DE CHALCANTHO MEDICA DISPUTATIO. AUCTORE AETIO CLETO SIGNINO...

Ezio Cleti, Giovanni Battista Coccini

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
8 1
28

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

12
21
C
27

70
C
24

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

DE CHALCANTHO

Medica Diſputatio.

AVCTORE
AETIO CLETO
SIGNINO
MEDICO, ET PHILOSOPHO.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMÆ, Apud Hæredem Bartholomæi Zennetti. 1623.

Superiorum Permiſſu.

Digitized by Google

Digitized by Google

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſsimo Patri Magiſtro Sacri Palatij Apoſtolici.

A. Epiſc. Hierac. Viceſg.

EGo Tiberius à Fonte medicus, philoſophus Eugubinus, ex commiſſione Reuerendiſsimi Patris Fratris Nicolai Rodulfii Sacri Palatij Magiſtri, legi ea diligentia qua potui opuſculum doctiſsimi viri Aetij Cleti medici Signini, quod inſcribitur, De Chalcantho medica Diſputatio, & nihil in eo inueni quod Sanctæ Romanæ Eccleſiæ re-

 pugnet,

Digitized by Google

pugnet, neque quod ſit contra bonos mores. Datum Romæ, 15. Decembris 1622.

Ego idem qui ſupra manu propria.

Imprimatur,

Fr. Vincentius Martinellus Socius Reuerendiſsimi P. Fr. Nicolaj Rodulfij Ord. Præd. Sac. Apoſt. Pal. Mag.

Digitized by Google

ILLVSTRISS. ET REVERENDISS.
PRINCIPI

MARCO ANTONIO GOZADINO S. R. E. CARDINALI

EPISCOPO TIBVRTINO,
& Patrono Colendiſsimo.

AETIVS CLETVS F.

IVRE quidem optimo, Cardinalis Illuſtriſſime, opus meum de Chalcantho amplitudini tuæ dicare conſtitui; ſimul tuorum erga me meritorum perſpicuum, ac perpetuum memoriæ meæ argumentum; ſimul etiam, vt ſub tanto patrocinio ab obtrectatorum calumnijs reddatur tutiſſimum. Tenue quidem munus eſt. Id verò me non ab inſtituto de-

Digitized by Google

terruit, memoria tenentem; ab Artaxerſe illo Perſarum Rege opulentiſſimo, vel aquam manibus hauſtam, volaquè allatam (infimæ conditionis donum) libenter, & grato animo fuiſſe acceptam. Siquidem certum probatumq. verbum eſt: In muneribus mentem eſſe præſtantiſſimam. Vtq. in artificis officina picta, ſcultauè tabella cuiuſuis iniuriæ poteſt eſſe obnoxia; ſacro verò parieti votiua ſuſpenſa omnibus venerabilis, intactaq. ſuſpicitur; ita fore confido, fietquè profectò, vt hæ lucubrationes meæ, Eruditiſſimo Præſtantiſſimoquè Patrono dicatæ, vſquequaque inuiolatæ ſeruentur. Vale, mequè benignè amplectere, & foue. Signiæ ix. kalen: Decembris 1622.

AE-

Digitized by Google

AETII CLETI SIGNINI MEDICI, ET PHILOSOPHI,

DE CHALCANTHO Medica Diſputatio.

EXORDIVM.

BONORVM omnium in re medica auctor Hip. fixius contẽplatus quæ bona pariat, & à quibus ærumnis medicina, ægrotantes liberet, ita protulit lib. de flat. artis beneficio à maximis malis liberantur, à morbis, à doloribus, à triſtitia, à morte. in immenſum æquidem creſceret oratio longius vagando, & ex auctoribus recenſendo quas ſibi laudes medicina adepta eſt, ſua dignitate impares & longè minores; verùm artificum nonnunquam inſcitia, aliàs cura nimis intelligendi, & propriæ opinionis oſtentatio effecit, vt ridicula nonnullis eua-

ſerit, multiq. eandem flocci faciendam cenſuerint. Quamobrem factum eſt, vt in medicos inuehi complures haud dubitauerint; eosq́. redarguere, inſectariq. operam dederint. quem ſibi dicēdi campum arripuit Plin. lib. 29. cap. 1. & ſequitur Quintil. declamationum ſuarum 8. vbi ex ficto ſibi caſu occaſione arrepta medicos reprehendit & taxat acerrimè. Sed hanc calamitatem agnouit & confeſſus eſt Hip. lib. de lege, cum perhibuit medicina omnium artium præclariſſima eſt; verùm propter eorum, qui exercent, ignorantiam, eorumq́. qui temerè, de his iudicant, omnibus artibus iam longe inferior habetur. Cæterum hæc ſapienti viro neque fidem neque auctoritatem à medicina abrogare debent. quoniam crimen artis non eſt, quod profeſſoris eſt. hæc verò minime præfatus ſum, quaſi velim medicorum inſcitiam redarguere, quin potius, ſi pateretur occaſio, horum ingens acumen, & incomparabilem eruditionem extollere in animo eſſet. Sed vna opinionum oſtentatio me ſola mouit, qua multi, quod eſt à veritate longinguum, ſuadere, & fucatis rationibus, orantis magis, quam philoſophantis more, medentium animos in propriam ſententiam allicere conantur.

Digitized by Google

tur. exemplis per quam multis iſtud comprobare nō eſſet arduum. ſuppetat illud oleū chalcantinum, cuius laudes illùc deuenere, vt dixerit Geſnerus, eum medici perſona, titulo, nomine, vel fama dignum non eſſe, qui inter medicandum oleo vitrioli ſe carere poſſe temerè exiſtimauerit. & adiecit Raymundus Minder. cap. 10. lib. de chalcant. ego ſanè adhuc à medicina diſcederem, nomenq. meum potius militiæ darem aut opus quoddam mechanicum affectarem, ſi vſu vitrioli priuatus forem, vel mihi chalcanthini olei exhibitio interdiceretur. planè illuc deuenit dicendi licentia, vt contrariæ opinionis auctores, quos non valent rationibus conuellere, iurgijs tentent, verbisq. contumelioſis & affirmantibus, eruditiſſimos viros, quiq. magna cum laude medicinam fecerunt, preſidium iſtud alto ſilentio donaſſe, conſcios prorſus illud reprobandum; obuiam itur, Hip. rabarbarum, mannam, & caſſiam non agnouiſſe, & licere nihilominus ijs vti magno cum commodo. quæ reſponſio, & ſi veritatem complectitur, non tamen argumento par eſt, quod oſtentat à medicis hiſce iunioribus agnitū & prætermiſſum chalcāthi olei vſum: cum re vera contineat reſponſio, quo nos

vtimur

Digitized by Google

vtimur rhabarbaro, manna, & caſſia minime cognita ab Hip. eaq́. de cauſa prætermiſſa. efficaciam enim ſortiretur ſolutio ſi agnouiſſet illa Hip. & prætermiſiſſet vſum. Cæterum hac in prefatione rationes pro chalcanti oleo perpendendas non duxi: ſed occaſionem ſolummodo indicandam, quæ me impulit ad ſcribendum, amicis etiam multis efflagitantibus: ne ſcilicet res tanti momenti patrono ſui carere videatur: licet non ignorem multos fama & eruditione clariſſimos onus iſtud congruentius ſuſcipere potuiſſe: at veritas, & iuuandi cupiditas ad ſcribendum inuitauit. qua in trattatione multa prætermittenda duxi quæ de chalcantho inquiri poſſent nimirum, quid illud ſit, quale ſit natiuum, quod factitium, quibus in locis excellat, qua coniectura optimum aſſequi poſſimus: an illud metallum ſit; & alia his ſimilia. quæ eò libentius prætermitto quòd exactè à viris doctiſſimis exarata ſcio, qualecunque verò hoc erit opus, te candide lector benignè ſuſcipias oratum velim: vtq́. non adeò meum ſcribendi attendas ſtylum, quàm iuuandi magis (quo ad ſcribendum impulſus fui) ſtudium, ipſamq. veritatem.

An

Digitized by Google

An chalcanthum ſit calidum. Cap. I.

DIſſentio orta eſt inter iuniores medicos, an vitriolum calidum ſit vel potius frigidum. Minder. cap. 3. lib. de chalcantho, hac de re nactus occaſionem dicere, in vitriolo, ſcribebat, reperitur ſumma caliditas, que cauſticam vim exercet, atque inſuper ſumma frigiditas, que totum corporis habitum ſuper calefactum ad ſymetriam, ac commoderationem iuſtam reducit. Alijs viſum eſt, chalcanthũ crudũ & etherogeneum eſſe, & cum aliquot particulis calidis, à prædominio frigidũ, aſtringens & ſiccans. quæ diſſertatio omnino refragatur claſſicis auctoribus: quorum ſententia eſt calidum à prædominio chalcanthũ eſſe: hoc ſibi voluit Dioſc. c. 74. lib. 5. cum de chalcanto perhibuit. valet aſtringere calfacere, cruſtas inducere. & aſtipulatur Gal. lib. 1. de ſimpl. cap. 33. vbi memoriæ mandauit, chalcanthum caliditatem tantam aſſecutum, vt nos etiam exurat. & clariora eiuſdẽ verba ſunt lib. 9. operis eiuſdem dicentis, mirari ſubit de hoc medicamento, quo pacto vehementiſſimæ adſtrictioni admixta eſt caliditas non inextrema. conſtat

ſtat ergo quòd omnium maxime condire ſeruareq. carnes humidas poteſt, nimirum caliditate humiditatem abſumẽs, atque aſtrictione ſubſtantiam contrahens, conſtipansq. quibus conſona ſcripſit Aëtius lib. 2. cap. 74. Oribas. lib. 14. coll. cap. 18. in fine. & confirmant Pauli verba lib. 4. cap. 53. dicentis. Scopus cruſtam generantium medicamentorum erit calor cum adſtrictione, quemadmodum in chalcithide, myſi, & atramento ſutorio habetur. imo Auic. lib. 2. tract. 2. cap. 170. quem ſequutus eſt Arnal. Villanouanus ſpagyricæ artis non ignarus (quantum eius patiebantur tempora) lib. de ſimpl. cap. 7. ad quartum vſque gradum vitrioli caliditatem extendi memoriæ mandauit. quinimo atramentum ſutorium à prædominio calidum, neque etiam negauit Minder. ipſe, quando cap. 12. citati libri, aiebat, inſunt ei plurima refrigerantia, & multo plura calefacientia, & cap. 12. lib. eiuſdem occaſione arrepta exarandi varias facultates vitriolo ineſſe, quas, ſubiecit ille, etiam Gal. ſuſpexit, & admiratus eſt, quando calori vitrioli non leuem adſtrictionem ineſſe faſſus eſt.

Quanquam neque illud eſt condonandum Minder. vt chalcantho ſumma inſit caliditas,

ſummaq.

ſummaq. frigiditas. namq. vti mixtorum nullum actu ſummas haſce qualitates eodem in tempore ſortiri poteſt, teſte Ariſt. lib. 2. de gener. text. 16. pari pacto neque etiam potentia. quo enim tempore miſcibilia inuicem alterantur ad mixtum conficiendum, altera earum qualitatum ſuperet eſt neceſſe, vnde ſequitur vt illud à predominio magis calidum ſit, vel magis frigidum, quamobrem caliditas & frigiditas ineſſe minime poteſt in ſummo mixto iam completo, & elaborato. Itaq. Gal. lib. 1. de temper. cap. 8. cum rerũ omnium temperamenta indagatur, animantium ſcilicet ſtirpium, & inanimatorum, octo temperies ſolas enumerat, in quibus qualitates à predominio excedunt, calidam nempe, vel frigidam ſiccam, vel humidam: calidam, & ſiccam, frigidam & humidam, frigidam & ſiccam; neque inter has reperire eſt frigidam & calidam in ſummo, certior factus, mixta qualitates has ſummas ſimul copulatas adipiſci minime poſſe, &, quemadmodum octo qualitatum exuperantias ab intemperie prodeuntium morborum cauſas idem Gal. ſtatuit lib. de cauſs. morb. cap. 1. inter quas locum non ſortitur ſumma caliditas, & frigiditas ſumma, que ſimul morbũ pariant:

ita

ita qualitatum exuperantiæ in medicamento à quorum dominio nomen ſortitur vti lib. 4. Meth. cap. 2. luculenter Fernel. indicauit, octonarium numerum non excedent neque reperire contigerit quod ſummam habeat caliditatem cum ſumma frigiditate, quemadmodum de vitriolo depredicauit Minder.

Sed eſt inſuper arbitratus Minder. illud efficere ſummam frigiditatem in chalcanto vt illud ipſum ſupercalefactum refrigeret, & ad ſymmetriam, & cõmoderationem iuſtam reduceret. Quæ equidem ſi adeſſet ſymmetria, & iuſta commoderatio, non illi ineſſet ſumma caliditas cum frigiditate ſumma: ſique hæ adeſſent qualitates in ſummo, ad ſymmetriam non eſſet redactum, iuſtamq. commoderationem. Quamquam ſi ex ſecundis qualitatibus de vitrioli temperie ſit ferendum iudicium, ſummè calidum omnino ſtatuendum eſt: quod indicat illius ſapor quem acrem eſſe litteris ſcriptum reliquit Gal. lib. 4. catatop. cap. 4. cum perhibuit; chalcantum quod aſtringẽdo vna cum acredine vehementiſſimum pharmacum exiſtit: cui conſenſit Actuar. lib. 6. Meth. cap. 5. & hoc ſibi voluit Cæſal. lib. 1. de metall. cap. 6. in hunc modum ſcribens. Chalcanthum

cum

cum acerbitate, etiam acrimoniam vehemẽtem habet adiunctam, ideo aquas reddit mordentes, & corrodentes. & enucleatius indicauit Agricola lib. 3. de natura foſſil. cap. 16. dum voluit, atramentũ ſutorium, quæque ſub illius genere complectuntur acria eſſe omnia. Fert ſuffragium Minder. ipſe qui cap. 1. lib. citati de vitrioli delectu verba faciens, illud à ſe probari dixit, quod acrius linguam ſtimulat, aut acore quodam aſtringente fauces non ſine aliquo ſalſedinis ſtimulo in ima penetrante conuellit. Iſte vero chalcanti ſapor acris prædominantis caliditatis certum indicium eſſe omnino conſenſiendum videtur. in quam ſententiam locutus eſt Gal. cap. 18. lib. 4. de ſimpl. cum litteris ſcriptum reliquit, ſcire oportet acres ſapores omnes ſummè eſſe calidos, poſt illos eſſe amaros, deinde vero dulces. Igitur cap. 3. lib. eiuſdem vbi mixta medicamentis qualitas apparuerit cum acrimonia, caliditatem quoque ineſſe conijciendum eſſe, tradidit. à Gal. ſentẽtia ne latum vnguem receſſit Aet. apud quem cap. 1. lib. 1. ſcriptum reperitur, ad acrem iam ſermonem conuertamus, eosq. primum calidos exacte eſſe dicamus, deinde eroſiuos, vſtoſios, cruſtamq. inducentes, & colli-

colliquatorios forinſecus cuti impoſitos. Sapore ergo acri quoniam præditum eſt chalcantum, ideo ſummè etiam calidum eſſe pronunciatum eſt, & cõfirmat ſumma illius corrodendi potentia, quam illud adeptum eſt, vel ipſo Minder. teſte cap.3. lib. præallegat. cui enim medicaminum ineſt corrodendi facultas, ſumma quoque ineſt caliditas, quemadmodum indicauit Dinus Florent. & Gentil. Auic. interpretes lib. 2. t. 1. cap. 4. quo in loco de corroſiuis medicamentis differentes, docent omnia calorem fortem (vtque verbis eorum vtar) & acutum participare. & aſtipulatur Arnal. Villanou. lib. de ſimpl. cap. 21. vbi, facto cathalogo corrodentium medicamentorum, in eo vitriolum reponit, eiusq. generis omnia valde calida eſſe affirmat. Enimuero huius claſſis ſunt ea medicamenta, quæ Græci catheretica appellant, quibus eximiam ineſſe calefaciendi facultatem, locupletiſsimus auctor eſt Gal. 5. de ſimpl. med. cap. 15. illiq. ſe ſubſcribit Fernel. lib. 6. Meth. cap. 17. vbi atramentum ſutorium catheriticum medicamentum eſſe affirmat, & catheriticum illud ſtatuit, quod vehementer & iam quarto ordine calidũ eſt.

Quercet. lib. inſcripto peſtis alexicacus

cap. 3.

cap.3. circa medium, & Minder. lib. toties repetito cap. 10. hisq. aſtipulatus Cæſal. lib.1. de metallicis cap.28. poſteritati ſcriptum reliquere, tum chalcanthum tum vero ipſius oleum ad ſulpluris naturam, & olei illius propius accedere. apud claſsicos verò auctores ratum eſt ſulphur calidum eſſe, calidum quoque atramentum ſutorium decernendum eſt. Calida facultate præditum eſſe ſulphur teſtes habemus Dioſc. lib. 5. cap.33. Gal. lib.9. de ſimp. lib.3. de compoſ. med. per genera cap.2. & lib.5. operis eiuſdem cap. pariter ſecundo, quo in loco de emplaſtro è ſcylla confecto ediſſerit, affirmãdo ſulphur tanto calore præditum eſſe, vt vlcus faciat ſi diutius adheſerit. calidam quoque ſulphuris facultatem agnouit Auer. lib.5. coll. cum de mineralibus verba facit & Auic. lib.2. tex.2. cap.615. qui adeo calidũ, & ſiccum eſſe illud memoriæ mandauit, vt ad quartum gradum perueniat. fauet etiam ratio: quæ enim facile inflammantur, ſiue igniuntur, ceteris paribus, calidiora ſemper ſunt, vt Gal. affirmauit lib.3. de temperamentis cap.1. quem deinceps ſequutus eſt Auic. fen. proxime deducta tex.1. cap.3. facillime flammam ſuſcipit ſulphur, idcirco calidum

Digitized by Google

lidum illud eſſe ſtatuendum eſt. Res combuſtibiles inquit Auer. lib. mox citato c.26. ſunt de neceſsitate igneæ, ſicut ſulphur. hac pari ratione motus Arnald. Vill. lib. 1. roſarij cap. 3. eo quod ſulphur (ſic ille loquitur) inflammabili ſubſtantia conſtat, & quoniam hoc metallis ineſt, in cauſſa eſt cur illa comburantur. itaque ſulphur cum facile inflammetur calefaciendi potentia præditum eſſe, aſſeuerandum eſt quanquam aliæ multæ non deeſſent rationes, ſi de illo diſſerere pateretur occaſio, quibus facile comprobari poſſet, illud calidum eſſe. igitur quia atramentum, ſutorium parem habet agendi efficaciam, quam ſulphur ſortitum eſt, quod apud omnes calidum eſſe eſt receptum, calidum quoque chalcantum decernendum eſt.

Animaduertit hanc difficultatem Querc. lib. cit. cap. 4. obſeruat. prima quam diluit in hunc modum. Si ea ſolum de cauſſa ſulphuri calidam ineſſe qualitatem colligeremus quod ad ignem ardeat & flammas facile concipiat: non diſpari, immo vero fortiori argumento camphora callidior concludi debet, quæ nihilominus proprietate frigida donata, à peritioribus aſſeritur. Eoque magis aſſertio corroboratur, quod eadem guſtui acerri-

Digitized by Google

acerrima, & quaſi corroſiua ſentitur, cum tamen ſulphur plane ſit inſipidum, & nullam palato exhibeat moleſtiam. ſic ille. Cuius argumentatio nullius prorſus momenti eſt, ſiquidem camphora ſuapte natura omnino calida eſt. Credidere Serapio, & Auic. (inquit Matthiol. lib. 1. ad Dioſc. cap. 75.) camphoram tertio abſceſſu, & ſiccare, & refrigerare; quæ tamen, cum vehementer etiam in aqua proiecta conflagret, ſit per quam odorata, & adeò tenuuium partium, vt ſæpe per ſe in auram euaneſcat, illis reclamare videtur. Quo fit, vt quis ſuſpicari poſsit, aut legitimam camphoram ad nos non adheui, aut hoc loco Arabum monumenta (vt in alijs per quam multis) eſſe vitiata. Sed hac de re erudita adeſt Agric. diſſertatio lib. 4. de nat. foſsil. cap. 2. comprobantis calida facultate præditam eſſe camphoram, non illam refrigerare, vti inter Arabes auctores conuenit opinio. & confirmat illius ſententiam Manar. ſuis in annotationibus ad Meſuem, cum diſſeritur de trociſcis, de camphora, ſic perhibens, res noua quam gummi arborum dicunt, & putant valde frigidam, ego eam quæ ad nos defertur, rem factitiam puto, & calidam. Aſtipulatur Vidius Senior lib. 4.

de medic.cap.4. apud quem ſic ſcriptum reperitur; camphora paratur arte, pertinetq. ad bitumen, eandemq. vim habet. nec frigida eſt, vt nonnulli crediderunt, ſed ſecundo gradu calefacit,& ſiccat: nec coercet veneris impetum quod refrigeret, ſed quod (non ſæcus quam mentha) ſemen extinguat ob ſiccandi vim, quam habet, ad quam vigiliæ cauſa quoque eſt. His conſona dixit Fallop. lib. de vlceribus cap. 31. Auic. inquiens, vtitur bolo armena officinarum (de ambuſtis ſermo eſt) & camphora tanquam medicamento refrigerante: ego quoque camphora vtor, & ei multum fido, ſed non vtor tanquam medicamento frigido, ſed calefaciente: credo enim ego camphoram calefacere, licet Auic. oppoſitum ſenſiat. His conſentanea in hunc modum ſcripſit Rondel. lib. de officina pharmacopolarum, in ſua vnguenti citrini enarratione. De eius temperatura certo poſſum affirmare (in tractationem enim inciderat de camphora) calidam eſſe, eo quod odorata ſit, & quodammodo ex aërea ſubſtantia,& tenui ob quam tenuitatem ignem facile concipit etiam in aqua, quod forſan aliquos decepit quod ſemen abſumeret, inde ab effectu colligunt ſummè re-

frige-

Digitized by Google

frigerare. Verum eſt illa ſecunda operatio, non prima, per accidens, non per ſe. nam ſi quando ſeminis ſpiritum diſſoluit, ob id venerem extinguit, ſemine abſumpto, vt ruta, agnus, menta ſicca, & alia calida. Teſtem etiam affero Leonardum Iacchinum ſuis in commentarijs lib. 9. ad Almanſor. cap. 4. in hunc modum ſcribentē. poſtremum camphora eſt, quam extimant odore frigidam, & frigidæ temperaturæ. Sed ego puto veteres de alio ſucco, vel gummi locutos. quam nos modo habemus. neque mirum, ſunt enim innumera huiuſmodi, quæ ſub alieno nomine venduntur; vt aſſa laſeris loco; caſia loco cinamomi, & quæ mirrha vocatur, & therebyntina, reſina, & ſandaraca ſandix, chalcites. quod vero me mouet eſt. quoniam quocunque modo ratione diſcurras, & examines, calidam inuenies. Odor enim primum acris, & penetrans maxime id moſtrat: mox ſapor qui admodum acris eſt, fere piperi æqualis: quæ ſanè duo non modò igneum elementum dominari, ſed valde dominari ſignificant. Scio equidem frigida quoque odora eſſe aliqua ob partium diuerſitatem, ſed odore ignauo, & tenui, non acri, & valido, vt roſa eſt, & viola; ſed ſapor multo cer-

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

tior nuncius: nam ipſa rei ſubſtantiam attingit vbi odor ſolum quaſi corticem. Quod ſi ratione diſcurras quod maxime & velociſſime ignibile eſt, ignis nature eſt proximum vt de ſulphure naphta patet. At nihil eſt æque ignibile ac camphura. Vnde ex ea inextinguibilem ferè ignis materiam ad bellum parant. præterea vigilias inducere fatentur, quod non eſſet ſi ad tertium frigiditatis ordinem perueniret. Libeat deniq. Coſteum audire, in ſuis notis ad Meſuem, quo loci de diamanna ſermo habetur, apud quem ſic de camphora proditum reperitur. De huius quoque temperamento dubitare licet. conſenſiunt omnes tertio ordine eſſe frigidam, & ſiccam. nam inflammationibus, ac calidis affectibus, & doloribus ex calore admota confert, quod frigiditatis argumentum præbet. Contra tamen cum odore caput feriat, guſtu ſit acris, ignem prope admota, facillime concipiat, & retineat (nam & in aquis ardet) ad hæc expoſita aëri, aquæ ardentis inſtar euaneſcat, cuius rei gratia ſeruatur in vitro pſyllij, aut millij ſemine obruta ineſſe illi inſigna caloris ſeminaria perſuademur. Quemobrem (quicquid illi ſentiant viri grauiſſimi, quorum ego aucto-

ritatem

Digitized by Google

ritatem maximi ſemper faciam) camphoram ſummè eſſe calidam ipſe quidem ſuſpicor. neque tamen frigiditatis producere effectus à ratione alienum puto. Cum enim partium ſuarum tenuitate, & calore meatus corporis citiſſime permeæt, & rarefaciat, vt calidiores diffleut vapores, atque ſubeunti frigido aëri locus detur probabile eſt, atque hoc pacto per accidens à calido frigus inducatur. Sed & eodem modo medicamentis adiunctam frigidis (cum enim ſeorſum in refrigerandi vſum adhibetur) præſtare frigiditatis opus exiſtimo. Dum enim ſui tenuitate frigidis viam parat, facitq. vt alte penetrent quid mirum quod calida ipſa refrigerij tamen vſum afferat. hactenus ille. Concluditur ergo camphoram, ſulphur, & atramentum ſutorium calidum eſſe: neque illis orationibus contrarium demonſtrari poſſe: adeò, vt veterum de chalcanthi facultate opinionem deſeramus.

De chalcanthi aſtringenti, & purganti facultate. Cap. II.

IVre merito, mea ſententia, lib.9. de ſimpl. med. miratur Gal. quo pacto chalcanthi vehementiſſime aſtrictioni admixta ſit caliditas non ignaua. Sortitum quippe illud eſt aſtringentem facultatem: quemadmodum,& præallegato loco teſtatus eſt Gal. & 4. catatop. cap.4. & cap.1. lib.4. de compoſ. med. per genera, & 3. de ſimpl. med. cap.16. vbi atramentum ſutorium ſummè aſtringens eſſe perhibuit. cui accedit Dioſc. teſtimonium lib.5. cap.74. & Plin. lib.34. cap.12. ſcribentis nuper inuentum (de chalcantho dicere orationem aggreſſus erat) vrſorum in arena & Leonum ora aſpergere illo: tantaq. eſt vis in aſtringendo, vt non queant mordere. Ineſt etiam chalcantho eximia calefaciendi facultas; vti capite præcedenti comprobauimus fusè. Quamobrem ex his ſtatim oritur dubium, quo nam pacto id contingere queat. Diſerta enim Gal. ſententia eſt lib.6. de ſimpl. med. cum de balauſtico verba facit aſtringens omne eſſe frigidum,& famulatur Aetius lib.6. cap.56. dum exara-

exarauit, quæ valde aſtringunt omnino etiã frigefacere. Ideo quia in eorum cenſu medicamentorum atramentum ſutorium reponitur, quæ valde aſtringunt, omnino frigefacere illud videtur conſenſiendum: vel conſtituto illud calefacere illud idem non aſtringere.

Sed eſt notandum medicamentis facultates nonnunquam diuerſas, quinimo contrarias, ineſſe aliquando, quemadmodum Gal. memoriæ mandauit non longe ab initio lib. 1 de alimentorum facultatibus, & 3. de ſimpl. cap. 14. & hiſce verbis indicauit Orib. lib. 14. coll. cap. 9. ac ne illud quidem mirum videri debet, in huiuſmodi facultatibus cum vni, & eidem medicamento vim calefaciendi, & refrigerandi ineſſe appareat, aut exiccandi, aut humectandi, aut tenuuium partium, aut craſſarum: ſiquidem niſi primæ hoc modo complicarentur, eæ quæ ex illis ſequuntur neutiquam eſſent ſimiliter complicatæ. Nam quemadmodum (vt Gal. ait citato cap. 16. lib. 3. de ſimpl.) in ijs, quæ nos componimus, ac commiſcemus, iterum ſi ita viſum eſt, plus aſtringentis ſucci indimus: interim plus dulcis, aut amari, aut ſalſi aut acris, aut alterius cuiuſpiam contrariorum:

nonnun-

Digitized by Google

nonnunquam verò vtroſq. partibus paribus : ita quoque naturam in arboribus, fructibus, animalibus, & in ipſa quoque terra contrarios temperare ſuccos, paribus aut portionibus, aut viribus alienum non eſt: poteſt etiam quandoq. alterum vincentem efficere. Itaq. actiones eorum in mixturis paribus ſimiles euadunt in imparibus autem diuerſe. Quod decreuit ratiocinio Gal. naturæ operibus cōgruum, mixtum ex diuerſis, vel etiam contrarijs partibus nonnunquam cōflari. Quam contrarietatem chalcanthum nactum profiteri eſt, à qua euenit vt cum calidum ſit, etiam aſtringat. Enimuero tametſi Gal. lib.6. de ſimpl. loco antea deducto, viſus ſit indicaſſe aſtringens omne eſſe frigidum, illud accipiendum eſt de aſtringente, quod tantummodo terreſtre ſit, neque intra ſe alias qualitates, aſtringentibus prorſus conrarias, contineat. Quas comprehendere chalcanthum, ipſa acrimonia docet, quæ caliditatis non ignauæ eſt argumentum, quamuis aſtringenti mixta ſit. Hac ratione motus Gal. lib.5. de ſimpl. cap.14. eorum, perhibuit, quæ aperientibus aduerſatur ſubſtantia, cum ſit craſſarum partium, & frigida aſtringentium eſt omnium, quæ quidem ad-

mixtam

Digitized by Google

mixtam non habeant acrimoniam. Certò ſciens acrimoniam facultatem aſtringenti contrariam omnino arguere, quodq. acrimoniam habet, frigidas partes ſolummodo continere minime poſſe. Vnde eſt vt chalcanthum acre cum ſit, & aſtringens contrarias qualitates in ſe complecti decernendum videatur, & ex his caliditatem non infimum locum habere. Arriſit hæc ſolutio Hyer. Merc. apud quem lib. 1. de compoſ. med. cap. 8. in hunc modum ſcriptum reperitur. Dubitatio eſt de chalcantho de quo Gal. 9. de ſimpl. miratur, quo modo maxime aſtringat, & generoſe calefaciat. Si quid enim eſt medicamentum quod valde obſtruat, & aſtringat, eſt chalcanthum: eſt tamen calidiſſimum, non igitur videtur quod hæc facultas ſequatur frigiditatem, & ſiccitatem: reſpondeo, inquit ille, de chalcantho; id quod nuperrime dixi, eſſe corpus ex contrarijs naturis omnino conflatum, cum enim habeat partes igneas, & terreſtres frigidas, ratione partis terreſtris frigidæ aſtringit valde, ratione vero ignearum valde calefacit. Hactenus ille.

Iam ſatis docui chalcantho aſtringentem facultatem ineſſe, quæ toto cœlo cum ſe opponat

Digitized by Google

ponat purganti, indagine videtur dignum cur contingat, purgandi quoque facultatem obtinuiſſe illud. de hac enim dubitandum non eſt. Etenim ciere vomitũ teſtis eſt Dioſc. loco antea deducto,& Agric. lib. 1. de natur. foſſil. cap. 12. infernam euacuationem ciere perhibuit. Vidius Senior lib. 4. de med. c. 3. ſcribendo, atramentum ſutorium ſi ad dragmam vnam ex mulſa bibatur aluum laxare: & confirmauit Ludou. Merca lib. 2. de indicat. cap. 4. quo loco cum demonſtraſſet chalcanthum aſtringens eſſe, & calidum, purgandi inſuper facultatem obtinuiſſe, memoriæ mandauit. quæ eadem Agric. ſententia fuit lib. 3. citati operis cap. 17. quibus conſona recenſuit Minder. cap. 1. præallegati lib. de chalcantho, vbi probi, ac laudati vitrioli ſignum hoc eſſe, litteris ſcriptum reliquit, ſi crudum per os exhibitum vehementiſſime tam infernè, quam ſupernè purget. poteſt inſuper facultatum hæc contrarietas ſalis exẽplo demonſtrari, quod planè aſtringens eſſe traditum eſt à Dioſc. lib. 5. cap. 85. & Gal. lib. 9. de ſimpl. med. & nihilominus aluum ciere illud, proditum eſt ab auctoribus huc tendit illud Hipp. lib. de affect. ſalſa, perhibentis, aluum, & vrinam cient, &

lib. 2.

lib. 2. de diæta, ſalſamenta aluum leuiter mouent; & rurſus, vbi ſoluere aluum quis voluerit, plurimo tempore cibis immorari cōfert, & acribus, ac ſalſis & pinguibus ac dulcibus cum cibis, tum potibus vti; pari ratione lib. 3. de alimētorum facultatibus cap. 15. de ſero dixit Gal. quāto magis optamus aluū ſoluere, tantò plus debemus ſalis addere. quæ omnia cōprobauit Meſ. theor. 2. cano. 3. cum protulit. Salſa medicamenta purgantem vim debilem, ac tardam celerant, & perficiunt: ob id ſalem gemmam, & alias ſalis ſpecies recte agarico miſcuerunt, & epithymo, & alijs purgantibus permultis. Quibus liquet ſal, & ſalſa, aſtringentia, cum ſint, aluum deijcere: & vitriolum ipſum pares, ſimillimasq. facultates ſortitum; quorum cauſſa omnium inquirenda eſt.

Sed facilis dubij enodatio eſt, ſi eorum fuerimus memores, quæ Gal. docuit 3. de ſimpl. cap. 14. 15. vbi medicamentorum nonnulla ita à natura conflata, memoriæ mandauit, vt cum ſiſtendi facultate, excernendi etiam potentia prædita ſint. Et ne à foſſilibus diſcedamus, in æris ſquama, inquit, ſicut duplex qualitas, ita gemina quoque facultas ineſt: nam & aſtringit, & mordicat:

quare

quare aſtrictione quidem ſiccatas vlceratarum carnium cicatrice obducit: mordicatione vero præhumidas colliquat. Quod ſi intra corpus ſumatur, purgat quidem ventrem, verum non cohibet; vincitur enim aſtringendi facultas ab acri, purgatoriaq. potentia. Ineſt ſali pars terreſtris, & aſtringens: ineſt & ignea, cum qua eſt acrimonia, quæ eædem inſunt vitriolo facultates, quibus illa ventrem laxant. Quamquam de chalcantho dicere etiam poſſumus venenum illud eſſe, & ideo non tantum acredine, verum etiam tota ſubſtantia calori natiuo aduerſari, vnde cum primum ſuſcipit illud ventriculus mordicat, & venefica vi laceſſit; quo fit vt contra illud inſurgens expultrix facultas, & ad vomendum irritetur, & aluum infernam exonerandam: quo fit vt vomitum cieat, & aluum relaxet, quamuis aſtringens ſit.

Et quoniam vitriolo facultas ineſt ſupernam, infernamq. aluum proritare, ea vi, ac potentia qua lapis lazzuli, ſi Minder. habenda fides eſt, qui cap. 1. lib. de chalcantho hoc memoriæ mandauit, poſſet quiſpiam facile quærére, an chalcantho expurganda ſint corpora. Planè ſi de lapide lazzuli proponatur quæſtio (hic enim vitriolum adæquare cre-

re creditur) non facile eſſet illam diluere; quandoquidem ex medicis ſunt, qui vſum illius reſpuunt, alij qui admittunt. Ipſe vero illi ſententiæ libentiſsime inhereo, vt lapidis lazzuli vſum, ad expurganda corpora omnino reijciendum cenſeam. Etenim hunc vehementis, & timoroſæ purgationis decreuit Auer. 5. coll. cum de mineralibus loquitur, & idipſum de atramento ſutorio pronunciandum videtur, quod parem cum illo purgandi potentiam obtinet. Et confirmauit Vid. citato lib. 4. de remed. cap. 3. cum dixit; atramentum ſutorium ſi ad dragmam vnam ex mulſa bibatur aluum laxat, licet non ſine periculo excoriationis; quibus adijcio, purgationis vehementiam, & partium contrarietatem, quibus euacuat (supernè enim, & infernè educit) quæ dum efficit medicamentum, & accedit purgationis vehementia, euacuationem reddit ſuſpectam, & periculi plenam. Siquidem in tota tractatione medica illo nullũ ſalubrius eſt præceptum, ad praxim ſpectans, quod ab Hip. fuit traditum 2. aphor. 51. multum, & repente euacuare, & replere perniciosum eſſe: quodq. paulatim fit, illud tutum. quo theoremate has, & huic ſimillimas euacuationes damnauit.

Simus.

Simus memores alibi dictum ab illo, euacuationes multitudine non eſſe extimandas, ſed ſi talia purgentur qualia purgari oportet. Non enim copioſa, & violenta euacuatio eſt, quæ morbum extirpat. ſed cum votis ita respondet, vt morbifica morbi cauſſa excernatur. Quibus adde imprudentis medici eſſe lapide lazzuli, vitriolo, & ceteris huiuſce claſſis velle vti, cum mitiora adſint pharmaca, omni ſuſpicione carentia. Ergo Petrus Foreſt. lib. 9. obſeruat. ſchol. ad cap. 23. de pilulis è lapide lazzuli dicere ſermonem aggreſſus, has, inquit ille, non ignobiles auctores reijciunt, ab alijs vero, vt dicitur, atro colore notantur. Etenim Leonicenus hunc lapidem non minus venenatũ cenſuit, quam minium. Atque ego in ea ſententia fui ſemper, eique hærere conſtitui, nuſquam experiri talia (vt hoc tempore noſtri medici iuniores qnidam faciunt, ad paracelſica remedia ſine ratione ſæpe inclinati) cum meliorum copia ſuppetat. Quod quidem temerarium, & inſignis ſtultitiæ argumentum, in ancipiti medicamine periculum facere, cum id nulla cogat neceſſitas. ſic ille: Par, ni fortè grauius, periculum impendet ex chalcantho, & id circo illud velle propinare ad

expur-

Digitized by Google

expurganda corpora noxium, & temerarium cenſeo. Nam, præter quam quod violentam supernè,& infernè euacuationem inritat,hoc non trahendo ducit noxium humorem : ſed extimulando, & inritando, quod venenis quam multis eſt commune, venefica vi euacuationem proritantia; vnde ſequitur, vt votis illa non reſpondeat. qua de cauſſa vitriolum propinare pro expurgandis corporibus, temerarium, & periculi plenam audaciam ipſe opinor.

Chalcanthum vſtione an mitius fiat. Cap. III.

SEmetipſum, & nos fefellit Minder. cum lib.de chalcantho cap.3.memoriæ mandauit, veteres vix vnquam vitriolo crudo vſos fuiſſe, ſed vſto tantummodo, vel prius cremato, ac fermè in cholcotar redacto. Etenim perſuaſum habeo, cum vſto, tum etiam crudo veteres chalcantho vſos fuiſſe. Nam Gal. qui frequentiſſime chalcantum vſurpat in componendis medicamentis, & interdum chalcanthum vſtum commemorat, alias chalcanthum ſolum abſque adiectione, vt videre eſt lib. 5. de compoſ. med. per ge-

Digitized by Google

nera cap. 14. & lib. 3. catatop. cap. 3. hoc non inconſulto feciſſe exiſtimandum eſt; ſed vt indicaret cum vſtum, tum vero crudum vſurpatum chalcanthum in conficiendis medicamentis: alias ſi vſto ſemper vſus fuiſſet, fruſtra locis citatis fuiſſet monitum, vſtum nonnunquam admiſcendum chalcanthum. ſed eſt clarius locutus ipſe Gal. 4. catatop. cap.4. vbi in aſtringentium ordine chalcanthum reponit, & multo moderatius reddi, ſubiecit, vſtum, & lotum, vt inſinuaret, & vſtum, & crudum apud illum chalcanthum vſurpari. quod ipſum dilucide eiuſdem oratio demonſtrat lib.4.de compoſ.med.per genera cap. 5. diſtinguentis facultatem chalcanthi ignem non experti, combuſti, & loti, quæ ſane diſtinctio, & animaduerſio inanis fuiſſet, ſi combuſto ſolummodo ſeniores vſi fuiſſent chalcantho. Et accedit Gal. eiuſdem teſtimonium lib.5. meth. cap.4. aſſerentis, ad cruſtam efficiendam chalcanthum vſtum, & crudum valere. Quibus clare inſinuauit crudi vitriolo vſum minime illum abhorruiſſe. pari conſilio Paul. lib. 7. cap. 13. cum de aridis medicamentis orationem exorditur, non longe ab initio, in reprimentium ordine atramentum ſutorium reponit ignem

non

non expertum, & paulo inferius quo loco de medicamento flauo loquitur, ad illud conficiendum inter cætera medicamina, dragmas viginti atramenti ſutorij vſti admiſcendas conſulit. Ex quo certiores reddimur vſtum, & crudum vſurpaſſe veteres chalcanthum, non autem combuſtum ſolum, vt docuit Minder. quibus pugnantia tradidit cap. 6. lib. cit. cum Dioſcor. laudat auctorem, qui vitriolum crudum vſurpauit, apud illum hæc legantur. Dioſcor. vitriolum crudum aſſumptum pro necandis aſcaridibus probat; illudq. commendat his, qui fungis venenatis paſti ſunt. Sic ille. Veritas enim, quæ tractu temporis ſuum ſemper locum ſortitur, compulit virum fateri, crudo etiam veteres vſos fuiſſe chalcantho.

Sed hæc miſſa faciamus, & propoſitam quæſtionem enodandam proſequamur. Porrò ſi ex Minder. quæramus mitius ne fiat, an violentius vitriolum dum comburitur: hic cap. 2. & 6. lib. cit. in eam ſententiam inclinaſſe viſus eſt, vt violentius fiat, quando combuſtione venenum effici notauit, & crudum venenatum adeò non eſſe. Quamquam cap. 10. obijcientibus vitrioli vim, chymica præparatione exaltari, & intendi; reſpondet

neſcire illos quædam mineralia vſtione miteſcere; aliqua vero exaſperari, & acria euadere. Quæ argumenti ſolutio, nullam ſortiretur efficaciam, niſi chalcanthum in eorum mineralium numero reponendum concedat, quæ vſtione miteſcunt. Sed viri huius narrationes ſilẽtio donemus, & ex Gal. quæſtionem profligemus, qui loco proximè citato lib. 4. de compoſ. med, per genera eam ſententiam ſecutus eſt, vt atramentum ſutorium omnino mitius reddatur vſtione. Eius etenim verba hæc traduntur; nulli dubium eſt mitia pharmaca mihi dici diphringes, ſarcocollam chalcitidem vſtam, item combuſtum æs, eruginem, & chalcanthum, quæ ignem non expertia acria omnia ſunt: combuſta moderata, lota poſt combuſtionem leuia, mordicacitatiſque fiunt expertia: quibus famulantur, quæ decreuit Auic, lib. 2. tract. 1. cap. 5. cum voluit inter cæteras, eam ob cauſam medicamentum aduri, vt frangatur acuitas illius. hocq. atramenti exemplo, & colchotaris declarat. quibus vſus eſt tanquam renotiſſima, vt chalcanthum aduſtione mitius reddatur.

At ſubcreſcit dubium quanam id ratione contingere quæat. ſiquidem Dioſcor. lib. 5. cap. 78.

Digitized by Google

cap. 78. expedita tractatione de chalcantho chalcitide, miſy, melanteria, & ſory ſubiecit, hæc omnia cruda remiſſiora eſſe, combuſta vero viribus efficaciora reddi; quibus docuit vſtione violentius, non mitius effici chalcanthum: & aſtipulatur Halliab. lib. 2. pract. cap. 47. vbi in eam opinionem euectus eſt, vt cholcotaris ſubtilitas vſtione augeatur. & adurendi efficacia fortior fiat. accedit ratio. quoniam vt Ariſt. auctor eſt lib. 2. de part. anim. cap. 2. aduſta ferè omnia aliquid acquirunt caliditatis: namquè feruore nimio cum exaruerint aliquid caliditatis relictum continent; in quam ſententiam eſt locutus Gal. lib. 2. de compoſ. med. per genera cap. 2. cum voluit, combuſta omnia ignis commercio nonnihil mordacitatis (quæ eſt caliditatis argumentnm) proſeruare. Quibus ex omnibus deducendum videtur, eo quod combuſta caliditatis quippiam acquirunt, atramentum quoque ſutorium vſtione ſeipſo calidius, fieri, & ex conſequenti violentius non mitius reddi.

Pendet dubij ſolutio, ex ijs quæ Gal. habet lib. 9. de ſimpl. cap. 1. dum aſſeruit, acria caloris multum amittere aduſta; quæq. eiuſmodi nō ſunt aſſumere. & confirmauit Aetius

lib. 2. cap. 1. & 78. de chalcitide in hunc modum ediſſerens. quæ natura acria ſunt, vſta mitiora fiunt; reliqua acriora. Itaque atramentum ſutorium in acrium medicamentorum ordine, quoniam locum ſortitur, mitius effici rationi conſentaneum eſt. Cæterum aliqua habenda eſt etiam combuſtionis diſtinctio. Nam vt mitius fiat chalcanthum, ad perfectam calcinationem perueniat opus eſt. Metallica enim dum præparantur ad ſiccandum ſine vllo morſu (Gal. teſte 4. de compoſ. med. per genera cap. 6.) coquere diutius oportet. Ex hoc etenim mitiora redduntur. Si vero ita comburantur, vt ad aſſationem perueniant quam chymici appellant rubefactionem, violentiora fieri neceſſe eſt. In quam ſententiam loquutum arbitror Dioſc. & Halliab. dum voluerunt, illud viribus reddi efficacioribus combuſtum. quamuis vſta caliditatis aliquid ſemper acquirant: nihilominus in ijs quæ acria ſunt (quale eſt chalcanthum) calidarum partium plus conſumitur, quam ignitionis, ſeu empireumatis acquiratur. Vnde ſequitur, vt ad perfectam calcinationem redacta, & ſi empireumatis quippiam adipiſcantur, mitiora tamen ſe ipſis reddantur.

Oleum

Oleum chalcantinum quo artificio fiat, quæq. illud propinandi ſit doſis. Cap. IV.

SVblimandi artificium antiquis ignotum, ſubodoratum fuiſſe Ariſtot. 13. publ. 6. opinatus eſt Merc. ſuis ad lib. 3. acut. comment. tex. 37. quæ viri aſſertio vt probatione caret, ſic de ſublimatione auctores Arabes clarius locutos in confeſſo eſt. Etenim Auic. f. 2. p. ſum. p. doct. 2. cap. 15. ſublimatione, ac deſtillatione aquas prauas rectificari dixit; & f. 6. 4. t. 2. cap. 2. &, 9. argenti viui, & arſenici ſublimati meminit. at clariora apud Meſuem habentur teſtimonia, quibus in locis de roſa ediſſerit, deque abſynthio, de oleo iuniperi, & philoſophorum oleo loquitur. Verum hoc artificium ad culmen perduxere Arabibus poſteriores, à quibus oleum vitrioli conficere fuit inventum, de quo agentes, non omnium placita recenſere operam dedimus: ſed non nullorum conficiendi modum, tanquam exemplar apponere, vt ex eo artificio facultates illius, quantum deſtillandi ars, patitur, venari poſsimus.

Ambroſius Paræus lib. 26. cap. 16. Oleum è vitriolo in hunc modum conficit. Cape vitrioli libras decem, quas in pollinem redactas fictili include, carbonibus candentibus impone, vt calcis conſiſtentiam adipiſcatur, quod tum contingit, cum rubeſcunt: poſt quinque vel ſex horas, cum fictile refrixerit, confringetur: rurſumq. chalcanthum in pollinem comminuatur, vt iterum in calcem eat: idque tamdiu, & toties iterabis quoad perfectè calcinatum apparuerit; nempe cum exactè rubuerit: tum igitur denuo in pollinem redigetur, & in retortam figulinam immittetur ei ſimilem ex qua aqua fortis elicitur, addito in ſingulas chalcanthi in calcem excocti libras ſignini lateritij quartarium vnum. Hinc retorta excipulo ſuo inſtructa imponatur fornaci, reuerberationis igne flammante ſemper ſuſcitato, ideoq. per ſpatium quadraginta octo horarũ plus minuſuè, pro aquæ ſtillantis modo, & copia. Deſtillationem vero tum perfectam intelliges, cum excipulus natiua perſpicuitate nitere ceperit, haud iam plenus ſpiritibus vaporoſis, quibus quamdiu humor ſtillat obſitus eſt ſubalbicat. Quod vero ad excipulum attinet, duo tibi ſunt notanda, Primum vt magnus

ſit &

Digitized by Google

ſit & valde capax: ne ſcilicet confertim affluentium vaporoſorum, ſpirituum copia diſtendatur, & rumpatur, vt non raro contingit. alterum vt in cupa frigida aqua plena collocetur, ne ſi nimium incaleſcat diſſoluatur, & diffringatur.

De oleo vitrioli conficiendi artificio in hunc modum loquitur Fallop. lib. de cauterijs cap. 4. Vitriolum in olla exuritur in fornace donec rubeum reddatur, tunc refrigeratum molitur in mortario, deinde in cucurbita vel pomo vitreo optime luto ſapientum incruſtato (hæc ſunt vaſa quibus quandoq. vtuntur Chymiſtæ) in furno chymiſtarum, quem vocant de reuerbero, ponitur. Additur ignis primò lentus, non ex carbonibus; ſed lignis opportunis primò tenuioribus, deinde ſolidioribus, donec omnis humiditas ſiccetur: quod notum erit ſi deterſum gladiolum & ſiccatum ori cucurbitæ appones: nam ſi adhuc humiditas exalat ſuperficies gladioli humida reddetur: ſi ſiccatum erit, ſicca & ipſa permanet: tunc apponatur recipiens vas dictum optimeq. rimæ ſtipentur. Ignis augeatur, vt fumus & ſpiritus ex chalcantho in recipiens tranſmittantur: & cum egredi ceperit ſpiritus, ſtatim recipiens eſt tegen-

dum

dum linteo aqua frigidiſſima madēte, & cum ſiccatum fuerit replicandum donec egredi deſierit ſpiritus. Poteſt etiam dimitti vſus huius lintei madentis, ſi timemus ne vas recipiens ob tenuitatem frangatur. Quare huius rei loco nos exigemus furnum in loco humido, & ſubdiù, vt ambiens aër ſinè fracturæ periculo illud agat, quod linteum ageret, ac ſpiritus denſet ac cogat. Tunc auferendus eſt ignis, dimittendo omnia, vt refrigerentur: deinde ſumma diligentia diſiungenda ſunt vaſa, & oleum colligendum.

Vidius Senior lib. 8. de med. cap. 12. hanc præſcribit conficiendi illud rationem. Accipito vitrioli Romani quantum volueris, vaſe vitreo luto obducto inditur, ex igne phlegma deſtilletur, deinde illud eximatur, contundaturq. & phlegmate rurſus perfundatur, idemq. euocetur, vt antea vſque dum nihil amplius emanet, & ſpiritus perſiliant, poſtea ab igne remoueatur, & calx rubicundam in puluerem redacta, vel per ſe ſola, vel laterum fruſtulis adiectis, ampullæ incuruatæ, imponatur, & vaſe amplo quod excepit adaptato, commiſſurisq. diligentiſsimè luto obſeratis noctu dieq. luculētiſſo igne vrgendo oleū deſtilletur. Vbi omnia refrixerint, totus liquor

quor eximatur, infundaturq. ampullæ vitreæ, vt ex arena calida primum aqua inſipida, deinde acida, acrisq. quam oleum appellant, ſeparetur purgeturq. à ſedimento.

Operam dedit Querc. docere quo artificio oleum è vitriolo eliciendum ſit, in ſuo ſclopetario, circa libri finem, in hunc modum ſcribendo. Vitriolum contuſum imponatur in cucurbitam, & ſubijciendo ignem ſecundi gradus exibit aqua acida quæ phlegma vitrioli dicitur. Recipe feces ſiue caput mortuum quod reſidet in fundo vaſis, quod colcothar dicitur: ipſo contuſo ſilices permiſcueris igne violentiſſimo oleum rubicūdum emanabit. Fiet etiam cum ſimplici colcothere pulſo igne violentiſſimo, trium dierum ſpatio: ac prodidit oleum feruentiſſimum, quod dulcificatur circulatione, cum vini ſpiritu tartarificato.

Libeat denique Minder. audire cap. 9. lib. chalcantho hæc dictantem. Sumito colcotheris ad rubedinem exuſti quantum volueris, id in parua fruſtula diffractum, vel groſſo (vt loquuntur) modo pulverizatum. Cæterum ſi in tenuem pollinem redigatur, non ita prompte ſuccedit negocium) in retortam capacem ac amplam, ex optima terra figulina con-

& cum calefacientibus calefacere. Qua in parte Ioannem Cratonem ſecutus videtur; qui, vt loco præallegato Querc. memorat, illam ſententiam ſecutus eſt, vt oleum vitrioli cum refrigidantibus datum refrigeret, cum calefacientibus calorem augeat. Sed rectius, me iudice, ij locuti ſunt, qui oleum chalcanthinum calidum eſſe decreuerunt. Cui ſententiæ inhæſiſſe Manardum opinor, dum lib. 18. Epiſt. 2. in oleo vitrioli vim igneam ineſſe, arbitratus eſt, qua procul dubio careret, ni illud eſſet calidum. Confirmat hanc opinionẽ Vidius Senior de cur. gener. part. 2. lib. 12. cap. 10. cum inter ſeptica medicamẽta, pro debellandis ſtrumis, oleum atramenti ſutorij reponit. Septica vero, ſeu putrefacientia medicamenta in calore excedere, teſtis eſt idem Vidius lib. 1. de med. cap. 15. quare, cum ſepticum faciat oleum chalcantinum, illud quoque calidum eſſe omnino profitetur. Qnibus cohærent quæ idem auctor perhibuit, cum lib. 12. de morb. gener. cap. 3. adurens medicamentũ eſſe illud confeſſus eſt necnon adurentia medicamenta vehementer calida teſtatus eſt lib. 15. cit. operis cap. 11. adeo vt, quia adurens eſt medicamentum, calidum quoque eſſe, ex illius ſenten-

ententia decernendum ſit. Fert ſuffragium Hyer. Capiuac.lib.1. meth. cur.corp. affect. cap. 43. vbi nactus occaſionem de cauſticis dicere, quæ calida eſſe comprobat, in ea claſſe oleum chalcanthinum reponit. Aſtipulatur Mercur. lib.1. de compoſ. med.c. 10. quo in loco oleum vitrioli, adeò calidum eſſe affirmat, vt etiam exurat. Ab hac ſententia ne latum vnguem receſſit Fallop. cum lib. de cauterijs cap. 3. oleum ſulphuris dixit, & vitrioli vehementiſſime igniuntur, & comburunt. & cap.11.eiuſdem lib. in cathalogo medicamentorum calidiſſimorum, idem oleum reponit, vt compræhendamus non tantum calidum illud eſſe: ſed ſumme calidum. & ſuam hanc ſententiam repetit lib.de vlceribus cap.13. de cauſticis medicamentis verba faciens, quæ calida ſtatuit in quarto gradu, eaque diſtinguit in eſcharotica, ſeptica, & chateretica: & de ſcharoticis rurſus orationem exorſus, vitrioli oleum collocat, certo ſciens illud ſumme calidum eſſe. ad hęc Card. interpres aphor. illius poſtremi, quæcunque medicamenta non ſanant, ea ferrum ſanat: quæ ferrum non ſanat, ea ignis ſanat: quæ ignis non ſanat, incurabilia exiſtimare oportet. Ignis nomine, vel ignem ipſum interpre-

terpretatus eſt, vel quod igneam habeat caliditatem: cumq. ea recenſet medicamina, quæ potentia caliditatem igneam ſortiuntur, oleum vitriolum commemorat, vt ſignificet caliditate ignea illud præditum eſſe, & calidum eſſe, idem auctor teſtatus eſt, dicitur primo de venenis cap. 19. chalcanthinum oleum calidum venenum eſſe arbitratus eſt. Opinionis eiuſdem auctorem laudare eſt Ludouicum Mercat. quando operum ſuorum tract. 1. lib. part. & claſſ. 3. quæſt. 211. olea recenſebat, quæ thoracem calefaciunt, & in eo cenſu vitrioli oleum connumerat. & lib. 1. de morb. inter cap. 13. apopleticis vtilia afferens præſidia, cum ad eam partem peruenit, quæ adimpletur vi pollentibus calefaciendi, & exiccandi, vitrioli oleum affert, & lib. 3. operis eiuſdem cap. 16. inter cætera, oleum vitrioli præſidium cenſuit, quo pituita diſſecari poſſit. quæ quia caloris opus ſunt omnia, & chalcanthino oleo perfici poſſe opinio eſt, argumentum præbent, illud calidum eſſe, Claud. denique lib. 2. de ingreſſu ad infirmos ſect. 2. cap. 27. vbi decreuit eſcharotica calidiſſima eſſe medicamenta, & finem quarti gradus attingere, in eorum ordine ſulphuris oleum, & chalcanthi reponi, dixit.

Digitized by Google

ixit. adeo vt, nobilium medicorum teſti-
ıonio fulti, vitrioli oleum calidum eſſe,
ffirmare poſſimus.

Ratio etiam non ignaua demonſtrat, chal-
anti oleum calidum eſſe. Enimuero citra
ontrouerſiam iſtud cauſticum eſt, quæ ca-
ɔri ſoli debetur facultas. In quam ſenten-
am ſect. vlt. cantices num. 46. dixit Auic.
mnis medicina vſtica eſt magni, & fortis
aloris, & vltimæ groſſitiei: & aſtipulatur
Ialliab. lib. 2. pratt. cap. 17. conburentia
ıedicamina, inquiens, ſunt quorum eſt in vl-
mo caloris cōplexio. & famulatur Auerr. 5.
oll. cum de cauſticis verba facit, iſtæ, per-
ibens, medicinæ debent eſſe in fine calidi-
atis cum groſſitie, & tunc facient opus, qui
ıcit carbo. Igitur Meſues dans præcepta
hcor. 1. quibus medicaminum temperiem
ignoſcere poſsimus, vbi ad ſumme calida
eruenit, hæc, inflammatione, & vſtione cau-
erij modo diſcerni, memoriæ mādauit: adeo
t compertum ſit, ex auctorum iam deducto-
um ſententia, quæ cauſtica ſunt medicami-
ıa, quale eſt chalcanthinum oleum, eadem
ımme calida eſſe. Quam ſententiam Gal.
ɔſum ſecutum perſuaſum habeo, dum lib. 5.
e ſimpl. med. cap. 15. vrentia, à non vren-

 tibus

Digitized by Google

tibus medicamentis, caloris exceſſu diſtinguit: & confirmauit vſtionem caloris opus eſſe lib.4. operis eiuſdem cap.19. quando ſcribebat. Ad acres orationem vertamus, ac primum exacte ipſos calidos dicimus, deinde exedentes, vrentes, cruſtam molientes, ac denique etiam colliquantes. eoſq. omnes, vel cuti impoſitos eſſe huiuſmodi. Quibus conſona poſteritati ſcripta reliquit Aetius lib. & cap. 1. vbi gradus calefacientium medicamentorum recitans, tertium, inquit, qui fortiter calefaciat, non dum tamen vrat. Poſt hunc quartum, & vltimum, qui vſterius eſt. & paulo inferius; rurſus, ait, in calidis anhetum fœnu græcum primo ordine ponamus, in ſecundo, quæ ſecunda apparent, ita & tertia, & quarta, donec ad vſtiora deueniamus. Annuens cum ad vſtiora ventum eſt, vltimum caloris gradum aſſecuta, medicamenta. Quam ſuam ſententiam repetijt lib. 2. cap. 119. cum dixit, omnia, quæ cauſtica appellantur, quarto ordine calefacere. Ergo illius opinionem non facile admiſerim, qui docere conatus eſt exiccantis facultatis opus eſſe, combuſtionem, quæq. potentia vſtiora ſunt ſiccitate ſola, quemadmodum, quæ actu, vt ignis, comburere.

namq.

namq. vti probatum eſt medicamina caloris vi comburere; ita quæ energia comburunt, vt ignis, vi calefacientis qualitatis exurere; teſtem affero Ariſt. qui lib. 2. de ortu & interitu t. 21. ſcribebat, eſt ignis caloris exceſſus, veluti glacies frigoris. nam congelatio & vſtio exceſſus ſunt quidem frigoris, ille vero caloris. & comprobat hanc veritatem Ariſt. eiuſdē elocutio prima problematū 56. dilucide aſſerentis calorem ambuſta facere. Itaq. lib. 2. de part. animalium cap. 2. ex multis diſtinctionibus quas affert ad declarandum, quo pacto vna res, alia calidior dicatur, inter cæteras hanc affert, vt amplius vrat, quod per ſe calidum eſt, vt flamma, quam aqua feruens. quibus conſenſiunt, quæ memoriæ mandauit 3. probl. 25. cum exarauit, nihil prohibere rem eandem ex contrarijs cauſsis effici, dummodo eodem modo nō agant; ſed diuerſe, vt e. g. inquit ille, vritur à gelu, & à calore. Quo in loco prætermittendum non eſt, monitum ab Ariſt. diuerſimode à frigore, & calore effici vſtionem: quoniam ipſe calor primo & per ſe adurit; frigus vero methaphoricè & improprie, quod inter ceteros indicauit Cagnat. lib. 1. variar. obſer. cap. 6. dum ſcribebat. Vri herbas à

frigore dixerim non propriè (eſſet enim proprie ſi à circumſtante frigore calor augeretur) ſed translatione propter euentus ſimilitudinem: quoniam vel alimento tranſitum prohibendo (quamobrem neceſſum eſt calorem marceſcere) vel calorem ipſum extinguendo frigus ita herbas arefacit, ſicut ignis auctor vſtionis proprius conſueuit. Neque Ariſtotelicæ ſententiæ ſe opponit Gal. 1. de ſimpl. cap. 18. quaſi voluerit eſcaræ generationem non effici à calore ignis ſed ab alia facultate; quæ non eſt niſi exiccans: adeo vt adurendi potentia à ſiccitate pendeat, non à calore. Gal. ipſius verba hæc traduntur. Neque ſanè ignis ex ſua ratione, aut quod calefaciet ipſum ſiſtere poteſt: verùm idcirco, quia cum vrat, quæ contigerit quod exuſtione reliquum eſt operculum ſubiectis partibus relinquat, id quod Græcis appellari conſueuit eſcara. Hæc ille. qua oratione minime ſubſtulit vſtionem à calore ignis: ſed explanauit caloris opus non eſſe ſanguinem ſiſtere, qua de re illi ſermo erat, ſed cruſtæ, ſeu eſcaræ ab vſtione prouenientis, quę operculi inſtar ſanguinem fluentem reprimit. Liquet ergo ex his calore nō ſiccitate ignem adurere: Enimuero vt Halliab. tradebat loco an-

Digitized by Google

co antea deducto, ignis ſi ſemel obuiet corpori vrit fortitudine ſui caloris. quæ omnia cõfirmauit Iacob. de part. f. 2. 1. ſum 2. doct. 2. cap. 1. cum protulit, aduſtio fit à ſola extrinſeca vehementi caliditate, & ideo eſt motus merè violentus. Hoc ſibi voluit Petrus Aponenſis conciliatoris ſui differ. 15. cũ adurere caloris opus eſſe dixit. Igitur medici de cauterijs agentes, vſtionem calori referunt, non ſiccitati. Hoc indicauit Vgo Senens. f. 4. 1. cap. 29. apud quẽm ſcriptum reperitur. cauterizatio, quæ non eſt aliud quam vehementia calidi, eſt duplex. quædam fit à cauterio actuali, quædam potentiali. Vnde cum Petrus Apponen. citati operis diff. 208. decreuit cauterium fieri ex medicamentis potentia vſtorijs calidis, & ſiccis in quarto maxime gradu, adurens facultas non exiccanti qualitati referenda eſt, ſed calori ipſi, cui exiccans facultas copulata ſit. Hoc viſus eſt indicaſſe Gal. 5. meth. cap. 3. cum perhibuit, eſcaram efficiunt tum ignis ipſe, tum quædam medicamenta, quibus vis ignea ineſt. at ignea vis non ſiccitate ſola, nec calore ſolo efficitur, ſed ambabus ſimul copulatis qualitatibus, quamuis adurendi efficacia à calore potiſsimum pendeat, cuius actionem

Digitized by Google

contemplati auctores, ab hac proficiſci aduſtionem protulerunt, ſiccitate omiſſa. & quãquam Gal. lib. 5. de ſimpl. cap. poſtremo quæ ſumme ſiccantia ſunt medicamina adurere dixit, ſic perhibens. nullum inuenire eſt quod quarto ordine exiccet, quod non etiam vrat. Attamen locus ille hunc ſortitur intellectum, vt calefacientibus medicaminibus in quarto gradu nonnunquam copuletur ſiccitas ſumma, & in gradu quarto pariter, aliàs remiſſior, & in gradu tertio: cumque calori iungitur ſiccitas ſumma, & in gradu quarto adurere illud ſit neceſſe; vbi vero hanc remiſsiorem obtinet, neceſſario iſtud non contingere. quod ſenſiſſe Gal. admonet Iacob de part. f. 2. 1. ſum. 1. doct. 2. cap. 15. hæc ſcribendo. Inter medicinas ſiccas nulla reperitur ſicca in quarto, niſi ſua ſiccitas coniuncta fuerit caliditati adurenti, ſed in tertio gradu ſiccæ plures inueniuntur non aduſticæ. iuxta illud Gal. vbi ſupra, caput enim iſtud Gal. quod præ manibus examinandum habemus, ſupra attulerat.

Verum obijciunt nobis acetum, de quo Archigenes apud Gal. 8. de compoſ. med. ſecundum loc. cap. 4. ſic ſcriptum reliquit, ſpongiam acerrimo aceto imbutam pedibus,

ac brac-

ac bracchijs imponito, vſque quo bullæ excitentur, præcipue ſi cibos reiectent. Excitat enim bullas acetum (deinceps adijcitur) non vt acre, ſed vt acidum, immo vt ſiccum: ſapor enim ſolum guſtum mouet. Explanare ſcilicet operam dederunt, acetum dum bullas efficit non alia qualitate, quàm exiccante illas excitare: quamobrem iure optimo ad ſiccitatem vſtio referenda eſt, non ad calorem. At notabam ipſe de Galen. ſententia mixtas in ſe partes acetum continere, quarum nonnullæ frigæfaciunt, calfaciunt aliæ. Et quemadmodum mixtas partes ex calefacientibus, & refrigerantibus ſortitum eſt: pari ratione compoſitum habet ſaporem ex acido, & acri conflatum, vt Gal. ipſe inſinuauit 4. de ſimpl. med. cap. 3. dum tradebat, acetum ad vnguem vnum non eſt, neque tantum acidum, ſed alium quendam ſaporem acrem admixtum habet. Qui eo quod caloris ſoboles eſt, vbi is ineſt, acris ſapor, coniectandum eſt, caliditatem quoque ineſſe, quemadmodum Gal. ipſe affirmauit in calce cap. cit. in hunc modum ſcribens. porrò vbi mixta tibi qualitas appareat cum acrimonia, coniectãdum eſt caliditatem quoque ineſſe: vnde, cum Gal. in aceto acrimoniam

 eſſe

Digitized by Google

eſſe fateatur, calida facultate etiam prædi-tum apud illum in confeſſo eſt. Et hoc ipſum aſſeuerabat clarius cap. 3. lib. 4. de ſimpl. cū dictabat, aceto acrimoniam quandam ex ca-lefacientem ineſſe. & 2. catatop. quo loco de ijs ſermocinatur, quæ Apollon. proponebat ad capitis dolorem ex ebrietate, eo nomine aquoſo magis, quam acerrimo aceto opus eſſe ſignificabat, quoniam quod acerrimum eſt caliditatem aliquam in ſe complectitur. His adde, poſſe acrimoniam aceti adeò au-geri, vt maiorem caliditatis quam frigidita-tis gradum complectatur. Quod appoſitè expreſſit Matthiol. lib. 5. in Dioſc. cap. 13. cum perhibuit, fieri poteſt vt reperiatur ace-tum adeo vetuſtate acerrimum. vt plus ha-beat caliditatis, quam frigiditatis. Agno-uit, vt opinor, etiam Ariſt. frigiditate maio-rem caliditatis gradum ſortiri poſſe acetum, vbi 33. probl. 5. memoriæ mandauit, ſingul-tum idcirco ſedari aceto, quia humor circum-ſtans, ac prohibens eructandi licentiam in-ſpiritum, per vim aceti calefactoriam exte-nuatur. Et clarius expreſſit probl. 17. ſect. eiuſdem, cum dixit; Vis aceti calefactoria eſt. Acetum ergo quamuis partes ſortitum ſit, frigefaciendi potentia præditas, calefa-

ciendi

Digitized by Google

ciendi etiam facultate fultum eſt, & cum acido acrem ſaporem admixtum habet. Quæ verò acria ſunt illa adurere, teſtem affero Gal.4. de ſimpl. cap.18. vbi cum declaraſſet, acres ſapores omnes ſummè eſſe calidos, ſubiecit, terminum ſaporis acris eſſe combuſtionem. & perbelle confirmauit lib.9. de ſimpl. chalcithis exemplo, quæ & ſi aſtringendi vim admixtam habet cum acredine, nihilominus quia illud, quod ineſt acerrimi ſuperat, merito etiam comburit, eſcharamq. efficit. Itaq. ſi acerrimi facultates aceti contemplemur, quo opus eſſe dicebat Archigenes ad ampullas efficiendas, caliditatem exuperantem compræhendemus: quæ, vbi acrimoniam habet adiunctam (qua ſanè non caret acetum, & ſi acidum ſit) cum partium tenuitate, puſtulas inducere valet: quarum efflorescentia non in ſiccitatem eſt referenda, ſed eius caliditatem, tenuitati partium copulatam.

Cauſtica igitur vis quæ chalcantino oleo ineſt, illius demonſtrat ſumma calefaciendi potentiam. & rurſus eam declarat ſi perſcrutati fuerimus ſecerni illud in deſtillatione (quod eſt commune oleis quam multis arte Chymica elaboratis ex mixti parte calidiore, &

re, & magis ignea. Quam veritatem nos docuit Vidius lib. 3. de med. cap. 8. dum fatur. in ijs quæ craſſiora ſunt (de deſtillatione loquitur) exijt primo humor aquoſus, qui in ſuperfice verſatur, deinde oleum quod valde glutinoſum requiritur ad connectendum, colligandumq. partes terrenas plurimas, in quo verſantur calidæ partes, atque igneæ, quas par eſt vnà effluere. Hinc Ponſettus p. 2. ſuæ philoſophiæ lib. & tract. 4. cap. 8. cum de metallis ediſſerebat, querens, quamobrem ex quouis corpore extrahi poteſt oleũ, nitrum, & aurum: vt rationem reddat; oleum idcirco extrahi ſubiecit, quoniam in vnoquoque reperitur pars vntuoſa, & pinguis, quæ in deſtillatione liquefacta exit ſub forma olei. Planè calidiorem mixti partem ſecerni in oleum chymica arte elaboratum, eaque de cauſſa illud ſumme calidum effici, teſtem habemus Manar. in ſuis notis ad Meſu. quo loco de oleo philoſophorum verba faciens, illud ſentire ſe profitetur, vt olea omnia arte chymica elicita, adeo excalfaciant, vt ignem ipſum adæquent, & ſuperent. quod pronunciandum de oleo chalcantino ex eo deducitur, quod vis ignea illi inſit, vti ex illius ſententia antea retulimus. Et latè comprobatur

ex eo

Digitized by Google

ex eo quod cum ſecernatur illud ex chalcantho, quod admodum calidum eſt, etiam chalcinatum argumentum præbet, oleum vitriolo ipſo eſſe calidius, & feruentius.

De olei Chalcanthini ſapore. Cap. VI.

VT varia auctorũ eſt opinio de olei chalcanthini facultate, pari ratione ad propriam comprobandam ſententiam de illius ſapore, varias ſententias in medium attulere. Enimuero Luſit. enarrat. 74. ad Dioſc. lib. 5. vitrioli, inquit, olei gutta in aquis cordialibus merſa acetoſas reddit, cum quadam ſtipticitate. quo ſignificauit acidum omnino ſaporem ineſſe illi. quibus conſentanea memoriæ mandauit Querc. de med. ſpagyrica præpar. cap. 9. vbi acerbe in eos inuehitur, qui acrem illi ſaporem ineſſe arbitrati ſunt, cum potius acidus ille ſit. in quam ſententiam eſt locutus Mercur. lib. 1. de compoſ. med. cap. 17. & 20. dum liquorem acidiſſimum eum eſſe teſtatus eſt, quem vitrioli oleum appellant. Econtrario noua litterarum commendatione nuper exaratum inuenimus, neque vitriolũ, neque eius oleum aciditatem habere, ſed acrimoniam, eamq.

non

non vulgarem. cui conſentit Cæſalp. lib. 1. de metallicis cap. 22. cum perhibuit, hodie per deſtillationem extrahunt liquorem acerrimum, quod oleum vitrioli appellant: à quo non diſceſſit Card. cũ lib. 1. de venenis c. 19. acri ſapore oleum chalcanthinum, vti alia nonnulla venena diſcerni, poſteritati ſcriptũ reliquit. Alij denique mixtum illi ſaporem ineſſe arbitrati ſunt ex acri, acidoq. conflatum. quod indicauit Vidius lib. 8. de med. cap. poſtremo, quo loco acidam acremque aquam illud eſſe teſtatus eſt, cui vitrioli olei nomen inditum eſt. à quà ſententia, ni fallor, minime receſſit Minder. apud quem prædictos ſapores vitrioli oleum ſortitum, hiſce verbis cap. 9. lib. de chalcantho expoſitum inuenitur. Duo ſunt quæ olei vitrioli vſum in pulmonis, ac pectoris vitijs diſſuadent. Primum eſt acrimonia his locis infenſa; Secundum eſt acetoſitas ijſdem partibus inimica. & confirmauit cap. 10. lib. eiuſdem dum ſcribebat: quid quæſo eſt quod potentius putredinẽ corrigat quam oleum vitrioli? quod non vna, ſed diuerſis qualitatibus eidem reſiſtit, aciditate nimirum, ſalſedine, acrimonia, aperiendi, ac penetrationis virtute. aciditate, namq. ſuam bilem domat, ac reprimit.

mit. acrimonia incidit, terget, attenuat. ſic ille. Ipſe vero ita ſenſio, vt vitrioli oleo acidus ſapor inſit acri copulatus. hic vero priore multo obſcurior ſit. ſed ſtatim iſtud emergit dubium. acidus ſapor frigidæ temperiei eſt indicium, quem vitrioli oleum cum nactum ſit acri euidentiorem, rationem exhibet, illud à prædominio frigidum, non calidum eſſe. quibus pugnantia paulo ante decreuimus. Argumenti huius hæc eſt profligatio; nouiſſe expedit, abſurdum non eſſe, quin imo rebus ipſis conſentaneum, nonnulla reperiri, quæ acido ſapore prædita calida etiam ſint. hoc demonſtrauit Auic.lib.2.t.1. cap.3.quo loco cum explanaſſet, quam temperiem vnuſquiſque ſapor conſequatur: errorem interdum hac in re contingere ſubiecit; adeo vt reperiri queat mixtum frigidæ temperiei, cuius ſapor caliditatem indicet: vti è conuerſo, aliud reperiri, cuius temperies calida ſit, & nihilominus eò ſapore præditum, qui frigiditatem indicet. quamquam hoc rarius contingat: vnde concludit, vt plurimum euenire, vt ea quæ acida ſunt frigida ſint. contrarium vero, licet rarius, contingere etiam. rationem attulit Auer. 5. coll. cum de ſaporibus loquitur quo in loco qui-

dam ſapores ſunt, inquit ille, qui non ſignificant perfectam ſignificationem ſuper natura rei: & hoc poteſt eſſe in vna medicina compoſita ex pluribus partibus, quarũ quædam ſunt ſaporabiles, quædam inſaporabiles. proptereaq. non eſt neceſſe, vt vnumquodque mixtum ſit ſaporitum, vt probatum eſt in naturali philoſophia. Etſi homo vellet iudicare totalitatem medicinæ, non poſſet iudicare per ſaporem ſuper ipſam totam: ſic videmus multa ex gemmis quæ ſunt inſipida, & tamen calida. exarare nempe voluit Auer. eo quod non omnibus mixti partibus ſapor inditus eſt eorum nonnulla reperiri de quorum temperie ex ſapore iudicium ferri nequit, eam ob cauſã, quoniam, exẽpli gratia inſipida cũ ſint calida etiam ſunt, quæ eadẽ ratio aptari poteſt cæteris ſaporibus: adeo vt nonnulla extent interdum, quæ acido ſapore prædita calida etiam ſunt. quod ipſum affirmandum eſſe de chalcanthino oleo nos docuit Merc. cit. cap. 20. cum perhibuit. mirum non eſt quo modo in chalcanthi oleo, & ſulphuris ſit maxima illa aciditas, cum tamen conſtet hæc corpora vrere, adeò calida ſunt. puto ego acorem in ſulphure, & chalcantho innatum eſſe; ſed, vt dicebam, non perci-

Digitized by Google

percipitur huiuſmodi acor, niſi quando per ignem ſeparatæ ſunt partes terreſtres, à ſucculentis; quo tempore acor ille, cum ſit cupulatus materiæ acri? quamquam non ſit multus, appareat tamen multis. Exemplum: ſi aceto addatur piper, proculdubio aciditas maior eſt, non alia ratione, niſi quia acrimonia illa piperis magis prodit, & magis manifeſtat aciditatem, hactenus ille. his adde acri ſapore non omnino deſtitutum oleum chalcanthinum, qui, quamuis acido obſcurior ſit, nihilominus calidarum partium admixtionem arguit, & ex his calorem effectus ipſi adeò validum, & multum demonſtrant, vt cæteras facultates efficacia longe magis antecellat. Vnde fit vt cum acido acriq. ſapore calefaciendi potentiam obtineat, & hæc omnes ſuperet.

An chalcanthum, & illius oleum ſint venena. Cap. VII.

CHalcanthum iure merito inter venena collocandum, non ignobilis ratio ex Gal. deducitur, quando 13. meth. cap. 20. corruptrice facultate præditum eſſe teſtatus eſt, in hunc modum ſcribens; Neque abſolutè,

lutè, ſi aſtringere incipientem phlegmonem eſt opus, quodlibet adſtringens in ijs, quæ deuoranda ſunt, adhibemus, ſed ea, quibus nulla corruptrix admixta vis eſt. nam chalcanthus inter præcipua aſtringit, ſicut etiam myſi, & ſory, & chalcitis, & dyphringes, & æs vſtum, & ſquama æris, & flos. Verum hæc medicamenta deuorata noxia. quo circa ſthomaticis ea admiſcere tutum non eſt; defluit namq. ex his aliquid ad ventriculum hactenus ille. Hanc noxiam chalcanthi facultatem exactè contemplati illo poſteriores medici, apertis verbis inter venena locum dedere illi. In quam claſſem venit Arnald. Villanou.& Antonius Guain.eorum libris de venenis, quo loco de vitriolo ediſſerunt; & Ponzet. lib.2. de venenis cap. & t.4. quibus in locis veneficam illius vim declarant, effectus & medelam. & confirmat hanc opinionem Foreſt. lib.3. obſeruat. cap.40. vbi propria, & Amati Luſitani obſeruatione eorum, qui perierunt, vel ingentem ex chalcantho accepere noxam, veneficam illius vim demonſtrat. Cui non diſſimili facultate pollere vitrioli oleum,deprehenditur ex Schenkio dum lib. 7. obſeru. 218. exitialem illi facultatem ineſſe memorat, illudq. inter venena

repo-

reponit. Et famulantur quæ in hunc modum perhibuit Card. lib. 1. de venenis cap. 19. venenum calidum percipitur plerumq. ſapore acri, vt ſi ſit euphorbium, & ſiliqua inda rubra, antequam matureſcat, & chalcanthi oleum, & pleraq. ex his. quinimo eodem cap. cum ſubiecit venena omnia elaborata igne calida fieri, & metallica in naturam ignis abire, intelligitur chalcanti oleum ipſo atramento ſutorio violentius reddi, & ex conſequenti illo validius eſſe venenum. caſtiganda ergo illorum opinio eſt, qui à chalcantho veneficam facultatem adimunt, leuibus rationibus, vt opinor, ſuaſi.

Sed his prætermiſſis, ſubcreſcit dubium, an chalcantum illiuſq. oleum exceſſu primarum qualitatum exitiale ſit, an potius (vt medici loquuntur) tota ſubſtantia. non ignoro apud illos magna altercatione quæri, an cuncta venena totius ſubſtantiæ diſſidio venefica ſint, an potius qualitatum exceſſu: in qua decernenda, illorum arriſit magis opinio, quorum ſententia eſt, à proprietate, & tota ſubſtantia venefica eſſe, & qualitatum exuperantiam illorum vim acuere, non ipſa ſola veneficam facultatem conſtituere. Nam & ſi Auic. f. 6. 4. t. 1. cap. 2. venenorum ſpe-

cies diſtinxit in ea, quæ efficiunt (ita ille loquitur) operationem ſuam cum qualitate, quæ eſt in ipſis, & efficientia cum forma ſua, & tota ſubſtantia: nihilominus Gentilis loci huius interpres, arbitratus eſt Auic. in ampliore ſignificatione de venenis locutum, prout includit omne quod poteſt interitum afferre, cuiuſmodi eſt, exempli gratia, aqua frigida, vinum meracum, & huic ſimilia, cum proprie venena tota ſubſtantia agant, & ſi manifeſtas qualitates habeant adiunctas. ſuadet hoc ratio. Etenim venena alimentis contraria ſunt: quod enim mutatur à corpore, & in illud conuertitur alimentum eſt, quodque à corpore nullo modo mutatur, & ipſum mutat venenum eſt, quemadmodum latè teſtatus eſt Auic. f. 2. 1. ſum. 1. doct. 2. cap. 15. cæterum alimenta nobiſcum tota ſubſtantia conueniunt, & alito tota ſubſtantia ſimillima ſunt, vt ex Auerr. colligitur 5. coll. cap. 24. ergo venena tota ſubſtantia aduerſantur, & perniciem afferunt. docet hoc etiam curandi ratio. ſiquidem omni veneno ſua eſt anthidotus: quodq. magis eſt anthidotus vna cuiuſmodi eſt, exempli gratia, theriaca venenis cunctis aduerſatur, quod non niſi totius ſubſtantiæ diſſidio continge-

re po-

Digitized by Google

re poteſt. vnde, quia venenis aduerſantur, quæ tota ſubſtantia agunt,& ipſam tota ſubſtantia agere, argumento eſt. Aſtipulatur alia ratio, qua obſeruamus proprietate hac, & totius ſubſtantiæ agendi potentia nonnunquam ſpoliari venena, integra remanente actione, quæ pendet à primis qualitatibus. ſic perſicam arborem obſeruamus apud Perſas noxiam eſſe, & venenatam; in Aegyptum tranſlatam æſculenta fieri, quemadmodum teſtati ſunt Plin. lib. 15. cap. 13. Dioſc. lib. 1. cap. penultimo, & Gal. lib. 4. de alimentorum facult. cap. 36. pari quoq. ratione ſcorpiones, vti memorat Ariſt. lib. 8. hiſt. anim. cap. 29. in pharo, locisq. nonnullis minime lædunt, in Scytia multi & magni, & nocui ſunt. quibus ex omnibus argumentum efficitur, illæſis facultatibus, quæ pendent à qualitatibus primis, ſola agendi potentia, quæ à tota ſubſtantia proficiſcitur ſpoliatis venenis, veneficam facultatẽ exuere. & ideo apparet non niſi tota ſubſtantia exitialia eſſe. Itaq. Auic. lib. 2. t. 1. cap. 4. venenum, ait, eſt medicina quæ corrumpit complexionem non cum contrarietate tantum; ſed cum proprietate quæ eſt in ipſo. & lib. de viribus cordis t. 2. cap. 1. in fine, medicina, inquit,

quæ propriè appellatur venenum, eſt illa, quæ corrumpit complexionem ſpiritus per contrarietatem ſubſtantiæ ſpeciei ſuæ, ad ſubſtantias, & ſpeciem ſpiritus. Non dubito quin hoc ſenſerit Halliab. lib. 2. theor. c. 24. cum eorum, quæ comeduntur nonnulla reperiri dixit, quæ læthifera ſunt medicamina, quæq. corpus immutant, & ſuperant, neque corpus immutat illa, illiq. totalitate ſubſtantiæ contraria exiſtunt. Guainer. ergo lib. de venenis cap. 1. noſtram confirmando ſententiam, ijs, quæ poſſent ex Auic. obijci, in hunc modum reſpondet. Si Auic. & plurimi auctores de venenis tractantes dixerũt, opiũ, & euphorbium, & plurima alia venena operari à qualitate manifeſta. Sciendum quod Auic. & alij ſic ponentes, conſiderauerunt venenum quantum ad ſpecificam formam, qua vna ſpecies differt ab alia. & ſecundum hanc conſiderationem dixerunt, quod venenorum quoddam operatur, non quod calidum, aut frigidum: ſed quod tale habens, ſcilicet virtutẽ humanæ vitæ, & ſanitati contrariam. Aliud eſt, quod etſi à virtute, ſeu à proprietate agat contra hoc etiam agit, quod frigidum, aut calidum, &c. vt opium Euphorbium, & ſimilia. Et propter hoc orta eſt

ta eſt talis venenorum diſtinctio; hoc eſt venenorum quoddam operatur à qualitate manifeſta, & quoddam ab occulta: cum qua tamen ſtat, vt patet, quod omne venenum agat à proprietate. Et latè eidem dubio reſpōdet Mercur.lib.1.de venenis cap.8. apud quem ſcriptum reperitur, quod porrò dicebatur ex Auic. venena aliqua operari qualitate, aliqua proprietate, id ſano modo intelligendum eſt: ſiquidem hoc perpetuum debet eſſe fundamentum, omnia venena operari per proprietatem hanc, & formam ſpecificam: veruntamen interdum contingere, vt hæc forma vtatur qualitatibus euidentibus tanquam organis: interdum vero illis non vtatur, aut ſaltem obſcuro modo, & illud venenum eſſe hoc vno exemplo liceat intelligere. quia ſi ſolæ qualitates nimirum caliditas, aut frigiditas poſſent abſque proprietate ſpecifica naturam euertere, proculdubio id efficerent corpora calidiſſima, & frigidiſſima. Vnde cum aqua ſit primum frigidorum: cum piper ſit corpus calidiſſimum, neceſſarium eſſe, vt interimerent tanquam venena, ſed cum hoc minime faciant proculdubio exiſtimandum eſt, huiuſmodi qualitates non poſſe ſolas venenum facere: ſed ne-

Digitized by Google

ceſſarium eſt, vt ſequantur alteram formam, & proprietatem. Id quod intelligere voluit Auer. lib. de theriaca, loquens de venenis calidis, & frigidis (quod etiam ponderatum fuit à Gentile loco antea deducto) dixit, hæc interimere cum frigiditate, & caliditate mirabili; quaſi non ſola caliditas, aut frigiditas; ſed mirabilis caliditas; ideſt iuncta admirabili virtuti, hoc efficiat. Ita vt conſtitutum eſſe debeat, huiuſmodi naturam, naturæ noſtræ inimicam, eſſe vim ſuperiorem ipſis elementis. ſic ille. Decreuere ergo Mercur. & Guainer. inter cæteros, venena tota ſubſtantia agere. qui ijdem auctores cum reponant chalcanthum inter venena, vt prior indicauit citato lib. 1. de venenis cap. 13. & Guainer. præallegato lib. de venenis, quo capite de ære viride, & ſpeciebus atramenti ediſſerit, fateri igitur opus eſt, voluiſſe illos chalcanthum tota ſubſtantia veneficum eſſe. quod ipſum diſertis verbis promulgauit Fernel. lib. 2. de abditis rer. cauſ. cap. 15. qui cum tradidiſſet, inter cætera metallica, atramentum ſutorium venenum eſſe, adiecit. inſuper. hæc putant nonnulli ſola qaalitatum exuperantia, priora quidem cauſtica, vel ſeptica, ideſt vrente, vel putrefaciente vi, po-

ſteriora

ſteriora vero aſtringente, & præfocante nobis infenſa. proinde non ſimpliciter venena, ſed venenata medicamenta appellari. At quanquã manifeſtis omnia qualitatibus obſunt, totius tamen ſubſtantiæ diſſidio nonnihil etiam veneni reconditum habeant. hucuſque Fernel. Liquet ergo venenum eſſe chalcanthum, illudq. tota ſubſtantia infenſum eſſe. quo cum violentius exiſtat illius oleum, ipſum inter venena collocandum aſſeuerare eſt.

Admixtione aquarum refrigerantium vel cæterorum liquorum an chalcanthini olei vis refringatur. Cap. VIII.

PRopoſita quæſtio iſthæc à doctiſſimis viris in hunc modum definitur. Oleum chalcanthi nõ niſi guſtu refringi poſſe aqua, vel ſimplicium decoctis, ſuccis, ſyrupiſq. admixtis. Non enim proportio eſt inter aquã, & hoc acetum minerale (ita appellant liquorem quem oleum vitrioli nomenclantur alij) vt fiat actio, & paſſio, & reactio, quæ requiritur ad perfectam mixtionem, & vnionem:

Digitized by Google

quo fit, vt oleum vitrioli agere non poſsit in aquam, aliumuè liquorem, & illum in ſuam naturam vertere: & è contrario aqua ipſa vitrioli oleum vnquam vertere in aqueam humiditatem. Manebunt igitur ſimul ſine mutua paſsione, & actione, cum ſint inuicem impatibilia. Quibus indicatur in caſſum aquis, ſuccis, ſyrupis, alijſque his ſimilibus chalcanthinum oleum admiſceri, vt malefica & noxia vis illius refringatur, atque hebetetur. Cæterum, ſi libeat inquirere quid faciant reliqui medicinæ auctores famæ non contemnendæ, inuenire eſt minime reprobaſſe aquarum hanc admixtionem, atque prædictorum liquorum oleum chalcãthinum propinaturi vulgari ratione ducti, vt opinor, vim illius aliqua ex parte refringi, adeò vt minus noxium reddatur. Hinc Amat. Luſit. enar. 74. ad lib. 5. Dioſc. cum cordialibus aquis exhibet illud. & centur. 2. curat. 27. bibendum porrigit illud cum aqua acetoſæ, & borraginis. Capiuac. lib. 2. meth. curandor. corporis affect. cap. 6. ſanguinem expuentibus dat cum aqua plãtaginis, & cap. 7. lib. eiuſdem cum roſacea aqua propinat tabidis, & plantaginis ſicco, modico ſaccaro addito, ad penetrationem augendam. Cæ-

ſalp.

ſalp. lib. 1. de metallicis cap. 22. morbos peſtilentes aqua hauſta cum eius gutta corrigi credidit. Hyer. Merc. lib. 2. de cognoſcen. & curan. humani corp. affect. cap. 3. in ſputo ſanguinis cum plantaginis aqua, ſiue roſacea propinandum laudat. Heur. lib. de feb. c. 19. in peſtilentium febrium curatione tum cum ſyrupis, tum vero cum refrigerantibus aquis illud hauriendum porrigit. In immenſum creſceret oratio, commemorando omnes quos, conſulto omittens, rationes perpendendas aſſumo: quibus nullo pacto factum erit ſatis, ni illa diluta fuerit quæſtio, quæ continet, an venenorum actio aliaqua ex parte refringi poſsit. Planè, ſi à medicamentis ad venena ratio verti poteſt, omni procul dubio iſtud contingere affirmandum eſt. Hoc ſibi voluit Meſu. theor. 2. cano. 3. cum perhibuit. medieamenti purgantis temperiem immodice calidam, vel frigidam, vel humidam, vel ſiccam, vel harum coniugatione aliqua noxiam, contrario aliquo valentiori, imbecilliore, æquali pro ſcopis, & indicationibus varijs permutamus. & Gal. 3. de temper. cap. 3. cum declaraſſet ex medicamentis, quæ initio ſumuntur, nonnulla eſſe, quæ niſi fuerint admixta ijs, quæ vim retundunt,

lædere,

Digitized by Google

lædere, nihil miri eſſe, ſubiecit, medicamen aliquod adeò calidum eſſe poteſtate, vt, ſi multum ſumatur, & in vacuum, corpus erodat prorſus, vratq. ſi vero exiguum aſſumatur, cum ijs quæ vehementiam retundunt, non modo nihil incommodi afferre, verum etiam calefaciendo iuuare. quo indicaſſe viſus eſt eorum medicaminum quibus facultas ineſt erodendi, retundi, refringiq. poſſe. Sed, ne à venenis diſcedamus, quorum facultatem agendiq. robur retundi, hæbetariq. poſſe alexipharmaca declarant, dum venenatis morbis medentur, quorum vim manifeſta, & occulta qualitate refringunt, & domant. Dinus ergo Florent. lib. 2. t. 1. cap. 4. quo loco Auic. ex bezaarticis medicamentis nocumentum venenorum expelli, dixit; ille & manifeſta, & occulta qualitate hoc fieri, interpretatus eſt, quibus bezaartica venenis contrariantur. & clarius patet ex ijs, quæ ipſe Auic. t. 3. cantices num. 51. in hunc modum ſcripſit. bezaar confert cum ſuperat, aut ratione qualitatis conuertentis, & immutantis, aut ex ſui propria natura. cuius libri, & loci interpres Auer. nec non 5. coll. cap. 23. apertis verbis teſtatus eſt, hæc medicamina venenis aduerſari, aut ratione

prima-

Digitized by Google

primarum qualitatum, vt calidi, frigidi, & his ſimilium; vel ſpecifica proprietate, quam totam ſubſtantiam appellant. In quam ſententiam ante omnes locutus eſt Gal. 5. de ſimpl. med. cap. 18. vbi late diſputat alexipharmaca aduerſus venena adiumentum afferre, aut alterando vna, vel duarum qualitatum coniugatione, vel tota ſubſtantia. quibus apparet venenorum actionem refringi, atque corrigi poſſe.

Hæc, quæ hucuſq. diximus nemo profectò ſane mentis inficiabitur. Verum contendet hac poteſtate refrigerantes aquas, alioſq. liquores haud præditos, vt chalcanthino oleo admixti, illius vim refringant. Cæterum è conuerſo cogitanti mihi Gal. 2. acut. 12. dum interpretatur illa verba, quibus decernit Hip. cum quis medicamentum ebiberit protinus ptiſanam ſorbendam, memoriæ mandaſſe, illud commodi præſtare ptiſanam vt qualitatem medicamenti tum contemperet, tum permutet, poſſe æquali ratione refrigerantes aquas, ſuccos, & cætera huic ſimilia chalcanthini olei qualitates, tum contemperare, tum vero permutare, ſi admixta ſimul aſſumantur, quod eſt vim illius refringi ac retundi poſſe. Sed in promptu eſt obiectio:

vegeta-

vegetabilium, ac mineralium parem non eſſe rationem. Cui obuiam itur primo in medicamentorum purgantium ordine non nulla existere, quæ vegetabilia nõ ſunt, & nihilominus vniuerſe pronunciauit Gal. ptiſanã medicamentorũ vim permutare, atque contemperare. Secunda reſponſio eſt ijs, quæ mineralia ſunt, deuoratis pari remediorum genere ſuccurri: quibus negatum eſt mineralium facultates non refringi. ſic Dioſc. lib. 5. cap. 70. potato argento viuo remedio eſſe, litteris ſcriptum reliquit, vinum cum abſinthio, aut apij decoctum. & cap. 29. lib. 6. quo tempore calx, ſandaracha, aut auri pigmentum deuoratum fuerit, cuncta præbenda eſſe præcepit, quæ ſuo admixtu illorum acrimoniam hebetent, ac ſolutam & facilem lubricamq. aluum reddant. quæ, protinus deſcribens medicamina, cuiuſmodi eſt, adiecit, ibiſci aut maluæ ſuccus. dandum, pergit, decoctum ſeminis lini, vel ſemen tragi herbæ, vel orizæ lacq. cum aqua mulſa copioſum, iura pinguia, & boni ſucci. pari argumento Petrus Apponen. lib. de venenis cap. 8. cui propinata fuerit potanda æris ſcoria, ſuccurri tradidit, cum alijs remedijs, tum vero in potu exhibito ſucco menthæ: & bezoar il-

lius

lius eſſe, dixit acori ſuccus ℥. 11. pondere cum vino auſtus. Et cap. 14. lib. eiuſdem cenislæ bezoar eſſe, memoriæ mandauit vini albi prope ebrietatem auſtus. Et ipſi chalcantho deuorato, nonne pari remediorum genere opem ferimus? Ponzettus loco antea deducto curationem traditurus, quæ chalcantho debetur, cum deuoratum fuerit, ratione ſiccitatis, dixit ille, debent dari humida permixta ſolutiuis, & in quantum acuta pinguia. & licet (ſic deinceps adiecit) omnibus ſpeciebus conferat Mirrha cum puluere cancrorum fluuialium, & vino potenti: dum tamen percipiuntur punctiones, debent continuè dari, lac, butyrum, & brodium, & ſi quidam dent in potu ſanguinem faſiani. Hactenus ille. Quibus ex omnibus docemur mineralia, quæq. ex mineralibus conflantur, ſuccis aquis & his ſimilibus refringi, obtundi, atque hebetari: alias hæc quæ hucuſq. attulimus remedia morbis, quæ ex illis pendent iuuamen non afferrent. quod ipſum chalcanthino oleo contingere aquis ſuccis, & claſſis eiuſdem alijs admixto, quibus refrigendi illius efficaciam vis ineſt, affirmandum eſt. Etſi emergat difficultas, refrigerantia calefaciendi vim dumtaxat reprimere, quæ chalcanthi-

canthino oleo ineſt maxima, non tamen, quæ à forma ſpecifica nocumenta eueniunt, caſtigare: & proinde hæc, quæ retulimus, minime videntur ſatis ad refringendam olei chalcanthini malitiam. Planè ſi cui perſuaſum eſt omnia nocumenta corrigi olei chalcanthini, adeo vt ex admixtione corrigentium reddatur, innoxium longè lateq. ab experientia aberrat. Verum aliqua ex parte eius malitiam retundi, non eſt omnino negandum. & quanquam ea, quibus admiſcetur caliditatem ſolummodo corrigant, non autem nocumenta quæ pendent à forma ſpecifica. nihilominus ſciendum eſt vti ex Auer. notauit Mercur. lib. 2. de compoſ. med. c. 11. formas ſpecificas conſequi proprias temperaturas, & propterea vbi retunduntur temperaturæ propriæ, diminuitur etiam facultas formæ ſpecificæ. Vnde compertum fit quamuis calefaciendi potentia chalcanthini olei caſtigetur, aliqua ex parte agendi vis reprimitur, quæ pendet à tota ſubſtantia.

Obijcienti, inter oleum vitrioli, & corrigentia, nullam conſequi actionem, & proinde neque refringi illius malitiam, dixerim, hanc diſtinguendam eſſe rationem: poteſt enim ſortiri ſenſum vt cõtingat actio ijs admixtis, ante-

Digitized by Google

antequam aſſumantur: vel ijs admixtis, & deuoratis: quo poſteriori modo vt contingit actio: ita nunquam priori. non enim inter medicamenta conſequitur actio, niſi illorum qualitates ad actum redactæ fuerint, cuius actuationis opifex natiuus calor ſolus exiſtit; & ideo iam ingeſtis mutua fit actio, non autẽ antequam illa aſſumantur. Quo circa non facile admiſerim nouæ formæ inductionem, quam ex fœrmentatione reſultare profitentur non pauci. Medico enim philoſopho indigna vox eſt, vt aſſeueret, ex non vera admixtione, mixti formam reſultare, & in aggregato per accidens, (vti contingit, dum medicamenta conficiuntur) aliam reſultare formam ab ea, quam ſuapte natura habent mixta, ex quibus conflatur aggregatum. Itaq. Auer. lib. 5. coll. cap. poſtremo, eorum opinionem redarguit, quorum ſententia eſt, theriacæ operationes prodire ex toto compoſito, eaque de cauſſa illi nihil addendum eſſe. Hanc enim ex eo reijcit opinionem, quia multa arbitratus eſt illi adijci poſſe medicamina, quorum vnumquodq. ſuam efficiat operationem. Igitur ſi medicamentorum vnumquodq. operationem ſuam efficit, agendi facultas aſcribenda non eſt toto compoſito,

poſito,

poſito, & formæ illius per fermentationem, acquiſitæ. Sed hoc clarius expreſſit Halliab. lib. 10. pract. cap. 5. vbi explanatis iam commodis theriacæ, quibuſque proſit morbis, ex eo inſuper, dixit, multa iuuamina contingere: quoniam ex medicamentis multis conſtatur. Annuere quippe voluit, ipſis medicaminibus, quæ theriacæ compoſitionem, ingrediuntur aſcribendam agendi facultatē, non autem opinatæ formæ mixti totius. quibus luculenter aſtipulatur Gal. lib. 1. de anthidotis cap. 5. vbi compoſitorum medicaminum virtutem ex ſimplicium vigore conſurgere, dixit. Ex ſimplicium quippe vigore, quandoquidem ea ſunt, quæ operantur in compoſito, non autem forma quam ex illo reſultare prædicant. Ratum ſit ergò, nouam formam ex fermentatione nullo pacto ſortiri medicamenta, & quam efficiunt inter ſe actionem, & reactionem non ſuſcitari niſi reactis ad actum qualitatibus à calore natiuo, & ideo optima ratione concludi, non, niſi deuorato chalcanthino oleo, corrigentibus admixto, conſequi actionem, & refractionem. Non quidem adeò ingentem, vt tutius vſurpetur illud, quam ſaccarum, & manna: quemadmodum promulgauit Minder. c. 10.

lib. ci-

lib. citati. ſed vt aliqua ex parte minus violentum ſit, quam ſi aſſumatur ſolum.

Oleum chalcanthinum, an medicamentorum omnium vires intendat. Cap. IX.

APerte medicamentorum omnium vires augere, ac intendere chalcãthi oleum promulgauit Minder. cap. 10. ſui libri de chalcantho, cum protulit, oleum chalcanthi omnium medicamentorum vires, ac facultates intendit, vigorat, & expẽdit. & rurſus. Oleum vitrioli, inquit, eſt omnium medicamentorum ſtimulus, acetoſitatem habens, & acredinem penetratiuam, aliorumq; medicamentorum vires ad loca deſtinata deducentem, eorundemq; energias intendentem, vigorantem, ac deniq. proficientem, quæ alioquin mira fatuitate inania deprehenderentur. Sed de chalcantho ipſo eedem cap. 9. deprædicantur dotes, in quo dicitur, cum vitriolum omnium aliorum remediorum auxilia non modo intendat, augeat, vigoret, ac perficiat, quæ huius beneficio deſtituta vaneſcunt, aut languent, aut ſegnia torpeſcunt. Quo ex Minder. depræhenditur duplicem ſortitum præ-

cipuam facultatem oleum chalcanthinum, medicamentorum nempe facultates augere. intendere: nec non qua ſumma pollet penetrandi potentia remedia ad loca deſtinata, perducere. atque hæc duæ ſeorſum perpendendæ veniunt dubitationes.

Medicamentorum facultates omnium hoc oleo non intendi, illa manifeſta docet ratio, qua communiter decernunt medici, ſimillibus augeri medicaminum vires: quod ſentit Auic. lib. 5. cap. 1. cum exarauit ſtipticitatem medicamenti corroborari alio medicamento, facultate eadem prædito; ſicuti & quod calefacit medicamen, alio calefaciẽte acui. Ratio eſt etenim quemadmodum medicamenti facultas frangitur aduerſario, vti Halliab. teſtatus eſt lib. 10. pratt. cap. 1. pari ratione eiuſdem facultas augetur, atque intenditur à ſimili. Sed eſt clarius locutus Auuer. lib. 5. coll. cap. antepenultimo. cum perhibuit, ſi quando volumus fortificare, non fiet hoc niſi vna via, hoc eſt, vt miſceatur cum ea medicina ſuæ ſpeciei, & ſit fortior ea. qua diſſertatione decreuit Auer. medicamentorũ vires ſimillimis, eiuſdemq. facultatis præditis augeri, ac intendi. Quamobrem quia chalcanthi oleum ſimillimam non ſortitur

poten-

potentiam, qua cætera medicamenta, non eſt cur vires illorum intendere queat, cum potius facultates eorum, quibus eſt contrarium; remittat, retundatq. Verum vti ea quæ diximus manifeſtò elucent in medicamentorum facultatibus primi ordinis, ſic euidentius apparent in ſecundis, tertijs, & quartis eorundẽ facultatibus. Nam quis dixerit exempli gratia medicamentorum vires, quæ lac gignunt, & exiccant intendi chalcanthino oleo, quemadmodum & eorum quæ vrinam citent, & ſupprimunt, & illorum omnium denique quorum à tota ſubſtantia agendi facultas pendet? Sed hæc condonanda veniunt Minder. qui orantis more chalcanthini olei vires extulit, philoſophicis diſſimulatis rationibus.

An verò (quod erat ſecundum dubium) oleum vitrioli, penetrando, cæterorum medicaminum vires introducat: aceti exemplo à viris doctiſſimis hoc explanatum inuenio: cui etſi facultas inſit penetrandi, nihilominus ijdem prodidere in affectibus frigidis requiri penetratiuum calidũ, in calis verò frigidum, quale eſt acetũ, quippe qui frigidum illud eſſe decreuerant. Verum hanc rationem ab aceto petitam ſubdiſtinguendam

cenſco, & ſeorſum querendum, vtrum acetum cum medicaminibus deuoratum, tam in calidis, quam frigidis morborum cauſſis debellandis conducat ad penetrationem: & an illud ipſum exterius appoſitum in morbis, à cauſa calida, vel frigida oriundis, alijs remedijs admixtum augeat penetrationem. Planè ſi conſulamus, quæ paſſim ab auctoribus pronunciantur, reperiemus, tam in morbis à cauſſa calida, quam frigida originem ducentibus, acetum alijs remedijs admixtum, & deuoratum penetradi vim intendere. Teſtem afferre libeat Meſuem qui, cum pronunciaſſet ſyrupum acetatum ſimplicem (quo loco de illo illi ſermo eſt) materias calidas, nec non craſſas, & glutinoſas ad expulſionem apparare, ſubiecit etiam, partibus remotis aſſentiæ ſuæ tenuitate alia medicamēta conuehere. quod de aceto accipiendum eſſe notauit Coſteus loci eiuſdem Interpres, adeò vt illud remedijs, tum pro craſſa, & glutinoſa materia, quibus calefacientia conducunt, tum etiam pro calida, quibus refrigerantia opem afferunt, admixtum penetrationem intendat, & acuat. Confirmant hanc opinionem quæ in hunc modum f.1.3.t.1.c.19. memoriæ mandauit Auic. dico, quod acetum

eſt

Digitized by Google

eſt commune omnibus materijs. Eius enim infrigidatio poſſibile eſt, vt leui cauſa frangatur: amplius remanet profundatio eius cum medicinis, & ipſius inciſio. Hoc quidem eſt cum adminiſtratur in medicinis frigidis. In maturatione autem materierum calidarum non eligatur ſuper ipſum. Quo loco Auic. Interpretes, quemadmodum & ij, qui Meſues locum citatum explanant, admonent, medicaminibus tam calidis, quam frigidis acetum admixtum, penetrationem augere, & ad loca deſtinata illa conuehere.

At, ſi contingat acetum exterius apponendum, alijs remedium admixtum tum calidis, tum vero huic oppoſitis; augere penetrationem, & ex arte eſſe illis illud admiſcere, compertum eſt. In refrigerantium ordine nulla dubitatio eſt. quando xirodinis repellentibus dictis medicaminibus, paſſim adijcitur ad illorum augendam penetrationem. Calidis verò medicaminibus, ex arte illud admiſceri, ex eo liquet, quod curantes medici capitis dolores à frigida cauſſa oriundos aceti vſum non aborrent: immo illud non raro adijcitur. Hinc Auic. f.1.3. t.2. cap.12. in capitis dolore ex intemperie frigida epithema conficit ex cinere & aceto & cap.13.

t. citati pharmaca multa deſcribit calefaciē-tia in capitis dolore à cauſa frigida, quibus admiſcet acetum. Et hoc ipſum videre eſt apud Meſ. ſum. 3. cap. 3. t. de ægritudinibus capitis, vbi calefacientibus medicaminibus acetum admiſcet. Et illud tum alijs nominibus præfati auctores addunt, tum verò ad augendam penetrationem. Nam acetum ſuapte natura obeſt potius, cum caput dolet, quam iuuamen afferat. quod ſibi voluit Gal. lib. 2. catatop. cum exarauit, maxime contrarium inflammationibus acetum eſſe, & capitis doloribus vehemētioribus: vtpote quod neque mitigandi, neque leniendi vim aliquā in ſe complectatur. Igitur eo conſilio illud admiſceri credere reliquum eſt, ſcilicet vt cætera medicamina in profundū ducat, acuatq. penetrationem. Quare, cum medici acetum admiſcent etiam calefacientibus medicamē-tis ad capitis dolorem, à frigida cauſſa oriundum curandum, hoc ea de cauſa effici conſenſiendum eſt, vt penetrandi facultatem adaugeat. Et, quamuis Gal. ipſe loco præallegato lib. 2. de compoſ. med. ſec. loc. ita curationem dirigendam præceperit, vt, cum frigefaciendum ſit, acetum admiſcendum veniat, cum verò calefaciundum, euphor-

bium;

bium : hæc illius ſententia ita interpretanda eſt, vt in capitis dolore, cum optamus medicamentis augeri penetrationem, acetum ſolum veniat admiſcendum; vbi verò & penetrandi vim, & calefaciendi potentiam, euphorbium. vtpote quod munus vtrumque egregiè exercere queat, quod in calefaciendi potentia non tam manifeſtè operatur acetum. Sed de aceto plus ſatis. Redeamus iam ad chalcanthinum oleum, de quo dum proponitur quæſtio, an medicamentis admixtum, & deuoratum, illa acuat penetrando; hæc facile tollitur, ſi memores erimus, nunquam illud ſalubriter propinari ad internos morbos tollendos. proinde, neque etiam quærendam ex illo penetrandi facultatem. Dum vero fit quæſtio an medicamentis exterius apponendis chalcanthinum oleum admixtum illa vigoret, & introducat penetrando omnia. facile hæc quoque profligatur quæſtio, ſi immemores non erimus morbis quam multis aduerſari illud, & propterea ex illo petendam non eſſe penetrandi potentiam. Enimuero quia validum adeò eſt medicamentum, quibus morbis aduerſatur ſenſibile adeò afferret detrimentum, vt expetita penetrandi facultas obſcuraretur. Secun-

do intelligitur ex arte non eſſe ab oleo chal-
canthino expetere penetrandi facultatem ;
quandoquidem cauſticum cũ ſit cutem den-
ſabit potius cruſtam inducendo , quam par-
tem laxabit , adeo vt medicamentorum po-
tentia acuatur . Et ex his depræhenditur
oleum chalcanthinum admiſcendum non eſ-
ſe , vt cæterorum medicaminum vires intro-
ducat , acuatq. illa penetrando .

Oleum chalcanthinum , an propinandum ſit febricitantibus . Cap. X.

TRita opinio eſt , & multorum ſane vulgata ſententia peſtilentibus febribus chalcanthinum oleum mederi , illiſq. iuuamen non contemnendum afferre . immo illuc deuenit dicendi libido , vt de illo protulerit Minder. cap. 9. lib. de chalcantho . ineſt oleo vitrioli plena facultas omnis generis febres curandi, & exterminandi . Sane innata multorum cupiditas cunctos antecellere , & cæteris plus ſapere , effecit , vt tanquam arcanum depredicauerint remedium , & ſpem etiam ingentem conceperint illud daturi. ſed tractu temporis experientia, iudex eorum , quæ rectè, vel improbè fiunt, indicauit, ſatis

infi-

Digitized by Google

inſidam ſpem eſſe, quæ illi præbetur in medendis febribus. Etenim quid ſibi vult illa admonitio, quam paſſim inſinuant, per ſe ſolum, & in mixtum nocuum, & forte venenatum eſſe? & addunt alij: magnum iſtud eſſe præſidium, &, niſi prudenter, & opportunè adhibeatur, ſæpe pernicioſum atque etiam exitioſum euadere. iſta inquam admonitio nos dubios, ſeu potius certiores reddit; perniciem latitare in illo, & exitium. Cur obſecro inſido præſidio ſalus committenda eſt, cum tot medicaminum medicæ ſuppellectilis diues ſit? ſi illa medici prima cura eſt, vt tuto curet, iuuet, & nequicquam lædat, quomodo ſancitum iſtud adimplebitur olei chalcanthini vſu, cuius ſola adminiſtratio ſuſpecta eſt? ſed age, vires illius perpendamus vt iudicium afferre poſſimus quale adiumentum febricitantibus afferre quæat. Ineſt oleo chalcantino calefaciendi facultas, exiccandi, aſtringendiq. indita illi potentia eſt, quibus omnibus obeſt potius, quam proſit febri laborantibus. Vtq. à calefaciendi facultate exordiar. hæc in oleo chalcanthino illum gradum adepta eſt, vt, ſi conferamus cum ijs, quæ in pari gradu calefaciunt, comperimus, accendere non extirpare febrem.

Auic.

Auic. f. 3. 3. t. vnico cap. 7. caſtorei potu, & aſſæ fœtidæ febrem accendi arbitratus eſt, vt conuulſione detentis opem afferat: cæterum Auic. eodem auctore lib. 2. t. 2. cap. 53. aſſa fœtida calida eſt in principio quarti gradus, & caſtoreum calidum eſt in fine tertij gradus vſque ad quartum cap. 126. t. citat. his non infimum calefaciendi gradum ſortitum eſt oleum chalcanthinum, ergo pari paſſu febrem accendere valet. Et cõfirmat hanc opinionem Arnal. Villanon. lib. de ſimpl. cap. 7. vbi, facto cathalogo eorum medicaminum, quæ in quarto gradu calefacere arbitratus eſt (in quo collocauit etiam vitriolum; cui incalefaciendi potentia non cedit illius oleum) adiecit, iſtis medicamentis prouocari febres, nec non morbos ab intemperie ſimplici, vel cum materia admodum frigida curari. Vnde eſt (vt perſuaſum habeo ex hoc capite) non illud quod conducit moliri, qui oleum chalcanthi febricitantibus propinant, ſed illud machinari, quod maxime obeſt.

Ineſt rurſus chalcanthino oleo aſtringendi facultas: quo ex capite quantum obſit febricitantibus probari facile poteſt. illo prius ſublato ſcrupulo, quem iniecit Minder. qui

ſuo

ſuo libro de chalcantho cap. 10. illud aſtringendi facultate ſpoliare operam dedit. Sed quam rectè ſenſiat, teſtem audire eſt Querc. dum libro ſuo peſtis alexycacus inſcripto c.3. ijſdem viribus vitrioli ſpiritus pollere dixit, quæ de vitriolo tradidere veteres: quorum opinio fuit, aſtringendi vi præditum eſſe atramentum ſutorium, & ex conſequenti, illi pares obtinere facultates illius ſpiritus. & fert ſuffragium Mercur. lib. 2. de cur. hum. corp. affect. cap. 5. qui eo nomine expuentibus ſanguinem oleum vitrioli propinari dixit, quoniam Gal. ſentẽtia eſt, chalcanthum in aſtringentium nemero repoſitũ eſſe. quibus ſignificare voluit, ea de cauſſa oleum illius exhiberi, quia pares cum illo obtinet aſtringendi facultates. & enucleatius hoc declarauit Manard. lib. 18. epiſt. 2. vbi apertis verbis aſtrictoriam facultatem oleo vitrioli inditam teſtatus eſt. Aſtipulatur idem Minder. cap. 9. citati libri dum inter cæteras cauſas, quæ olei vitrioli vſum diſſuadent in vitijs pectoris, ac pulmonum, illam reddit. quod aſtrictio illius enumeratas partes exaſperat. & rurſus eodem loco diarrhæas conceptis verbis aſtringere confeſſus eſt. cum quibus non ſtat, vt aſtringendi facultate ſpoliatum ſit.

Ex

Ex iſto ergo capite formatur ratio, obeſſe febricitantibus chalcanthinum oleum. atque hæc deſumitur ex Gal. 1. acut. comm. 18. quo loco cum ptiſane laudes recitaſſet ex Hipp. ille in hunc modum ſcribit. Non aſtringere autem quibuſdam maxime bonum exiſtit. nemo ſiquidem aſtringentibus vtitur cibis, niſi vel propter ſymptoma, quod animi deliquium inducat, vel propter immoderatum ventris profluuium: cogunt ſiquidem, conſtringuntq. corpora vi abſque tum diſtributionis tum alimoniæ, tum eius quæ foras fit perſpirationis conniuere faciunt: quas recluſas apertaſque eſſe conducit. Qua oratione decreuit Gal. aſtringentia febricitantibus noxia, niſi ad occurrendum alicui ſymptomati ijs opus ſit. Quam ſententiam ſecutum Auic. affirmare non dubitauerim, quando f. 1. 4. t. 2. cap. 7. perhibuit. cum tamen infrigidas de iſtis febribus, tunc non infrigides eam cum eo in quo ſunt ſtipticitas, & exiccatio. Quæ ratio magis militat contra eos, qui oleum vitrioli frigidum faciunt aſtringens, & ſiccans. quamquam, & ſi calidum ſtatuatur, eo quod ſuapte natura etiam aſtringit, ideo reijciendum eſt à putridarum febrium curatione. hiſce enim febribus quæ

aſtrin-

Digitized by Google

aſtringunt aduerſantur omnino. Hoc ſibi voluit Maſſaria Auic. citati loci interpres libro ſuo de febribus cap. 13. apud quem ſcriptum reperitur. velim vos memoriæ tenere, & obſeruare, vt, in curandis omnibus febribus putridis, ab omni re aſtringente perpetuo abſtineatis: vt quæ poſſint augere prohibitam traſpirationem, & obſtructiones, cum quibus febres putridæ nunquam poſſunt auferri. hæc ille ſatis appoſitè memoriæ mandauit. quamuis præceptum iſtud ſeueræ nimis perſtrinxerit, cum voluit etiam acida reijcere à putridarum febrium curatione. quo in errore verſatur etiam Leonard. Iacch. lib. de acut. morb. curat. quo capite aſtringentiá febricitantibus inimica eſſe diſputat alijq. nõnulli cum illo. Etenim tantum abeſt acida aſtringere, vt potius incidant extenuent, & diuidant Gal. auctore lib. 5. de ſimpl. cap. 26. qua de cauſſa conducunt non noxia ſunt febricitantibus, vt appoſitæ confirmauit Argenter. lib. de feb. quo loco de ratione nutriendi in febribus verba facit, & de qua agitur propoſita ſibi quæſtione in hunc modum reſpondet. ſi Gal. legamus 4. de ſimpl. & penultimo ſcilicet vbi de acido ſapore agit, inueniemus huiuſmodi ſaporẽ aperiendi inciden-

Digitized by Google

cidendiq. facultatem habere: idq. ſine calore. propterea miror quo nam modo illi aſtringere dicant. quod ſi prædicta dicant non ſolo ſapore acido eſſe prædita, ſed etiam auſteritatem aliquam habere adiunctam, vt negari poteſt, quando mala granata pura reperiuntur purè acida, tamen, ſi id etiam concedatur, tantum abeſt, vt obſit ea leuis adſtrictio, vt etiam plurimum proſit ad obſtructiones tollendas, vt Gal. eſt auctor lib. 5. de ſimpl. cap. 11. quoniam aſtrictoria ea vis roborat internos meatus, & propellit acidam aperientemq. facultatem: quod oſtendit etiã vſus. nam limones dicti tantam habent incidendi aperiendiq. vim, vt etiam calculos renum frangere dicantur, & ipſos renes obſtructos aperiendi. quare non oberit acidorum vſus in febribus præſertim calidis, quibus nõ obeſt acidorum frigiditas: nam, vbi craſsi viſcidiq. ſunt humores, requirimus aperientia, quæ vna etiam calefaciant: in bilioſis vero, & acutis febribus nihil commodius inuenias acidis. ſic ille. quæ de vegetabilium acidis ſuccis accipienda ſunt: ſiquidem mineralium alia cõditio eſt. namq. ipſi oleo chalcanthino vehemẽs adeò aſtringendi facultas copulata eſt, vt omnem aciditatis actionem obſcuret.

Verum

Verum redarguit Minder. hanc diſſertationem exemplo eorum, quæ licet aſtringãt, meatus tamen aperiunt. Rhabarbarum enim (ait ille) aperit & aſtringit, itemq. abſinthiũ, quod eodem modo operatur, & acetum, quod potenter incidit, ac penetrat: ac interim quãdoque vehementer aſtringit ac cohibet. pari ratione contrarios effectus parit oleum vitrioli in quo quia maior eſt aperiendi vis, ac deobſtruendi, quam ſit aſtringendi, ideo ex hoc capite nullo modo videtur reijciendum in febrium curatione. Iſtud argumentum vt diluatur, notandum eſt priore loco, rationi & medicorum teſtimonio non omnino conſentaneum, acetum aſtringere: qua de re audiamus Fernel. lib.4. meth. cap.3. dicentem. Acetum experimur & fluxiones repellere, & omnem ſanguinis è naribus eruptionem, atque dyſenteriam, tum vapore ſuſcitato, tum etiam fotu cohibere, ipſaſque emorrohidas, & immodicas vteri purgationes ſuffitu inſeſſuq. ſiſtere, omnemq. ſanguinis reiectionem potum vel per ſe vel admixta aqua promptiſſime cohibere. neque idcirco inter aſtringentia numerandum. Longe enim ab his natura diſtat; ſed vnius frigoris altè ſubeuntis beneficio fluxiones repellit,

ſiccita-

Digitized by Google

ſiccitate verò, quæ planè valida eſt, eas atque ſanguinis eruptiones ſiſtit ac cohibet. Hucuſq. Fernel. quanquam illam, quam aceto donant auctores facultatem vndequaq. fluẽtem ſanguinem ſiſtere, non omnino recipiat Paræus operum ſuorum lib. 10. cap. 13. cum potius, exemplo vulnerum, contrarium contingere affirmet. qua de re quicquid decernendum ſit, ſatis eſto, illud non aſtringere. quæ Gal. opinio fuit lib. aduerſus Lycum cap. 4. vbi Lycum ipſum eo vſque ignarum demiratur, vt exiſtimauerit aſtringentem aceto ineſſe facultatem. Et, licet paſſim aſtringere aſſerant auctores, rationi huic reſpondet Fallop. lib. de vulner. cap. 7. arrepta enim eo loci hac, de qua agitur, quæſtione diſputando, ſic ediſſerit. Nonne acetum incidit, aperitq. obſtructiones? quomodo ergo aſtringit? Dico, inquit ille, quod acetum non aſtringit per ſe, quia per ſe re vera aperit obſtructiones, ſed aſtringit per accidens, quatenus ſcilicet ſiccat exaſperatq. partibus autem exiccatis conſtringuntur: & hoc modo intelligatis quando reperietis apud Aetium, & apud alios auctores acetum aſtringere: intelligatis inquam ipſum id facere non per ſe ſed per accidens.

Nota-

Notabam ſecundo loco rhabarbaro aſtringendi quidem ineſſe facultatem: & hac de cauſſa ijs morbis, quibus nocumento eſt obſtructio, improbatum ab auctoribus è quorũ numero eſt Capiuac. qui lib. 3. metho. curan. morb. cap. 20. in hepatis obſtructione vſum illius reijecit, eò quod illam adaugeat, & vaſa hepatis magis obſtruantur. Etſi non ignoro perſuaſum multis ſecutis Meſuem lib. de ſimpl. cap. 4. maceratione ſegregari rhabarbari facultates, adeo vt aſtringens cum ſubſtantia ipſius remaneat: purgatrix vero deobſtruendiq. facultas cum eo, in quo maceratur, ſucco ſiue aqua. vnde factum eſt, vt in curandis febribus, de quibus præcipue eſt ſermo, vt infuſionem illius approbarunt nonnulli, ſic illud, in ſubſtantia (vt aiunt) datum reiecerunt. Hoc eſt ſecutus conſilium Rondel. lib. de feb. cap. de cauſo ſic perhibens. vulgus medicorum temere rheum, & myrabulanos vſurpat cum hæc bilioſis morbis ſint aduerſiſſima niſi vi aſtrictoria, quam habent ſpolientur: vt ſi coquatur rhabarbarum in aqua endiuiæ, vel in eadem maceretur, & leuiter exprimatur, miſceaturq. alijs detergentibus, ac lenientibus; & ſic præparato non incommode licebit vti. Hæc ille. Non

Digitized by Google

tamen defuit Maſſar. lib. de feb. cap. 17. qui aduerſus eos diſputat quorum ſententia fuit, rhabarbarum exhibendum in tertiana exquiſita facta, vt aiunt, infuſione. eoſq. redarguit tum alijs rationibus, tum vero quia quoquo modo datum aſtringit. Perſpicuum fit ergo ſuſpectam in febribus rhabarbari aſtringendi facultatem: & ideo pari ratione oleum chalcanthi ſuſpectum eſſe magis, quod illo valentius aſtringit, neque aliquo artificio, dum propinatur, ea ſpoliari poteſt facultate.

Supereſt vt de abſinthio, quod eſt tertio loco notandum, verba faciamus. Cui & ſi aliqua inſit aſtringendi facultas, illudq. cum mellicrato & oximelite dare Gal. non dubitauerit ad tertianam exquiſitam, & notham curandam, primo ad Glauc. cap. 9. & 10. attamen à Gal. non inconſultò factum exiſtimandum eſt. Quoniam, licet aſtringentia aduerſentur febribus ab humoribus putreſcétibus oriundis, nihilominus ſymptomatis alicuius ratione illa præberi poſſunt. qua ratione fretus Gal. abſinthij vſum præſcripſit in febribus, ſcilicet ad ventriculi vitia corrigenda. quod ipſe clarè indicauit, cum de tertiana exquiſita verba faciebat, quo loco, cum affirmaſſet, apparentibus concoctionis ſignis

abſin-

abſinthium cum fiducia exhiberi, decreti rationem afferens, ſummum remedium eſſe dixit mordicationum ſthomachi à bile prouenientium. Et luculentius lib. eodem cap. 14. exarando affectus, qui ſtomachi vitio febribus copulantur, declarat quantum adiumenti afferat abſinthij vſus. Quaſi non alia ratione illud præſcribatur, quam ad occurrendum ſtomachi vitijs, cuius labores quo tempore febricitãtes affligũt abſinthio, & aſtringentibus vti non dedecet. nam à principio de Gal. ſententia 1. acut. 18. decreuimus ſympthomatis alicuius ratione aſtringentibus vti, dum febres curamus, incongruum non eſſe. Cæterun non hanc ſortitur facultatem oleum vitrioli, quæ abſinthio comparari queat. nam illud, vti aſtringendo febricitantibus obeſt, ſic nulli ſympthomati occurrendo fert opem. Et propterea ex hoc capite omnino reijciẽdum eſt à febriũ curatione.

Ineſt poſtremo exiccãdi facultas chalcanthino oleo, qua pari de cauſſa vſus illius reprobatur in curandis febribus. Trita enim oratio eſt, quæ exiccant febribus aduerſari: cum potius humectantia exiccantibus contraria preſcribenda ſint febricitantibus. hoc ſibi voluit Gal. 1. de tu. Val. cap. 7. 1. aphor.

16. & 1. acut. 18. cum perhibuit. Si contraria contrariorum remedia exiſtunt, ſane febris peculiare remedium vt virtute tum refrigerante, tum humectante ſit oportet: id namque febris naturæ, quæ calida & ſicca eſt, contrarium erit: talis ſiquidem naturæ eſt ignis. ad hæc in febre tria ſunt: contra quæ potiſſimum dirigitur curatio. Intemperies nimirum calida, & ſicca; putredo; & ſuccus putreſcens. Intemperiei febrili inimica ſunt quæ exiccant, tum quia ipſa febris calida, & ſicca affectio eſt; tum verò, quia ſiccitas calorem acuit; quoniam illa, vt fertur, lima caloris eſt.

Putredini, & putreſcenti humori exiccantia non occurrere, neque mederi, conijcere eſt ex eo, quod humores in febribus forte fortuna minime putreſcunt. nam, ſi, quid ipſa putredo ſit, contemplemur, reperiemus illa non affici humores, cum earum febrium cauſas ſubeunt, quas putridas appellant. De putredine ſic memoriæ mandauit Ariſt. 4. Metheor. vulgato cap. 2. Putrefactio eſt corruptio eius, quæ in vnoquoque humido propriè & ſecundum naturam caliditatis ab aliena caliditate. Hæc autem eſt quæ ambientis. Et Gal. 11. Metho. cap. 8. Putredinis

natu-

naturam in eo conſiſtere dixit, vt ſit mutatio putreſcentis corporis ſubſtantiæ ad corruptelam à calido externo. quibus definitionibus depræhendimus quæ putreſcunt corrumpi, & mutationem ſubſtantialem ſuſcipere. quod ipſum contingere putreſcentibus ſuccis, cum febrium cauſſas ſubeunt, indicauit Aetius lib. 5. cap. 73. ſic ſcribens. præter naturam calor exoriens humores quidem primo, qui humidi ſunt, putrefacit, & corrumpit: progreſſu verò temporis, & adipem & carnes, ſolidaq. ipſa corpora incendit. Putredo autem eſt totius ſubſtantiæ putreſcentis corporis ad corruptionem mutatio à calore præter naturam illata. Cæterum mihi perſuaſum eſt non hanc mutationem quoad ſubſtantiam ſuſcipere humores, cum fiunt cauſſæ febrium: ſed incaleſcere tantummodo. Hoc ſibi voluit Hip. lib. 1. de morb. quando ſcribebat. Febris porrò ab his fit, cum bilis ac pituita calefacta fuerit, totum reliquum corpus ab his caleſcit, & vocatur hæc febris, ſcilicet ſignificare voluit, humores incaleſcere, cum febris cauſſæ fiunt, non autem putreſcere. Et confirmauit eiuſmodi illius verba libro eodem, cum de ardenti febre loquitur. Febris ardens corripit magis bilioſos: corripit item pitui-

toſos: corripit autem hoc modo. Cum bilis commota fuerit per corpus, & contigerit vt venæ, & ſanguis attrahant bilem, eamq. plurimam ex carnibus & ventriculo, ad eum qui prius ineſt: vtpote cum etiam natura calidiſſimus ſanguis in corpore exiſtat: cum itaq. percaluerit ex carnibus, & ventriculo ſupra eum qui iam ineſt, adhuc magis à bile percalefacit etiam reliquum corpus. Hactenus ille à quo nulla fit putredinis mentio ſed incaleſcentis humoris ſolummodo. pari quoque elocutione Ariſt. vbi de febribus orationem aggreſſus eſt, ſuccos dumtaxat incaleſcere perhibuit, nó illos putreſcere ſupra probl. 20. humores incaleſcentes, protulit, febres accendunt. Superans enim caliditas totius corporis febris eſt. Forte fortuna Gal. ipſe aliquando indicauit, putredine minimè labefactari humores ad efficiendas febres, ſed incaleſcere ſolummodo: quando primo Epid. ſect. 2. t. 73. in tertianis, ardentibuſq. febribus bilem accendi, & efferueſcere notauit. & clariora illius verba ſunt 4. aphor. 59. tertiana febris ab ea, quæ ardens nominatur, humore faciente non differt: vtraque enim à flaua bile fit: differunt autem, quoniam febris ardens in venis vna cũ ſanguine flauam

bilem

bilem redundantem, & ebullientem habet. in tertiana verò in toto delatam, ac motam. Ebulliunt igitur, ſeu feruent humores cum febres accendunt. non ergò putreſcunt. cum enim feruent humores ad efficiendas febres, non idem eſt, quos eoſdem putreſcere, conſcijs ferueſcentiam diſtingui à putredine. hoc colligo ex Aetio lib. 5. cap. 69. qui cum declaraſſet ſynochum, de qua erat illi ſermo, conſiſtere in calidi ſanguinis nondum putrefacti copia, cauſſas latius explanando, ſubiecit. cauſa, quæ has febres incendit, multitudo feruorq. ſanguinis eſt. Sanguinis inquam feruor eſt, quoniam hic non putreſcit ad illam ſynochum efficiendum. Sed eſt clarius locutus Paul. lib. 2. cap. 28. dum ſynochos effici protulit ex ſanguine nunc efferueſcente, nunc putrefacto. Voluit nimirum putridam à non putrida ſynocho diſtinguere: & in poſtrema ſanguinem efferueſcere, in priori putreſcere dixit. vt indicaret, ſuccos efferueſcentes nō putreſcere, dum febres accendunt. quamobrem, vbi Gal. in ardenti, & tertiana febre bilem efferueſcere confeſſus eſt, putredinem ſubſtuliſſe affirmaſſe viſus eſt, & indicaſſe ſuccos verè non putreſcere, quo tempore febrium cauſſas ſubeunt:

ſed hæc vetus fuit opinio, quam retulit Alexander lib. 12. cap. 2. de qua ſuo loco fuſius diſſeremus. hac igitur recepta opinione, quo bono conſilio vitrioli oleum ſummè calefaciens, exiccans febricitantibus propinatur? morbo alioquin detentis calido, & ſicco, & ab humoribus efferueſcentibus ſuſcitato. quibus tantum abeſt, vt afferat medelam oleum vitrioli, vt potius morbificam cauſam acuat magis ſiccitate, & caliditate accendat.

Sed demus aduerſarijs, humores putreſcere in febribus, ne rationes illorum aufugere velle videamur. nihilominus inutilia ſunt febricitantibus quæ exiccant. Nam, vt inquit Aetius lib. 5. cap. 74. ſeptem res occurrunt in febribus putridis præter naturam, à quibus indicationes colligimus: humorum nempe copia, craſſities, lentor, obſtructio, tranſpirationis detentio, putredo, & febris. Quibus indicationibus exiccantibus non ſatisfacimus, neque ipſi putredini occurrunt quæ exiccant. Enimuero hæ à putredine ſumuntur indicationes Gal. teſte. 2. meth. cap. 10. vt quod iam factum eſt ſanet, quod in generatione eſt ſiſtat, medicus: hos ſcopos adimplemus euacuatione, & concoctione. quod ſibi voluit Gal. lib. artis med. cap. 89. & pri-
mo

mo acut. 18. cum decreuit, putredinem ſanari, & euacuatione, & concoctione. Euacuatio efficitur ſanguinis miſſione, purgatione, lotij prouocatione, & his ſimilibus. quo vero tẽpore has molimur euacuationes, tantum abeſt prodeſſe ea, quæ exiccant, vt potius eligamus illa, quæ, quantum fieri poteſt, minime exiccent. vt cit. lib. meth. cap. 9. apertis verbis Gal. memoriæ mandauit. Concoctio naturæ opus eſt, ad quam efficiendam, iuuamen non afferunt, quæ exiccant. Dices, cum fit putredo, lædit obſtructio. fateor: proinde iuuat deobſtructio; obſtruit viſciditas: ideo fert opem, quod incidit. adfert noxam craſſities: iuuat ergò attenuare. hæc omnia vera ſunt. Cæterum iſtud opus non molitur quod exiccat. exiccantia ergò nullo modo conferunt, cum febris adeſt ex putredine orta.

Obijcient forte nobis peſtilentes febres, quibus exiccantia prodeſſe deprædicatur ab oppidò quam multis. Gal. fortè ductis teſtimonio, qui primo de differ. feb. cap. 4. cum obſeruaſſet ſummam eorum, quæ concurrunt ad efficiendas febres peſtilentes, in putredine conſiſtere, illi vt occurreret, eo artificio vſus eſt, vt ſtatim quæ corpora humida

Digitized by Google

obſeruabat, exiccaret ab initio; quæ verò ſicciora, antiquum habitum conſeruaret. Et videtur famulari Auic. quando f. 1. 4. t. 4. c. 3. ſtatim ab initio capitis peſtilentium febrium curationis ſummam eſſe dixit exiccationem, quaſi hæc præcipuum locum habeat in curatione, & ſumma cura illa inducenda ſit, ad quam efficiendam exiccantibus opus eſſe videtur. Verum obſeruanti mihi in peſtilenti febre (ſi communiorem ſententiam ſequi velimus) duo reperiri, contra quæ præcipue dirigitur curatio, quorum primum eſt putredo, alterum pernicioſa, & praua qualitas. Putredo peſtilentium febrium nihil magis indicat in peſtilenti febre, quam in cæteris febribus à putredine oriundis. quibus, vti non conducunt exiccantia, ſic minimè opem afferunt in peſtilentibus. pernicioſa, & praua qualitas anthidotis curatur, quarum agendi facultas potiſſimum pendet à tota ſubſtãtia, cui ſuapte natura minime opitulantur, quæ exiccant: quemadmodũ neque ijs, quorum actio proficiſcitur à primis qualitatibus hæc inquam penſitans veni in ſententiam, nec ipſis peſtilentibus febribus iuuamen afferre, quæ exiccant. Vnde loco Auic. nuper citato in quo videtur decerni vt exiccandi

di

Digitized by Google

di præcipua ratio habeatur in hiſce febribus. Reſpondendum eſt, de ea illum locutum exiccatione quæ euacuatione efficitur, non autem exiccantibus medicamentis. Expreſſe hoc indicant illius verba iſthæc. Summa curationis earum eſt exiccatio, & illud cum phlebothomia, & ſolutione ventris. voluit dicere. omni cura enitendum ſtatim a principio corpus euacuare pharmaco, vel venæ ſectione. Aſſolet enim Auic. prædictas euacuationes exiccationes appellare. Aſtipulatur idem auctor f. citata t. 5. cap. 7. dum ſcribebat phlebotometur quantitate, qua exiccet. & hæc confirmant verba illius f. eiuſdem t. 2. cap. 7. oportet vt tu occuperis in digeſtione, & euacuatione, quæ non eſt ſecundum ſemitam minerationis, & exiccationis. Hinc Gentil. omnibus citatis in locis interpres arbitratus eſt, exiccationis nomine accipiendum minoratiuam, quam vocant, euacuationem, quippe qui illud conſilium eſt ſecutus, euacuationum nonnullas minoratiuas eſſe, alias eradicatiuas: & priores exiccationes nomine complecti. Aperit ſolutio hæc ſenſum verbis Gal. citati lib. de differ. feb. vbi ad præcauendum corpora à peſte, quæcunque humida obſeruabat omni via exiccare conabatur.

batur. nam recepto, vt verè ſe res habet, verba facere illum de præſeruatiua curatione, aduertendum eſt, qua via exiccabat corpora Gal. opinandum non eſſe factum exiccantibus medicamentis:ſed qua via ſana corpora exiccari mos eſt: ſcilicet exercitationibus, laboribus, frictionibus, potu, ciboq. parciori, & alijs his ſimillibus: quibus exiccari corpora libris de diæta teſtatus eſt Hipp. &, ſi quis eſt, cuius opinio ſit, hoc factum exiccantibus medicamentis, toto cœlo illum aberrare opinor. Concludamus igitur, exiccantia, aſtringentia, quæq. nimium calefaciunt, obeſſe febricitantibus: & has dotes cunctas nactum chalcanthinum oleum. ideò iuſtis de cauſſis vſum illius reprobatum in febrium curatione. quemadmodum ab Vrbanis etiam medicis optimè notatum,& memorie traditum fuit; inter quos optimum laudare eſt inſignem virum Vincentium Alzarium à Cruce S.D.N.D.PP.Gregorij XV.& Principis Illuſtriſs.Ludouici Ludouiſij Card. Camerarij, Medicum: nec non etiam in Almo Vrbis Gymnaſio medicinæ practicæ profeſſorem eximium; de quo cum contigerit ſemper honorificè loquar. qui in ipſius diſputationibus de chalcātho eiuſq. oleo, ean-
dem

dem concluſionem certis argumentis patrocinatus fuit : quæ breuitati conſulentes, conſultò omittimus,

Oleum chalcanthinum, an proſit tabidis, & ſanguinem expuentibus. Cap. XI.

TAmetſi Gal. 7. aphor. 16. phtiſim definierit totius corporis extenuationem ex vlcere pulmonum inſanabili; nihilominus iſtud frequentiſſime contingere accipiendum eſt. quando, etiam abſque pulmonis vlcere phtiſim procreari poſſe, certis argumentis conſtat, & aperte inſinuauit Areteus lib. 1. tard. paſſ. cap. 8. ſic ſcribens. Quin etiam quibuſcunque quidem vlceratus pulmo non fuerit nihilominus tamen diuturnis febribus conſumpti ſunt, ſæpiuſq. duriter, & abſque affectu vllo tuſſientes nihil reijciunt: hos quoque phtiſicos haud ita multum improprie nominarunt. ſimul verò, & his adeſt pectoris grauitas: pulmo enim infirmus eſt. Quæ vero ſit hæc pulmonis infirmitas, docet Salius lib. 2. de morb. t. 106. cum explanauit, talem, de qua Hipp. ſermo fuerat, non ex vlcere pulmonis prodire, ſed ex illius putreſcentia, ex

ex qua tabem conſequi affirmauit. Et hanc opinionem confirmauit Hier. Fracaſ. lib. 2. de morb. contag. cap. 9. cum perhibuit. Illam quoque poſſimus phtiſim ſatis propriè appellare, quæ corruptis putrefactiſq. pituitis ita pulmonem affecit, vt, ſi non vlceratus eſt, at flaccidus tamen, & putridus iam reddatur. Quippe factis diſſectionibus quorundam, vidimus interdum partem pulmonis ſinceram, & nullatenus vitiatam, partem nondum exacte putridam, nondumq. vlceratam, ſed tamen flaccidam, mollemq. atque in marcorem tendentem. quandoq. & totum pulmonem, & talem vidimus: quare, cum marcor ille in pulmonem ſerpit, phtiſicum appellare merito hominem poſſimus. ſic ille. Quæ ea de cauſſa innotuiſſe volui, vt liqueat, inſida ratione admitti oleum chalcanthinum ad curanda phtiſis vlcera, cum iam ſatis compertum ſit, omnem phtiſim cum pulmonis vlcere non effici. quanquam omni phtiſi peculiari ratione obeſſe illud perſuaſum habeo: & proinde ad medelam illius nullo pacto vſurpandum. Etenim, ſi à chalcantho ad illius oleum ratio formari poteſt, (ſimilis quippe ambobus natura ineſt) illud, vt lib. de venen. Arnald. teſtatus eſt, & exiccando pulmones,

eoſq.

eoſq. corrodendo necat, & tuſſim affert, quæ ad phtiſim perducit. quo fit, vt chalcanthum, & oleum illius obſit, non proſit tabidis. Sed de oleo ipſo pręcipuè notatur à Schenk. lib. 7. obſeruat. 218. inter cætera detrimenta illud vnum afferre, vt pulmones exulceret; vnde tantum abeſt, vt opem afferat propinatum tabidis, vt morbum potius augeat, & interitum acceleret. &, quemadmodum emaciati arcendi ſunt ab vſu vitrioli, quibus præcipuè infeſtum eſt, & noxium vti ex Raſi lib. 8. ad Almanſorem cap. 47. recepta ſententia eſt, pari quoque ratione tabidi (non enim fit tabes abſque corporis macie) ab oleo vitrioli arcendi ſunt, eo quod iſtud cum vitriolo parem, vel potius maiorem obtinet nocendi potentiam.

Non eſt perquirendum hoc loco qua ratione oleum chalcanthinũ obeſſe poſſit phtiſicis alijsq. pulmonis morbis potatum etiam cum ijs, quæ malitiam illius aliquo modo retundunt. eò quod iam ſatis conſtat, potum ad pulmonem non ferri: quemadmodum lib. 4. de morb. fusè diſputat Hipp. & Ariſt. lib. & cap. 3. de part. animal. ſed à ventriculo illum ſuſcipi. quod ſibi voluit Hipp. lib. de alimento, cum dixit, principium alimenti hu-

Digitized by Google

ti humidi, & ſicci os; gula, & venter, & lib. de oſsibus, potus perfauces, & gulam. nam hoc non obſtat. quin ea, quæ potu hauriuntur, aliquo modo pulmonem non adeant, ob conſenſum, & affinitatem magnam, quæ inter potum accedit, & pulmonem. hoc ſibi voluit Aret. lib. 2. acut. paſſ. curan. qui de peripneumonia ediſſerens primo capite nullum ex ijs medicamentis. quæ ore ſumuntur, deſpiciendum dixit. quoniam ea natura pulmonis eſt, vt, ſiue rectè valeat, ſiue ægrotet, ad ſe ſemper humorem alliciat. Et rurſus exarando. modicum potum aſſumendum, ideo conſilio efficiendum mandauit, quòd madefactio pulmoni inimica eſt, quam à gula & ventriculo ille trahit. Pari conſilio Hip. lib. 3. de morb. de pleuritide illa verba faciens, quam ipſe dorſalem appellat, in potu vinum dulce exhibendum eſſe decreuit, illudq. non frigidum, ea de cauſſa, vt pulmo humidior factus facilius, & citius reddat ſputum. his conſentanea ſunt quæ idem memoriæ mandauit. 3. acut. de mellicrato, cum text. 10. minus ſiticuloſum eſſe voluit quam vinum dulce, eo quod pulmonem mollit, & ſputum mediocriter educit, & tuſſes mitigat. ad hæc t. 13. mulſa, inquit, quæ aquoſior eſt

ſputum

Digitized by Google

ſputum educit magis, pulmonemq. mollit. vnde lib. 2. prædictio. vniuerſe dixit, qui nimium poti ſunt difficilem habent reſpirationem. quibus ex omnibus comprobatur, ea, quæ pro potu aſſumuntur, aliqua ex parte, pulmones adire. & enucleatius iſtud confirmatur ex pulmonis morbis quos potus efficit. quamobrem lib. 2. de morb. Hipp. ex ebrietate eriſypelas in pulmone naſci teſtatus eſt. & lib. de inter. affect. ex vinolentia in parte eadem inflammationem oriri. quo citato libro hydropem ex eo potiſſimum fieri ſcribit, cum aliquis æſtiuo tempore ſitiens aquam multam potatus fuerit, fueritq. expletus pulmo. ſimillima igitur ratione, ex olei vitrioli, cum aquis, vel etiam refrigerantibus, alijſq. his ſimilibus, ingurgitatione ea quæ illi ineſt, vis corrodendi, pulmones exulcerari veriſimile eſt. ex quo ſequitur nullum adiumentum afferre illud poſſe, tabidis. Sed eſt hac in re laudandus Minder, dum cap. 9. lib. de chalcantho in pulmonis pectoriſq. morbis chalcanthinũ oleum prorſus reprobat; neque ijs accommodatum vlla ratione cenſet. Itaq. ex ipſis Spagyricis cõſtat, phtiſi, alijſq. pectoris vitijs reprobandum vitrioli olei vſum.

Digitized by Google

In ſanguinis ſputo non me latet arriſiſſe nonnullis olei chalcanthini vſum. attamen ex Orib. notabam ipſe lib. 10. coll. cap. 22. Quinque generibus præſidiorum ſanguinis ſputum cohiberi ſcilicet refrigerantibus, agglutinantibus, ſiccantibus, & adurentibus: vt myſi, calcitide, atramento ſutorio, quæ in adurentium numero reponuntur. cuius facultates cũ emuletur oleum chalcanthinum, & ipſum in adurentium numero collocandum eſt. Cæterum adurentia duplici nomine reijcientur in ſanguinis ſputo, primò quia illud agglutinãtibus cohibendum eſt eodem Orib. teſte præallegat. loco & hinc factum eſt, vt exiccantia, & adurentia (quale eſt oleum chalcanthinum) reprobauerit ille. Secundò quia idem auctor ex agglutinantibus ſuſpectum habuit gypſum, cæruſſam, dyphringes, & cadmiam, quæ veneni vim habent. qua pari ratione reijciendum eſt oleum chalcanthinum, quod veneni ſuſpicione non caret. Dicet quiſpiam, ideo vitrioli oleum vſurpandum in ſputo ſanguinis, quoniam vehementer aſtringit, & exiccat: quibus medicaminibus ſanguinis reiectionem compeſci in confeſſo eſt. Huic obuiam eundum eſt, eò, quòd eximie illud aſtringit, &

exic-

Digitized by Google

exiccat, euitandũ in ſanguinis ſputo. Etenim fugienda ſunt (inquit Aetius lib. 8. cap. 63.) in omnibus ſanguine expuentibus vehementer aſtringentia, & excellenter inſpiſſantia. Et exiccantium, dixit Aret. lib. 2. acut. paſſ. cur. cap. 2. aut craſſarum mediocritates coniectura aſſequi oportet id genus namq. tuſſim mouent, ſiccitatis quoque excellentia nonnullis venas lacerauit. quæ allati auctores tradidere præcepta, vt diſcamus, vehementer aſtringentia, & exiccantia reijcienda in ſputi ſanguinis curatione. Quam facultatem quoniam chalcanthinum oleum aſſecutum eſt, ideo reprobandum illud eſt in illius curatione.

Oleum chalcanthinum, an cardiacum ſit medicamentum. Cap. XII.

QVemadmodum medicamentorũ nonnulla ſunt, quæ propria dote hanc, vel illam corporis partem præcipuè lædunt, illiq. inimica ſunt: pari ratione ex ijs nonnulla extant, quæ ſuapte natura, teſte Gal. lib. 5. de ſimpl. cap. 24. & lib. de theriaca ad Pyſ. cap. 4. membra nonnulla iuuant, ex quo etiam iuuamine cognominationem ſu-

ſcepere adeo vt hæc cæphalica, exempli gratia dicantur, cardiaca illa. & ſic de ſingulis. & cauſam aſſignantes, medici, referunt illam in cognationem,& ſimilitudinem,quæ inter medicamenta eſt, & partes noſtri corporis. His facultatibus non omnino ſpoliatum oleum chalcanthinum deprædicatur: quando inter cæteras dotes, hæc vna tribuitur illi, vt cardiacum ſit medicamentum. Hoc inſinuauit Minder.dum lib.de chalcantho cap.9.ſcribebat. hic eſt rubus ille Iudæus cordis vires reparans,cuius dotes innumeræ, ac facultates inſignes nullo ſunt volumine compræhendendæ. & rurſus eodem capite ſic de illo diſſerit. cum ſyrupo florum borraginis,ac bugloſſæ; item cum ſyrupo florum tunicæ, ac rubi Iudæi, vel violata ex foliolis cor recreat,& infirmas eius vires reparat. Quinimo chalcantho ipſo ea facultas donatur, vt cordi, alijs medicamentis admixtum, & ſuper poſitum, peſtem auertat, corporaq. præcaueat. Quam ſententiam ſecutus Heur. medicamen huic vſui accommodatum in hunc modum conficit lib.de peſte cap.8.Accipe adipem ſerpentum, adde theriacam, & parum vitrioli, & cum ſucco citriorum illine regioni cordis, & arteriarum. eſt ſanè,

inquit

inquit ille, excelſum remedium.

Veruntamen veritati ſuus detur locus, nulla vi, nullaq. facultate adeò inſignitum chalcanthinum oleum exiſtimo, vt cardiacum ſit medicamen. nam, ſi Gentili habenda fides eſt, hic f. 11. 3. t. 1. cap. 8. duo neceſſaria voluit ad efficiendum cardiacum medicamentum, ſcilicet vt peculiari dote cor roboret, & temperatæ, vel parum excedentis ſit temperiei. Medicina, inquit ille, vere cordialis confortat cor, & æqualis eſt cõplexionis, vel parum excedentis. Itaque pari conſenſu Lud.Merc. tom.1.lib.3.par.3. quæſt.213. art.3. & Capiuac.lib.2.meth.curan. human, corp.affect.cap.8. in omni cordis morbo euitanda decreuerunt vehementer calefacientia, vel refrigerantia, & vehementer aſtringentia. eo quod calefacientibus virtutis ſubſtantia diſſoluitur, refrigerantibus qualitas immutatur ad frigidũ, aſtringentibus cohibentur excrementa; harum priores igitur facultates concurrunt ad conſtituendum cardiacum medicamentũ, & poſteriores reluctantur: hiſce prioribus carere, & nonnullarum pollere ex poſterioribus oleum chalcanthinum in confeſſo eſt. nam peculiaris illi non ineſt facultas roborandi

cor, cum potius aduerſetur illi. proprium enim venenorum eſt, vt peculiari dote cordi detrimentum afferant. Venenum quippe eſt oleum chalcanthinum. quamobrem ex hoc capite reijcitur ab ordine cardiacorum medicaminum. Rurſus quia cauſticum illud eſt medicamentum, ſumme quoque calidum eſt. &, quoniam vehementer aſtringit, ſequitur illud minime aſſecutum cardiaci medicamenti facultates: ſed potius qua pollet venefica potentia cordi aduerſari, nec, tanquam cardiacum medicamentum opitulari.

Reliquum eſt pauca addere de chalcātho: illud nimirum cordi ſuppoſitum alijs etiam medicaminibus admixtum non ita tueri cor, vt hominem præſeruet à peſte. pro qua euidentius definienda quæſtione animaduertendum arbitror, arriſiſſe multis conſilium ad præſeruandū hominem à peſte eiuſq. contagio, vt arſenici cryſtallini portio geſtetur ſuper cordis regionem, à quo tueri hominem à peſtis labe fama eſt. qua in re exequenda monitum fuit à Vidio Seniore lib. 6. de feb. cap. 5. vt arſenicum incluſum geſtiatur ſericio ſacculo: eo nempe conſilio, ne partem nudam cōtingat, & fuit ab eodem adiectum, quo tempore geſtetur illud, declinandas om-

nes

nes occaſiones, quæ ſudorem excitare poſſint: ne, rarefactis cutis poris, venenoſi vapores cum vitæ diſcrimine cor infeſtent. at verò Augen. t. 1. epiſt. lib. 9. epiſt. 1. late diſputat, nec pro curanda peſtilenti febre, neque etiam pro homine præſeruando ab illius incurſu quicquam opis afferre cryſtallinum arſenicum geſtatur. Pari quoque ratione de chalcantho affirmare auſerim, neque manifeſtis, neque occultis qualitatibus cor ita munire, vt hominem tueatur à peſte. quin imo venefica, atque eximiè calefacienti facultate cordi infenſum eſſe, & inimicum. & tunc præcipuè, cum nudam carnem attingit: adeo vt detrimentum afferat cordi, alijs etiam medicaminibus admixtum, & illinitum, quam iuuamen, aut commodum. Vnde non mediocri carent culpa, qui calidiſſima medicamenta, inter quæ reponitur chalcanthum, cordi apponunt, cum febrem peſtilentem curare dant operam: eoq. eximie hæc calefaciendo, febrem acuunt, calefacto cordi calorem addunt, & febrem ipſam adaugent. ex quo nullum iuuamen conſequitur ex laudatiſſimo, & celebratiſſimo medicamento.

Oleum chalcanthinum, an veſsicæ lapidem frangat. Cap. XIII.

NOn tãtum Minder. cap. 10. lib. de chalcantho, verum etiam alij nonnulli ſenſere, oleum chalcantinum ea facultate præditum eſſe, vt, deuoratum, veſſicæ lapidem confringat. quod an recta ratione traditum ſit, aſſequi non eſt facile, niſi prius inquiſiuerimus qua facultate ſint prædita medicamina, ſi quæ ſunt, lapidem atterentia. horum facultates nos docuit Gal. 10. catatop. cap. 1. cum dixit quæ calculoſis auxiliantur vnica facultate indigent, quæ ſecare, & abſtergere cũ manifeſta caliditate poſſunt, ſunt autem ferè omnia amara. Attamen caliditatis gradum non ſummum, ſed valde remiſſum illa ſortiri in confeſſo eſt: quando Gal. lib. de renum affect. cap. 4. tepido calore prædita memoriæ mandauit, dum ſcribebat. Si poſt hæc omnia, quæ diximus, lapis adhuc firmiter reſiſtat, vtendum eſt medicaminibus, quibus conteratur, quæ tepidam facultatem habent: Nam calida vrinam prouocantia indurant lapidem; quæ vero tepidam virtutem habẽt, paulatim comminuunt lapidem,

Digitized by Google

dem, nec eum duriorem reddunt. Non dubito quin hoc ſenſerit Auic. f. 18. 3. tract. poſtremo cap. 19. cum non admodum calida eſſe voluit medicamina lapidem atterentia; & idipſum voluiſſe ſibi Auerr. 5. coll. cap. 20. cum calorem in illis ſuauem optandum eſſe decreuit, nec admodum calida illa expetenda eſſe. ſiquidem, quæ valde calefaciunt, calculoſis dari nullo modo conuenit Gal. teſte 6. de tuen. valet. cap. 11. Itaq. (ſæpe ſæpius conſtituto chalcanthinum oleum ſumme calidum eſſe) decernendum eſt, non illum caloris gradum aſſecutum, eamq. nactum facultatem, qua lapidem confringere quæat, quinimo, illo potato, ingens potius detrimentum conſequi quod eſt commune omnibus ſumme calefacientibus: quemadmodum indicauit Fernel. lib. 5. meth. cap. 25. in hunc modum ſcribens. Solidiores veroſq. calculos, quæ propriè comminuere traduntur, attenuant, inciduntq. nullo calore, nullaq. ſiccitate inſigni: nimius enim calor concretum calculum magis excoquit, & obdurat, obiterq. quæcunque medijs vijs obhæreſcunt ſuperuacanea ſecum in renes deducit, vnde vrina aliàs ſupprimitur, aliàs tenuis perlucida præterfluit.

Quinimo

Digitized by Google

Quinimo penſitando quæ calculus efficientem cauſſam habeat, inueniemus, oleum chalcanthinum non parum conducere ad illum efficiendum, & augendum. Quandoquidem Gal. calculi efficientem cauſam recitando, illam opinatus eſt calorem eſſe, eundemq. interdum non ignauum. hoc declarauit ille 3. aphor. 26. vbi, inter cæteras cauſas, quamobrem calculi fiunt pueris, caloris vehementiã arbitratus eſt. vnde 3. de aliment. facult. cap. 17. in ijs corporibus calculos naſci memoriæ mandauit, in quibus ſuccorum craſsities cum igneo calore coniuncta eſt. hanc ſententiam ſequitur Auic. f. 18. 3. t. poſtremo cap. 17. cum veſsicæ, ac renum calculi cauſſam efficientem eſſe perhibuit caliditatem ab æqualitate ſua, vt ille loquitur, egreſſam. Galeno famulatur Paul. lib. 3. c. 15. & Aetius lib. 2. cap. 4. quorùm prior igneam caliditatem, poſterior ardorem eſſe in cauſa, quamobrẽ concreſcat lapis, poſteritati ſcriptum reliquere. Sed ante omnes Hipp. ipſe ita de calculi efficiente cauſſa locutus eſt, vt omnino conſenſiendum videatur, calorem etiam non ignauum illius cauſſam efficientem conſtituendum eſſe. Itaq. lib. 2. de nat. hum. text. 2. pueris calculos in veſsica fieri docuit,

Digitized by Google

docuit, & ob partis illius, & ob corporis totius caliditatem. hinc lib. 4. de morb. dum exarat qua de cauſſa pueris concreſcant lapides in veſsica, comparat generationi ferri illorum procreationem; quod vi ignis ex lapidibus, ac terra ſeparatur, agglutinaturq; qua pari ratione, inquit ille, quod eſt feculentum in veſsica, ferri inſtar, denſatur, ſolidumq. fit. at vi ignea ferrũ conficitur. ignea ergo caliditate calculus in veſsica agglutinatur, denſaturq. in veſsicæ pariter caliditatem cauſam refert Hipp. lib. de aëre, aquis & locis, quare potatoribus aquarum magnorum fluminum, & pueris lac impurum ſugentibus fiunt calculi. qua vnanimi claſsicorum auctorum ſententia liquet, efficientem calculi cauſam decernendum eſſe calorem, eundemq. interdum non ignauum, ſiuè partium proprius, ſiue aſcititius ſit.

Non ignoro, dubitari poſſe, an vere dictum ſit, ab vrenti calore poſſe effici lapidẽ. Etenim Hier. Merc. lib. 2. variar. lect. cap. 11. & lib. 3. de curan. human. corp. malis c. 33. à caliditate ſatis moderata, quam teporem appellat, tanquam à cauſſa efficiente, lapidem formari teſtatus eſt. Quinimo, & à frigida cauſa cogi lapidem, ex eo videtur probari,

bari,

bari, quoniam idē Merc. loco allegato lib. 2. var. lect. de Gal. ſententia ſubſtinet, quem inibi etiam repræhendit, lapidem veſsicæ in pueris ob frigiditatem gigni. Card. etiam 4. aphor. 79. frigus tanquam calculi efficientem cauſſam admittit, ſic perhibens. materia multa, craſſa, ac terrea cogitur in vnum in veſſica, primum quidem ad quantitatem ciceris, aut fabæ, cuius pars intima concreſcit: &, quoniam eijci non poteſt, tandem calore, ac frigore parte tenui conſumpta, in lapillum coaleſcit. fauet huic ſententiæ Alex. 2. probl. 45. dum expoſuit, ſenibus ideo calculos fieri quoniam frigidiores ſunt. & famulantur quæ in hunc modum ſcripſit Areth. lib. 2. tard. paſs. cap. 3. concretionis cauſſæ geminæ ſunt: in ſenibus frigidum corpus & craſſus ſanguis. frigidum verò craſſas materias celerius cogit. indicio ſunt aquarum natura calidarum fontes: hæ namq. refrigeratæ in tophaceum lapidem condenſantur. ſed poſtremæ huius ſententiæ vanitatem, nempe calculum minime cogi à frigida cauſa claram effecit Ariſt. 10. pobl. 42. vbi querens cur nullum animal, niſi homo, calculum patiatur, inter cæteras cauſſas loci caliditatem affert in qua fit calculus: annuens calorem

ſolum

Digitized by Google

ſolum illius eſſe cauſam. quæ eadem Alex. fuit opinio primo probl. 110. cum affirmauit calculum calorem conſiſtere tum pueris, tum ſenibus. At clarior multo Gal. ſententia eſt lib. de renum affect. cap. 2. affirmantis fieri non poſſe, vt viuente homine, tantum frigus augeatur, quo lapis cõcreſcere valeat, & Card. ipſe contrariæ opinionis ſectator lib. de alim. lect. 41. renum, & veſſicæ lapidis non aliud agnoſcit agens, præter calorem. Itaq. Merc. Gal. ſententiam non aſſecutum affirmandum eſt, dum voluit, illum conſtituere auctorem, vt ſenſerit, à frigore lapidem cõſpiſſari, dum 3. in *6*. epid. com. 15. ob veſſicæ frigiditatem lapidem concreſcere dixit. Scitum enim ſit oportet, veſſicæ calculum ab vrenti quidem calore coaleſcere. veritati tamen non repugnare, effici illum nonnunquam etiam à moderato, vt Gal. inſinuauit citato nuper commentario, cum tradidit, à calore etiam mediocri materiam lapidis conſpiſſari; ex induſtria equidem appoſita eſt particula, etiam, ſcilicet vt indicaretur à vehementi etiam calore, vti & à mediocri ad lapidem procreandum materiam illius cogi. at clariora multo ſunt verba illius lib. de renum affect. loco antea cita-

to,

Digitized by Google

to, vbi, cum aſſeueraſſet, tantum frigoris in homine non exiſtere, qui ſatis ſit ad lapidem afficiendum, ſubiecit. à calore, vel vehementi, vel tepido illum conſpiſſari. ex hoc ergo compertum fit, amplectendam non eſſe eiuſdem Merc. ſententiam, qua conſtitum voluit, à moderato tantum calore lapidem veſſicæ effici, vehementiore reiecto. Siquidem præallegata Gal. teſtimonia contrarium ſuadent: & Merc. ipſe lib. 2. de morb. puer. cap. 21. dum lapidis veſſicæ cauſam efficientem caloris magnitudinem conſtituere non dubitauit; adeò vt, ex ſententia illius, calor etiam vehemens minimè reijciendus ſit àb efficiente lapidis cauſa. Vnde dum Gal. veſſicæ frigiditate materiam ad ſe tranſmiſſam cogere & conſpiſſare protulit, frigiditatis nomine intelligenda minime venit ipſa frigiditas, ſed imbecillis calor veſſicæ, quem ſatis eſſe arbitratus eſt ad lapidem condenſandũ. Comparatiue enim ad partes calidiores, veſſicam, aut particulas nonnullas imbecilliore calore præditas, frigidas appellare conſueuit Gal. facilis quoq. ſolutio eſt Alex. probl. vbi viſus eſt conſtituiſſe ſenes, eò quod frigidiores ſunt, calculoſos fieri ſolutio enim hæc eſt, inibi minime verba fieri de cauſa lapidem

effi-

Digitized by Google

efficiente. ſed de cauſa quamobrem multa colligantur excrementa, ex quibus ſenibus lapides fiunt. perhibuit ergò, cur ſenes, & pueri magis, quam, qui ætate ſunt firmiore, calculoſi ſunt? pueri vt ædaciores, ſenes vt frigidiores, & imbecilliores multa per cruditatem colligunt excrementa, quæ calculum colligunt. Arethei denique auctoritas, vel deſerenda eſt, vel ita interprætanda, vt in ſenibus naturalis frigiditas in cauſa ſit quamobrẽ craſſiores humores procreentur, collectiq. inſpiſſentur in lapidem adeo vt non de cauſa efficiente proxima, ſed efficientem materiam ſermo potiſſimum ſit. & hanc conſtituat non poſitiuam frigiditatem, ſed frigidum corporis temperamentum, cuius calorem ſatis remiſſum, & debiliorem cenſeat conducere ad materiam procreandam, ex qua lapis fiat. Igitur, vt cœptum ſermonem proſequar, quia iam ſatis coſtat, calorem etiam non ignauum veſſicæ lapidis efficientem cauſam eſſe, & hunc acui, augeriq. poſſe chalcanthini olei vſu, hinc ſequitur, vt prorſus illud reijciendnm ſit ad illius medelam.

Dicet fortè quiſpiam, aciditate, ac tenuitate partium chalcanthi oleum lapidem con-

fringere,

fringere, vel etiam propria ſua dote, quæ à tota ſubſtantia pendet. ex Auer. enim loco antea deducto ſatis compertum eſt, ſaſsifraga nonnulla exiſtere, quæ à proprietate, quam totam ſubſtantiam dicunt, hoc opus moliuntur. Aciditate verò idipſum poſſe efficere oleum chalcanthinum, argumentum deduci facile poteſt ab aceto, quod Aetio teſte lib. & cap. 2. calculoſis omnibus hac de cauſſa exhibendum eſt. & confirmatur Vitruuij diſſertatione cap. 3. lib. 8. comprobantis, acidas aquas ſimilibus rationibus petitis ab aceto lapides confringere. quibus, oleum chalcanthinum, & ſi acre ſit, aciditate potentius eſſe cum conſtet, efficacioriq. potentia præditum cum ſit, facilè rationi conuincimur, & illud lapidem veſsicæ atterere. Sed his obuiam itur, ſanationis exempla deſiderare nos, vt fateamur oleum è chalcantho ſuapte natura veſsicæ lapidem confringere. Verum hac in parte ignorandum non eſt, detrimentum inferre poſſe illud, certis argumentis aſſequi nos, quod verò lapidem atterat probare velle, hoc opus hic labor eſt. Nos enim alio opere docuimus, veſsicæ lapidem grandiorem factum crudum eſſe morbum, hoc eſt curationi rebellem, & contu-

macem:

Digitized by Google

macem: adeo vt nullis cedat remedijs. & idcirco omnem curationem ab illis expetitam temerariam eſſe, & inanem. Vnde eſt, vt rectè cenſeam dictum à Capiuac. lib. 3. meth. curan. morb. cap. 28. neſcire ſe remedia, quæ calculũ in veſſica frangere quæant. Rationes ergo deductæ ex Victruuio diluuntur; parem nullo modo ſortiri efficaciam remedia exterius appoſita, & vſurpata, cum deuoratis ad conſtringendum lapidem. Etenim quo tempore optamus quidpiam aceto diſſolui, atque conteri (à quo par ratio cæterorum acidorum deſumitur) illud immergendo nullis rebus admixtum, acetoq. ipſo nulla paſſo alteratione pro ſua efficacia acetum operatur, & forte, quæ optamus, diſſoluit. at non ſic contingit, cum ingeſtum eſt ad lapidem conterendum, ſiquidem viarum longitudine, & concoctionibus immutatur, alteratur, ac penè corrumpitur ântequam veſſicam adeat: vnde eſt, vt ſuæ efficaciæ tantum amittat, vt votis non reſpondeat ſanatio. quam rationi deductæ ex aquis acidis dici poſſit has ſua potentia lapides veſſicæ nullo modo confringere, ſiq. experimento acquieſcendum eſt, hoc ipſum experimento comprobare non eſſet difficile. Sed de aquis

acidis diſſerere, in magis opportunum locum relinquo.

Oleum vitrioli, an melancholicis conueniat: & vtrum phlegma illius, illiuſq. oleum morbis vteri dari poſſit. Cap. XIV.

LAudo doctiſſimi viri conatum, dum aduerſus Minder. operam dedit demonſtrare, melancholiæ hippocondriacæ vitrioli ſpiritus non conducere: nec non phlegma vitrioli, illiuſq. oleum aduerſum. Sed deductas ad hæc probanda rationes ſatis inefficaces cenſeo. Siquidem melancholiæ, ideo oleum vitrioli, vel eius ſpiritus contrariari promulgatur, quoniam Hipp. 3. acut. 38. acetum melancholicis minime conuenire dixit, quia fermentat atrum humorem. Vterinis vero affectionibus phlegma vitrioli, vel oleum idcirco aduerſari dicitur, quoniam Hipp. ſententia eſt citati lib. 3. acut. 39. mulieribus longe magis quam viris aduerſari acetum, eò quod vterum dolore afficit. Si ergo acetum, ita ſubijcitur, vt acidum vtero aduerſatur,

ſatur., vitrioli phlegma, vtpote in aciditate potentius, magis aduerſabitur; maximè verò, & extremè vitrioli oleum acidiſſimum.

Quas ab aceto depromptas rationes non tanti faciendas exiſtimo, vt illis perſuaſum habeam melancholicis, & vterinis affectionibus minime opem afferre oleum vitrioli, vel eius phlegma. Nam & ſi Hipp. quæ de aceto deprædicata ſunt, protulerit, non tamen teſtimonia deſunt quibus demonſtratur melancholicis (vt ab illis exordiar) opem afferre ipſum acetum. Pro qua re euidentius declaranda ignorandum non eſt, ea de cauſſa aceti commoda, & detrimenta præcipuè exaraſſe Hipp. citato lib. 3. acut. vt quibus obeſſe, vel prodeſſe poſſit oximel depræhendamus, ex cuius admixtione illud conficitur. Quare, vti ex aceti cognitione, & viribus illius, oximelitis facultates intelligimus, prout aceti admixtio patitur, pari ratione ex oximelitis viribus de aceto philoſophamur. Cæterum oximel melancholicis cum iuuamine propinari indicaſſe viſus eſt Oribas., lib. 5. coll. cap. 24. vbi oximel omni ætati, & naturæ ad tuendam valetudinem vtiliſsimum eſſe promulgauit. At melancholicos eos dicimus, qui vel natura ſunt melancholici, vel

morbo ex melancholia exortò laborant. Ergo, quoniam oximel conducit omni naturæ, melancholicis etiam prodeſſe cõſenſiendum eſt. Cæterum melancholicis nonnunquam oximel, vel acetum ipſum conducere duo ſatis inſignes affectiones exprimunt, melancholicus ſcilicet morbus, & quartana febris: quibus in curandis affectionibus, quas ab humore melancholico effici communis opinio tuetur, nonnunquam acetum alias oximel, ſiue ſyrupum acetoſum proponunt medici, eaq. ſuadent propinanda.

Pro quartana febre curãda nonnunquam acetum, vel medicamina ex aceto conflata vſurpare medicos teſtem laudare eſt Celſum lib. 3. cap. 16. qui in quartana duplici calefacientia ante acceſſionem ſorbenda mandauit, vel aceti cyatos duos. Sanè Gal. 1. ad Glauc. cap. 5. admonuit, non rarò quartanam ſplenæ male affecto gigni: quo patiente viſcere, curationem illius nullo pacto negligendam ratio ſuadet, vt quartana rite curetur: lieni vero acetum, vel acetum mulſum ſatis accommodatũ Gal. ipſe perhibuit lib. 9. de compoſ. med. ſec. loc. cap. 2. adeo vt hanc ſaltẽ ob cauſam, dum viſcus illud patitur quod melancholici ſucci eſt receptacu-

lum,

Digitized by Google

lum, acetum à quartanæ febris curatione minimè reijciendum videatur. Hanc euidentius confirmat concluſionem Auerr. 7. coll. cap. 14. quo loco, documenta traditurus ad febrem quartanam exactè curandam, ea medicamenta pręcipuè commendauit, quæ ſpleni conſulunt: eaq. propinanda dixit cum ſyrupo ſquizibin, vel (vt alij legunt) ſquingibin facto ex vuis paſſis. Et enucleatius locutus eſt Halliab. lib. 3. pract. cap. 14. vbi non rarò quartanarij ſquinzibin proponit exhibendum. Eſt autem ſquinzibin apud Arabes (vti Simeon Ianuenſis interpretatus eſt in ſuo libro inſcripto clauis ſanationis, verbo oximel) vox, quæ apud illos ſyrupum acetoſum ex melle, vel ex ſaccaro complectitur. hoc eſt, vox iſta ſquinzibin apud Arabes tam ſyrupum acetoſum, quam oximel exprimit. Hinc Auēzoarris Interpretes lib. 2. tract. 4. cap. 1. vocem, ſquinzibin, oximel vertunt: & Andreas Beluenſis in ſua Arabicorum nominum interpretatione dictionem illam, ſquinzibin, ſaſauſeli ſyrupum vertit acetoſum de cidonijs. Quo perſpicuum ſit hac, vna voce, ſquinzibin, ſyrupum acetoſum complecti Arabes. Diſtinguunt verò nonnunquam haſce compoſitiones, quod ſy-

rupum acetoſum ſquinzibin ſaccari appellant, oximel verò, ſquinzibin mellis: vt videre eſt apud Halliab. lib. 10. pract. cap. 20. ad febrem quartanam curandam præſcripſiſſe exhibendum eſſe ſquinzibin (quæ vox exprimit, vel ſyrupum acetoſum, vel oximel) medicamina ex aceto conflata non abhorruiſſe viſi ſunt. Quare non immeritò Auic. f. 1. 3. t. 1. cap. 29. acetum commune digeſtiuum eſſe dixit omnibus materijs. Qua in ratione humorem etiam malencholicum cōplexum inibi teſtatur Gentilis. adeò vt neque à quartanæ febris medela, neque in morbi ipſius melancholici reijciendum, quin potius vſurpandum videatur. Hinc factum cenſeo, vt Petrus Apponen. conciliatoris ſui differ. 170. & Iacob. de part. f. 1. 4. t. 2. cap. 9. in fine, ſyrupum acetoſum omni materiæ cōducere affirmarunt, tametſi melancholicus ſuccus illa ſit. Ex quibus non ignobilis etiam ratio deducitur, melancholico morbo oppreſsis ſyrupo acetoſo, vel aceto ipſo opitulari interdum. Quod clarius confirmauit Paul. lib. 3. cap. 14. cum, melancholico, dixit, aceti quam acerrimi modicum ſorbitioni datur ſomnum inituro. His conſentanea locutus eſt Aetius lib. 6. cap. 10. apud quem

poſte-

poſteritati ſcriptum reperitur. placet præter hæc omnia (de melancholico quippe morbo illi ſermo eſt) vt aceti acerrimi, quantum eſt cocleare, poſt cenam bibat, vbi dormitum accedit. Forte fortuna hanc ſententiam reijcere conatus eſt Auic.f.1.3.t.4.cap.20. dum recitauit, extitiſſe nonnullos, qui laudarunt, vt in qualibet nocte melancholici acetum ſorbeant: quorum ſententiam idcirco ſuſpectam habuit, quoniam aceti malitia illi timorem dedit huic morbo aduerſa. Quanquam in morbo genito ex cholera aduſta; vel male affecto liene, acetum conducere affirmare non dubitauit; Et, cum alibi dixerit, vti paulo ante retulimus, acetum eſſe commune digeſtiuum omnibus materijs, neque etiam in ipſo morbo melancholico, à qua vis cauſſa genito, reijciendum videtur: vti nec reijciendum eſt acetum ſcylliticum, ſi Dioſc. habenda fides eſt cap. 17. lib. 5. tradentis vtiliter melancholicis illud dari. Quibus ex omnibus colligo melancholicis non ita aduerſum acetum, & medicamina ex illo concinnata, vt omnino veniat reſpuendum: quinimo ſalubriter interdum vſurpari.

In vterinis affectionibus (quod erat ſecundum diſputationis caput) acetum, vel ex ace-

ro pharmaca concinnata minimè reformidanda illa ſuadet ratio, quoniam Hipp. idcirco mulieribus, magis quam viris, acetum infenſum dixit, quòd vteri dolores afferat: & nihilominus idem Hipp. hac depoſita formidine, acetum ipſum in vterum immittere non dubitauit. quemadmodũ videre eſt apud illum lib. de nat. mul. quando de vteri inflammatione ſermone inſtituto, ſcribebat. Vteros eluito pari menſura aceti ad aquam admixta. & de proceſſu vteri ad coxam verba faciens, aiebat. Poſt, fomento ad vteros adhibito ex vino, medicamenta cum lauro præparata immittito, & apponito, quæ non mordent admixto aceto. Et rurſus ediſſerens de acetabulis pituita plenis, hæc memoriæ mandabat. poſt ſubdititia appoſita, pari menſura aceti ad aquam admixta eluito. Quibus addo Auenzo. loco præallegato, qui perbelle diſputat, vterum ab aceto ledi, & oximelite: modica tamen in quantitate illa ſe vſurpare, affirmare non dubitauit. Et Gal. 9. de compoſ. med. ſec. loc. cap. 10. cui conſenſit Auic. f. 21. 3. t. 4. cap. 18. in vteri ſtrangulatu acetum ſcylliticum ad ſorbendum dandum eſſe cenſuere. Ab hac ſententia longinqua non ſunt, quæ nonnulli ex proba-

tis

tis auctoribus tradidere. Siquidem Aetius lib. 16. cap. 66. nimium fluentibus menſibus poſcam propinat. & Paul. lib. 3. cap. 62. in eadem affectione ſeſamum in aceto maceratum edendum ſuadet. Hinc Auic. f. proximè citata, t. & cap. 3. in eadem affectione curanda, præterquam quod citrij acredinem commendauit, quoddam ſuum medicamentum cum aceto forti, & acuto (vt verbis illius vtar) conficiendum mandauit: & cibaria ex lentibus aceto condiri decreuit. Vnde liquidò apparet non adeò reformidandum acetũ, queque aceto admixto conficiuntur pharmaca, in muliebribus morbis, vt interdum etiam vſurpanda non ſint.

Quæ tamen omnia non eo conſilio attuli, quaſi velim contra Hipp. decreta ſentire, & illius opinionem inſectari. Enimuero iſthæc omnia illius ſententiæ maximè conſona cenſeo: Is enim dum acetum, oximel, & alia his ſimilia muliebribus infenſa, & noxia eſſe teſtatus eſt; de aceto, & alijs eiuſdem ordinis locutus eſt quo tempore ijs ſolis potionis loco nutriuntur mulieres: vel etiam dum in maxima aſſumuntur quantitate. non autem dum in moderata, vel parca quantitate ſorbentur medicamenti loco. Illæq. alijs

etiam

etiam medicamentis ſunt enutritæ. Hoc ſibi voluiſſe Hipp. inter cæteros ſatis appoſitè indicauit Trincauel. ſuis comment. lib. 1. ad Glauc. cap. 14. lect. 96. qui, hac, de qua agitur, propoſita ſibi quæſtione, multiſq. allatis rationibus, quibus demonſtratur, acetum, vel oximel non omnino interdicendum fœminis, illam in hunc modum diluit. Conſiderandum eſt quòd alia ratio oximelitis eſt, cum eo ſolo vtimur loco alimenti, & potus, vt conſueuerant antiqui medici in peracutis morbis, in quibus ſolo potu alebant ægrotantes. Potus autem erat, aut oximel, aut mulſa, aut apomeli. alia vero eſt, cum vſus eius eſt in morbis minus acutis, vbi, præter potum, vtebantur, & ſorbitione. vt hordei cremore, aut ptiſſana. alia etiam ratio, cum eo dumtaxat tanquam medicamento vtimur, vt cum eo, vel cum alijs medicinalibus decoctis, vel ſyrupis vtimur. Nam cum eo ſolo ſine alia ſorbitione vtimur, magis acetum imprimit, & in inteſtina, & alias neruoſas partes; cum nudas eas, aut nullo munimento defenſas, inueniat. At, ſi alius præceſſerit cibus, vel ſorbitio, illiniuntur interim illo partes, per quas eſt illi tranſitus: vt neque deinde illis infingi, & eas abradere, ita

faci-

Digitized by Google

facile poſſit:& quoquo modo obtunditur eius acrimonia. & quo longinquior eſt via, eò magis obtunditur. Hoc autem loco, ſi rem rectè perpendas, de eius vſu ſermo eſt, quando eo ſolo, tam cibi, quam potus vice vtimur: neque tamen tollitur, quo minus poſſimus tanquā medicamento vbi & cum alijs mixto; vt illis addat vim maiorem ſecandi, & detergendi. Cui etiam accedit, quod, ſi oximel parum acre fuerit, nempe ex modico aceto, parum admodum habet (vt ibidem ambo docuere) quod poſſit nocere, plurimum verò quod prodeſſe. hactenus Trincauell.

Hæc eadem ſolutio locum ſortitur, cum de melancholicis ſermo eſt, & illam loco prius citato indicauit Iacob. de part. ſcilicet acetum noxium melancholicis, vel oximel loco cibi, aut potus exhibita: non autem medicamenti loco, moderata etiam in quantitate propinata, & alijs admixta. Quanquā Pauli locum & Aetij aliter conciliare operam dederunt ex Neotericis viri doctiſsimi: quorum ſententias non tanquam recōditas, ſed vniuerſo orbi patentes audire libeat proprijs de melancholia diſputationibus exaratas. Et prior Donato ab Altomari detur locus in hunc modum ſcribenti. Ab Aetio, &

Paulo

Paulo extollitur aceti ſorbitio quam acerrimi poſt omnem cibum, vbi iam dormire velit æger: idq. modicum eſſe debet, & voluit Paulus, & cochleari menſura, vt placuit Aetio. fortè quoniam attenuat, ac melancholicum ſuccũ diſcutit: vel quod aſſumptorum ciborum vapores humidos confeſtim ad caput deferat, ſomnumq. propterea conciliet, illud probarunt. Qua de re, ſiue iam dictis rationibus promoti, ſiue alijs fuerint, abſonum non erit eo vti, cum & tanti viri ipſum approbarint. Hanc Altimari rationem, ni fallor, caſtigauit Lud. Mercat. & ſuam in medium attulit, ſic perhibens. Ab aliquibus in melancholia morbo poſt cœnam eius potio commendatur, id tamen non vt attenuet humores, quia erroneum eſſet à cibo ipſum porrigere, neque vt ſomnum conciliet, vt alij falſo autumant, ſed vt melancholiæ vapores, & fuligines cerebrum aſcendere prohibeat. Hæc enim omnia coërcet. & ſuam hanc opinionem alibi repetijt, de quartana febre diſputatione ſuſcepta. Excogitauit etiã Mercur. quandam ſolutionem. quam in hunc modum ediſſerens expreſſit. Paulus velle videtur quod detur acetum bibendum poſt aſſumptionem ſucci abſinthij, deinde dormiatur:

miatur:

miatur: quia abſinthium, quod eſt remedium melancholiæ accommodatiſſimum, vt magis penetret, attenuet, & euacuet, opus habet vehiculo, cuiuſmodi eſt acetum. Secundò dico, acetum poſſe concedi in melancholia ex aduſtione non in naturali. quo in caſu etiam laudat Auic. vel vbi cauſſa morbi ſit lienis vitium. eſt enim ſententia Auerr. 7. coll. 31. acetum in liene maxime conuenire: quoniam morbi lienis à craſſis humoribus oriuntur: vnde opus habent extenuatione. Accedit etiam quòd, vt dicit Auerr. eodem loco, viſcus hoc proprietate quadam naturæ delectatur aceto propter ſaporem acidum ſimilem melancholiæ, qua nutritur. Has & ſimillimas tradunt Medici dubij ſolutiones. qui tamet ſi in ratione aſſignanda non conſentiant, conuenit nihilominus inter eos opinio, iurè optimo à Paulo melancholicis acetum propinari. ad quam eliminandam opinionem (melancholicis nempè acetum non exhibendum) laborauit vir doctiſſimus. Itaq. vt cœptum ſermonem proſequar, ratio ab aceto deprompta inutilis eſt ad declarandum, pari ratione oleum vitrioli, ſeu ſpiritus illius melancholicis noxios, vt phlegma, & oleum, in morbis muliebribus.

Quo-

Digitized by Google

Quoniam iam ſatis coſtat, acetum tutò interdum melancholicis, & muliebribus exhiberi poſſe. qua pari ratione oleum chalcanthinum exhiberi poſſet, cò quod aceto ipſo in minori porrigitur menſura, eaq. ſatis notabili, & inſigni. Quare, hac ſpreta inani argumentatione melius dictum cenſendum eſt. melancholicis ideo illud porrigendum non eſſe, quoniam, ſicciſſimum cum ſit, melancholico humori ſicco inimicum eſt. & addendum videtur tum melancholiæ, tum morbis mulierum ideo nec oleum, neque etiam reliquos ex chalchanthi elaboratos liquores porrigendos eſſe, quòd ſuaptè natura morbis internis nullo pacto conducere, non infida ſuadet ratio; potius venefica vi, qua pollent, obeſſe, & maxima inferre detrimenta.

An oleum chalcanthinum ſedet ſitim. Cap. XV.

TVm ad potandum, tum epotum ineptum ad ſedandam ſitim vitrioli oleũ exiſtimo quamquam de illo promulgauit Minder. toties repetito libro de calcantho cap. 9. hic eſt ille creſpinus ſitim ſedans, ac vna criſpa oris tollens amaritudinem. Enimuero,

uero, qui parem cum aceto efficaciam oleum vitrioli ſortitum arbitrantur, memores ſint oportet memoriæ traditum à Gal. 1. de ſimpl. cap. 29. in calce, ab aceto epoto interim ſedari, interim verò augeri ſitim. Cui ſi parem contendunt oleum vitrioli ſortitum efficaciam omnino concedant oportet, quandoque illud augere ſitim: neque rectè pronunciatum, abſque vlla diſtinctione, chalcanthi oleum ſitim mulcere. Sed rem ipſam intimius perſcrutemur. Sitis, de Gal. ſententia 1. de ſimpl. cap. 30. 6. de loc. affect. cap. 3. 4. aphor. 19. & 1. de ſympto. cauſſ. cap. 7. quem, paucis exceptis, ſequuntur, omnes, ex intemperie proficiſcetur, vel calida, vel ſicca, vel etiam calida & ſicca ſimul copulatis: quas ſanari par eſt ab ijs potionibus, quæ potentia frigidæ ſunt, & humidæ. Quibus contrarijs oleum vitrioli pollere facultatibus ſæpe ſæpius iudicaui eo quod iſtud exiccat, & calefacit. Quibus facultatibus ineptum redditur ad ſitim tollendam: cum potius illam augeat.

At argumenti ſolutio eſt, non ſolum propinari oleum è chalcantho, ſed alijs admixtum ſolum enim ineptum eſt ad potandum: & liquor iſte ſolus exhibitus ventriculo noceret,

ceret, vt Querc. eſt auctor lib. de med. miner. ſpagyr. prepar. cap. 9. quare ſpagyricam ſectantes doctrinam varios excogitarunt modos, variaſque potiones, quibus oleum è chalcanto admixtum ſitim ſedare contendunt. Et exemplum, & rationem adiecit vir doctiſſimus, inquiens. Quod autem ſitim ſedet poſca mineralis (quippe qui oleum è chalcanto aquæ mixtum ſedare ſitim profitetur) vti vegetabilis, vel etiam à calido, & ſicco, experientia ipſa docet chalcanthomaſtygicis haud nota. Et quidem vtile oleum vitrioli non purum, quia ſicciſſimum, ſed cum aqua frigida, & actu humida, à quà olei ſiccitas retunditur, frigiditaſque combinatur: & ita ſitis ſedatur, quæ poſtulat non potentia frigida, & humida, ſed actu talia. In qua diſſertatione notabam primo loco latè exaratum, olei vitrioli ſiccitatem retundi ab aquæ humiditate; alibi verò acriter diſputatum, inter aquam, & oleum vitrioli vti èconuerſo actionem non conſequi, qua ſublata, neceſſario infertur, vitrioli olei ſiccitatem non retundi ab aquæ humiditate. ſi quæ retundi dicatur, admittenda omnino eſt inter eos actio, & reactio.

Notabam ſecundo loco, oleum vitrioli ſuapte

ſuapte natura ſitim non tollere, cum opus habeat aqua frigida, quæ ſua humiditate, olei ſiccitatem retundat, aliàs ineptum eſſet ad tollendam ſitim. Quamquam non hac ſola ratione aqua oleo chalcanthi admixta, ſitim mulcet, verum etiam, quia illius ſummam infringit calefaciendi potentiam. Neque ex eo, quod ſitim extinguat aquæ admixtum, illud calidum non eſſe, affirmandum eſt: vt alibi viſus eſt indicaſſe vir doctiſſimus, quando dictabat. Aquæ mixtum refrigerat, & ſitim tollit potum, ad extra cuti impoſitum ante dilutũ nullum producit calorem. vbi eſt igitur hæc caliditas olei vitrioli? namque multa libet afferre exempla eorum, quæ, licet calida ſint, nihilominus aquæ, vel alijs liquoribus, quæ ſitim mulcere valeant, admixta ſitim mulcent. Vinum equidem calidum eſt. & nihiloſecius aqua dilutum, aqua ipſa efficacius ſitim tollere hiſce verbis demonſtrauit. Gal. lib. 1. de ſimpl. cap. 29. ſi cum vino bibatur aqua ſitim efficacius extinguit. vino ſcilicet ipſam ad diſtributionem promouente: itaq. refrigerationem ſitiſq. ſedationem ab aqua prouenire, vt quæ frigidæ naturæ ſit, & humidæ cæterum adminiculo eſſe, ac velut alas illi ad

omnes corporis partes permeandas addere tum vinum, tum acetum, quæ ipſa nequaquam frigida ſunt,& humida, hæc Gal. fœniculum tam vehementer excalfacere lib. 7. de ſimpl. memoriæ mandauit Gal. vt tertij ordinis calefacientium cenſeri poſſit. & tamen ex aqua frigida potum ſthomachi feruorem ſectare ſcripſit Dioſc. lib.3. cap. 67. aniſum quoque excalfacit teſtibus Gal.lib.6. de ſimpl.& Dioſc.præallegato lib.3.cap.56. & nihilominus potum, ſubiecit Dioſc. ſitim extinguit. Eruum calfacere, affirmare non dubitauit Gal.lib.8. de ſimpl. & nihiloſecius ad conficiendam refrigerantem potionem, quæque ſitim extinguat, illo vtimur. Hipp. lib. 3. de morb. apud quem ſic notatum reperitur. Eruum in aqua præcoquito, deinde ollam nouam in maiorem ollam aqua plenam ponito, & alia aqua eruo affuſa ad modicum tempus coquito. Poſtea, vbi coctum fuerit eruum, tertiam aquæ partem reliquam excolatam bibendam dato: ita vt ad ſingulos cyatos, & cucumeris, & erui pollinem inſpergas. hoc conſtanter ſitim ſedat. ſic ille. pari igitur ratione, quamuis donetur aduerſarij s,oleum chalcanthinum aquæ mixtũ, & potum ſitim tollere, non hinc ſequitur, il-

lud

Digitized by Google

lud frigidum eſſe; dum alijs etiam argumentis calidum eſſe compertum habetur.

Notabam tertio loco, audacter pronunciatum, poſtulare ſitim, vt ſedetur, non potentia frigida, & humida, ſed actu talia. Vnde etiam ſubijcitur, quandoque purum vinum non dilutum, quod actu frigidum, & humidum fuerit, ſitim ſedauit: quamuis potentia calidum, ſiccumq. Qua in parte, ſi Gal. ſequi velimus auctorem, falſum reperiemus, vinum non dilutum ſitim ſedare: cum potius illam augeat. Apparet (inquit ille præallegato cap. 29. lib. 1. de ſimpl.) à vino homini ſemper ſitim increſcere. vnde 4. acut. comm. 1. in hunc ſenſũ ſcribebat. Scio equidem, me, aliquando ex æſtiuo itinere ſiticuloſum redditum, bibiſſe vini veteris paulò ſincerioris calicem vnum, atque ex eo ſitim magis auxiſſe non placaſſe. itaq. Hipp. lib. de ſalub. diæta tex. 31. vinum dilutum potandum eſſe voluit, non ſincerum, ad tollendam ſitim, quando dictabat. Quos ſitis infeſtat, cibos hi, & labores minuant, & vinum dilutum bibant, idq. quam frigidiſsimum. licet ſi de morboſa ſiti loqui velimus (de qua præcipuè diſputatio eſt) non omnino veritati reſpondet, vt ad ſedandam ſitim

ſufficiant actu frigida, & humida: nec requirantur potentia talia. Quandoquidem pro cauſarum diuerſitate aliàs actu frigidis, aliàs calidis actu opus eſt ad tollendam ſitim. Audiamus Auic.f.13.3.t.4. cap.21. in hunc modum ſcribentem. In ſthomaco quidem calido, & ſicco addit aqua frigida ſitim: ſimiliter in ſthomaco ſalſi humoris: & aqua calida ſedat ſitim eius multotiens. & famulatur Ioannes Valeſcus lib. 4. cap. 10. vbi Auic. hac recitata ſententia, quæ ille memorat, experientia ſe compertum habuiſſe teſtatus eſt. Sed enucleatius viri doctiſsimi opinionem exploſit Arculanus lib.9. ad Almanſ. cap. 90. cum tradebat, in mala complexione calida, & ſicca (ſic ille loquitur) ebibita debent eſſe frigida actu, & potentia. Sed, vbi adſit materia colerica, & ſalſa, aut alterius generis, potius conuenire actu calida. Sed de his plus ſatis. quanquam vtilius fuiſſet quæſitum, an potu, qui admixtum habeat oleum chalcanthinum tolleranda veniat ſitis, præſertim morboſa. quod ipſe prorſus improbo: tum ob qualitates, quas ipſum oleum habet ad ſitim tollendam prorſus contrarias, tum verò ob veneficam, noxiamq. facultatem, qua præditum eſt. quibus

bus quoniam obeſt, non eſt cur illius cum admixtione conficiendus ſit potus ad tollendam ſitim.

Oleum chalcanthinum, an morbis internis deuoratum conducat. Cap. XVI.

INutilis prima fronte videtur inquiſitio, an chalchanti oleum deuoratum morbis internis opem afferat, conſcijs patronos illius ſyderũ tenus vſum eius extuliſſe, imo, quod fortè admiratione non caret, morbis tam calidis, quam frigidis affirmaſſe conducere. In quam ſententiam apertè locutus eſt inter cæteros Vidius lib. 8. de med. cap. poſtremo, apud quem hæc notata reperiuntur. oleum vitrioli valens eſt ad apoplexiam, paralyſim, epylepſiam, febres ardentes, ac peſtilentes: ad hæc ad ſitim, ad ſthomacum bile æſtuantem, ad morbos vterinos, alioſq. innumeros ex humore idoneo epotum. Adeſt inſuper Minder. diſſertatio cap. 9. & 10. lib. de chalcantho; vbi cathalogum efficit morborum, quibus adiumento eſſe iſtud oleum deprædicauit: & pari paſſu, morbis quam multis, tametſi à diuerſa, & contraria cauſſa oriundis,

efficaci potentia prodeſſe, affirmare non dubitauit. Vulgata ſententia hæc rationem ſuſcipere poſſe videtur ex eo, quod non contemnendæ famæ, & auctoritatis ſcriptores chalcanthum ipſum porrigere pro debellandis morbis non dubitarunt. Aſtipulatur Plin. & poſt illũ Dioſc. auctorem eundem ſequuti, vt opinor, quorum prior lib. 34. cap. 12. ſic memoriæ mandauit, ſumitur ad pellenda ventris animalia drachmæ pondere cũ melle. Dioſc. verò lib. 5. cap. 74. hæc verba tradantur. latas ventris tineas necat drachmæ pondere deuoratum, aut cum melle linctum. quibus adiecit vomitus ciet. aduerſus hauſta fungorum venena ex aqua potum auxiliatur. hæ ſpagyricorum rationes, quæ mea ſententia (eorum venia dictum ſit) nullius momenti exiſtunt. Etenim iactum iſtud fundamentum, vt veteres chalcanthum ipſum deuorandum dare non dubitauerint, ex eo corruit, quod Gal. & cæterorum admodum quam multi auctorum, inter quos ſpagyrici ipſi acceſſerunt, vſum illius prorſus reprobarunt. Gal. vulgata ſententia eſt 13. meth. cap. 20. in hunc modum ſcribentis. neque abſolutè, ſi aſtringere incipientem flegmonem eſt opus, quodlibet aſtringens, in ijs,

quæ

Digitized by Google

quæ deuoranda ſunt, adhibemus: ſed ea, quibus nulla corruptrix admixta vis eſt. Nam chalcanthus inter præcipua aſtringit: vti etiã & myſi, ſory, & chalcitis, & dyphrynges, & æs vſtum, & ſquama eius, & flos. Verum hæc medicamenta deuorata noxia ſunt. Quo circa ſthomaticis ea admiſcere tutum non eſt: defluit namq. interdum ex his aliquid in ventriculum. Quare auctorum nonnulli animaduertentes in theriacæ compoſitione calciditis loco vitriolum vſtum apponi, illud tanquam noxium reijciendum cenſuere: inter quos Plantius apud Fernel. ſic ediſſerit. quod de calcitide, ideſt vitriolo vſto huic compoſitioni non admiſcendo Valerij Cordi imitatione monet, id quidem in primis conſentaneum videtur. cum enim medicamentum id, præſertim vſtum, ſummè cauſticum ſit, excharoticum, & internis viſceribus infenſiſſimum, nihilq. ad vllum interiorem affectum conferre proditum ſit, non eſt cur tãto incommodo, & ſaporis inſuauitate in hanc compoſitionem admitti debeat. Si, vt quibuſdam videtur, compoſitionem totam nigriorem reddit, non debet in vnam coloris gratiam ſapore, & viribus tantopere corpori incommodare. eo ſubſtracto, compoſitio

tota vtilior, minus acris, & calida, & ſuauior euadet. Quinimò Mercur. Heur. & Querc. qui à chalcanthini olei vſu non omnino abhorruerunt, chalcanthum ipſum deuorandum porrigere potius recuſarunt. Querc. ergo libro de pharmacopea dogmatica reſtituta, occaſionem nactus de theriaca dicere, in qua conficienda cum explanaſſet chalcanthum loco chalcitidis apponi, ſubiecit, deinceps, non mereri illud, vt in ea compoſitione admiſceatur. quandoquidem plus detrimenti, quam inde boni proficiſcitur. Sed de exuſto vitriolo hæc dicta accipienda ſunt ex Querc. & Plantio. Crudum verò atramentum ſutorium nullo pacto deuorandum pro ſanandis morbis; Querc. ipſe aſtipulatur libro inſcripto peſtis alexicacus loco antea deducto. vbi cum retuliſſet Dioſcor. vitriolum deuorandum porrigere (de crudo quippe Dioſcor. ſermo eſt) hoc à me Deus auertat, adiecit ille, vt aliquando tale remedium ſine vlla præparatione adhibeam: tunc enim, præter quod plurimum lædit ſthomacum, vt vomitus indicat, quem nedum ad pondus drachmæ, ſed etiam in paucis granis datum excitat, atque producit, adeo guſtui eſt ingratum, vt nunquam à medico quouis in ea

ſenten-

ſententia præſcribatur, ſicut nullum præterea infirmum eſſe mihi perſuadeo, qui tam infeſta vti velit potione. hæc ille. Accedit inſuper Mercur. teſtimonium lib. 1. de morb. curan. cap. 6. ſic tradentis. Scribit Raſis 25. continent. cap. 24. ſe babuiſſe amicum quendam, qui potata chalcanthi, ſiue vitrioli drachma, vna prope nocte abiecit omnes pilos albos. Scio hoc genus remedij maxime apud multos eſſe commendatum: ſed ſemper mihi Gal. conſilium placuit, qui in medicamentis, quæ per os aſſumuntur, damnat chalcanthi vſum. hoc ſibi voluit Heur. cap. 4. lib. de morb. capitis, cum protulit. Galenus chalcanthi vſum per os damnat. nos etiam. & ita damnat Petrus Foreſt. lib. 3. obſeruat. ſchol. ad cap. 40. vt affirmare non dubitauerit in exilium eos mittendos, qui eiuſmodi venenum pro ſalutari medicamento miſeris ægrotis obtrudunt. Ex quo compertum fit deductam à vitriolo rationem prorſus corruere, quandoquidem illud præbere ſuſpectum eſt, & noxium.

Cæterum prædicta omnia libentiſſime aſſeuerãtes ſpagyrici ſubterfugium accipiunt, aſſeuerantes oleum vitrioli propinare ſe ita concinnatum, vt mitius ſit ipſo vitriolo, & inno-

Digitized by Google

innoxium. Quorum ratio duplici argumento refellitur; quorum eſt primum deductum ex Minder. aſſerente, vitriolum non exurere niſi exuſtum: chalcanthi vero oleum omnino cauſticum eſſe, & ex conſequenti vitriolo ipſo potentius, & nocentius: vnde reprobantes auctores chalcanthi crudi vſum, & ipſius oleum reijcere coguntur, quod vitriolo ipſo nocentius eſt. Sed argumentum iſtud dirigitur ad hominem, vt dici ſolet, quoniam falſa eſt illius propoſitio, vt vitriolum non exurat niſi exuſtum, quando & crudum exurere compertum eſt de Gal. ſententia 5. meth. cap.4. & confirmat Dioſc. lib.5. cap.74. affirmando à vitriolo cruſtam effici. Altera verò ratio, quæ luculentius demonſtrat aſſumendum non eſſe, neque porrigendum à Medico deuorandum oleum chalcanthinum, hinc liquet, quoniam qui auſi ſunt chalcanthũ ipſum porrigere, drachmæ vnius pondere illud dederunt. oleum verò chalcanthinum non plus ſcrupulo. Quo conſtat hoc violentius eſſe atramento ſutorio, quod cum reijciendum ſit ab vſu medicamentorum, quæ deuorantur, & ipſum oleum chalcanthinum reprobandum eſt, quod ipſo chalcantho potentius, & nocentius eſt.

Illa

Digitized by Google

Illa parui momenti ratio eſt ab experientia petita, cum dicunt, multos conualuiſſe olei chalcantini vſu: qua de cauſſa illud præbere deuorandum nullo modo improbandum videtur. Iſtud enim argumentum retorqueri facile poteſt. oleum è chalcanto noxium eſt, idque docet experientia. enimuero ex ijs, qui illud deuorarũt, diem ſuum obiere multi. Siq. addant futurum vt perijſſent multo plures, niſi ex illo oleo iuuamen ſuſcepiſſent, voces eorum reddendo illis ſubijcere poſſumus. Ita contigiſſet vt multo plures ſeruati fuiſſent, niſi olei vitrioli vſu in deterius lapſi fuiſſent. Sed hæc miſſa faciamus, & cæteras ponderemus rationes.

Quarum hæc ſpagyricis videtur non contemnenda. Vitriolum, & ſi inter metallica locum ſortitur, nihilominus alijs illi ſimilibus vſi ſunt medici, & interdum nonnullis alijs, quæ venena ſunt. Idque comprobatur exemplo anthimonij, hydrargiri, & cantaridum, quorum vſus fælici experientia ſalutaris comprobatus eſt: pari ergo ratione atramenti ſutorij, oleique illius vſus minime videtur aſpernendus. Qua in re, ab anthimonio dicendi exordium faciendo, parem rationem fortè futuram fateor, ſi vitriolum purgãdi gra-

di gratia aſſumeretur, vel oleum illius, non alterandi ſtudio, conſcijs, anthimonium ad expurganda corpora deuorari, cum noſtra quæſtio ſolummodo querat, an vitriolum, & oleum illius deuoratum conducat alterandi gratia. Ad hæc, militaret aliquo modo ratio quando citra controuerſiam vſu receptũ eſſet ſtybium porrigere pro expurgandis corporibus, cuius ſanè adminiſtratio contentionibus plena eſt. Quanquam, ſi æquo animo ea ſpectare velimus, quæ de anthymonio ab auctoribus memoriæ committuntur, rem pernicioſam, & periculi plenam eſſe certum habebimus. vt ex parte indicauit Ioãnes Crato in ſua epiſtola ad Iacobum ſcutellarium, & Alexander Petron. lib. 4. de victu Romanorum cap. 13. & enucleatius Mercur. lib. 2. de compoſ. med. cap. 8. in hunc modum ſcribens. tempore noſtri Teophraſtus Paracel. (de anthimonio illi ſermo eſt) primus cepit vti hoc diabolico medicamento, non ad purganda corpora, ſed ad iugulandos homines. Doſis, qua vtitur, eſt à gran. duobus vſque ad quatuor. ſed conſulo vobis vt omnino abſtineatis ab hoc medicamento quia, tametſi videatur per aliquod tempus prodeſſe, tamẽ rariſſimi ſunt, qui vtentes hoc medicamento

perue-

Digitized by Google

peruenįant ad primam ſenectam: & hoc non ſolum Eraſtus, qui contra Paracælſum ſcribit, quam plurimis exemplis demonſtrauit: verum ego aliquot exempla habeo eorum, qui immature perierunt vſi hoc medicamento. Sed, quæ ſit anthimonij exitialis potentia, in compendium redegit Schenck. lib. 7. obſeruat. 219. apud quem notatum reperitur, illud tanto impetu euacuationem ciere, vt vaſa frangat, hæmorrhagiam concitet, quam deinceps phtiſis ſequitur. alias illiud incommodi afferre, vt, qui illud deuorarunt, in morbos incidant, à quibus ſe nunquam extricare potuere: alias illud effeciſſe, vt, qui eo vſi ſunt, vomitiones vehementiſſimas paſſi ſint, colicos dolores, diarrheas, conuulſiones, & cardiacas ſyncopas. quodque magis eſt, è veſtigio fatalem diem induxerit. Et denique ea attulerit ſympthomata, quæ ſublimatum, & præcipitatum parit. Iure ergo in Matthiol. inuehitur Heur. lib. de feb. cap. 19. cum cenſuit, anthimonium peſtis eſſe anthydotum. Et iure meritò Pariſienſis ſcholæ decreto anthymonium damnatũ eſt, vti de peſte ediſſerens recitat Paræus lib. 21. cap. 25. Liquet ergo argumentum deductum ex anthimonio nullam ſortiri efficaciam.

cum

Digitized by Google

cum potius ratio ex illo deducta ſit, ignotum probare per ignotius.

Multo minoris ponderis eſt ratio deducta ab argento viuo: de quo non ignoro, ab eruditis viris valde probari vſum illius ad excutiendos morbos ore ſumptum. Sed manifeſta res eſt, eorum ſententias Gal. refragari, qui hydrargiri potionem prorſus reijecit pro ſanandis morbis: eo quod neque ægris, neque rectè valentibus hominibus opem affert. Hoc ſibi voluit ille dũ 6. in 6. Epid.comm.5. ſcribebat. ea de cauſſa mihi plura medicamenta non vocare mortifera medici videntur, quod ipſorum temporibus quibuſdam vtilitas neceſſaria ſit: ea vero appellare deleteria, ideſt pernicioſa, quæ nullo vnquam tempore, neque ægrotis hominibus, neque valentibus opem ferunt. neque enim aconitum, neque argentum viuum, neque argenti ſpuma, neque marinus lepus intra corpus accepta vllum nobis afferunt emolumentum, quemadmodum alia pleraq. &c. Hinc lib.5. de ſimpl.cap.19. inter ea medicamina, quæ tota ſubſtantia nobis inimica ſunt, argentum viuum locauit. ea de cauſſa, quod eius vel minimum aſſumptum omnino lædit. Quæ eo conſilio ille tradidit, vt indicaret, argentum

viuum

Digitized by Google

viuum aſſumptum nihil opis afferre, & deleterium eſſe venenum. In quam ſententiam locutus eſt Fernel. lib. de lue venerea cap.7. vbi cumulata oratione hydrargirum nullo modo tuto ori porrigi poſſe demonſtrauit. Vnde illa argumentatio ex hoc conſtringitur, vt qua ratione argentum viuum deuorari poteſt, eadem, & chalcantum, oleumque illius aſſumi poſſit morbos diſcutiendi gratia.

Sed oritur dubitatio, quam excitauit Mercur. lib.2. variar. lect. in cap. 14. quo in loco argentum viuum toxici venenum debellare teſtatus eſt, Auſonij teſtimonio fultus, exemplo vxoris cupientis maritum interimere venuſto epigramate hoc exarātis. Quare ex hoc videtur ea reijci opinio vt hydrargiro morbi debellari nequeant. Mercur. ipſe lib.1. de venen. cap.4. hanc eandem afferens dubitationem in hunc modum illam proponendo diluit. Difficultas eſt, inquit ille, quoniam Gal. loco illo 6. Epid. tradens exemplum deleteriorum, quæ nunquam iuuant, adnumerat leporem marinum hydrargirum, ſeu argentum viuum, & aconitum. Cæterum Plin. lib. 27. cap. 2. ſcribit aconitum maxime prodeſſe homini aduerſus complura venena. & de argento viuo habetur apud

Auſon.

Auſon. manifeſta hiſtoria illius ſceleſtæ mulieris, quæ, cum vellet enecare maritum, dedit ei primò toxicum; quod cum mortem tardaret, vt eam accelleraret, dedit argentum viuum. Sed, quod illa putabat mortem acceleraturum, vitæ potius miſero illi marito auctor extitit: quandoquidem argentum viuum fuit veluti remedium toxici. Verum profectò eſt, ſubiecit ille, immo veriſſimum eſt, neque aconitum vnquam prodeſſe, nec ſanis hominibus, nec ægris ſimpliciter, ſed ſi quando iuuat, id contingit quotieſcunque aliquod venenum eſt in corpore, quod ſit ipſi aconito, vel ipſi hydrargiro inimicum; tunc enim, vt præclariſsimè dixit Plin. duo venena inimica in corpore inter ſe pugnant, vt homo ſeruetur. quapropter veriſsimum eſt, huiuſmodi venena conferre homini per accidens, hoc eſt quando contingit in ipſo eſſe aliud quodpiam ſibi inimicũ. hucuſque Mercur. Cui aſſentior ex accidenti hydrargirum prodeſſe potato veneno, non quidem quia illud contrarietate diſcutiat, ſed quòd pondere citata aluo educat. Hoc vero contingit, cum & argentum viuum, & ingeſtum venenum ad actum redacta minime ſunt à natiuo calore. at, ſi contingat diu

ambo

ambo contineri, & à calore natiuo actuari, tunc illa maxima afferunt nocumenta. Ad hæc non valet argumentari, prodeſſe argentum viuum, cum non lædit, quòd contingit, ſi reijciatur antequam actuetur. Nam ſi contingat ad actum redigi, ſemper obeſt.

Ratio ex cantharidibus petita ab aduerſarijs ſic reijceretur. Comparatio ab animantibus ad mineralia non procedit, & ob id argumentum à cantharidibus deductum probabile non efficit, quod de chalcantho, eiuſq. oleo infertur: quamquam peculiaris ratio eſt, quæ efficit, cantharidas deuorandas præberi poſſe, quæ de chalcantho afferri non poteſt, ſiquidem cantharides anthidotum ſecum ferunt. quemadmodum Plin. teſtatus eſt lib. 11. cap. 35. cum protulit, venenum hoc remedia ſecum habet. alæ medentur; quibus demptis læthale eſt. & confirmant eiuſmodi illius verba lib. 29. cap. 4. tradentis. cantharidum venenum in qua parte ſit non conſtat inter auctores: alij in pedibus, & capite exiſtimant eſſe, alij negant. Conuenit tamen, pennas earum auxiliari in quacunque parte ſit venenum. & Dioſcor. ſententiam eandem retulit lib. 2. cap. 55. à quo (ni fallor) ne latum vnguem receſſit Ae-

tius lib. 13. cap. 49. cum voluit, affectioni quam cantharides efficiunt, eorum alas, ac pedes contrariari. Vnde Matthiol. ad locum Dioſcor. citatum fusè comprobat ex Gal. integras cantharidas exhibendas eſſe, quo tempore ijs opus eſt: eo quod, ablatis extremitatibus, anthidoto exuuntur, quo natura ſunt præditæ in proprij veneni remedium. Hæc ergo ratio efficit cur cantharidæs exhiberi poſſint, cum ſecum anthidotum habeant. Quæ par ratio excogitari non poteſt de chalcantho, oleoq. illius. Concludamus ergo, chalcanthinum oleum nullis argumentis comprobari deuoratum morbis internis opem afferre, & ideo iuſtis de cauſſis reijciendum à medico vſu.

Faucium vlceribus, an oleum chalcanthinum conducat. Cap. XVII.

NOn omnium vlcerum fauces affligentium queſtio eſt, an illis chalcanthinum oleum conducat; ſed malignorum duntaxat, quibus putrilago adiuncta eſt, cachoëtica dicta. de quibus quæſtio eſt, an chalcanthino oleo illis ſuccurrendum ſit. planè, ſi generalem vlcera curandi methodum conſulamus,

lamus, iſtud oleum illis opem afferre ſtatuendum erit, conſcijs decreuiſſe Gal. 2. ad Glauc. cap. 2. maligniora vlcera, ac putreſcentia, acriora medicamenta expetere, quæ ignis vires habeant. In quorum numero chalcanthinum oleum reponi in confeſſo eſt. Etenim apud illum hæc leguntur. Summatim hæc cognoſcere oportet, quod omne vlcus, ſiue ſponte, ſiue ex accidenti, ſiue ex vulnere factum fuerit, exiccari deſiderat medicamento, vt inquit Hipp. non aſpero, hoc eſt mordente, neque vehementer irritante, præterquam vbi malignum cum putrilagine fuerit: talia enim acriora expetunt medicamenta, & quæ ignis vires habeant: quale eſt myſi, & chalcitis, & arſenicum, & calx, & ſandaraca. Etenim non aliter quam ignis adurunt medicamenta huiuſcemodi. Sæpius verò, vbi iſta ceſſerint, ipſum ignem adhibemus. Qua eadem methodo faucium vlcera curanda eſſe, vbi maligniora fuerint, adeo vt ad acriora deueniendum ſit medicamina, appoſitè declarauit Aret. lib. 1. acut. paſſ. curan. cap. 9. vbi de peſtilentibus faucium vlceribus ſermone inſtituto ſic loquitur. Porrò igne vitium adurere, cum in ſuperiori parte ſit, imprudentis eſſe propter iſthmum iudico.

L 2

dico. Sed medicamentis ignis ſimillibus, quò & depaſtio coerceatur, & cruſtæ decidant; vtendum præcipio. ea verò ſunt alumen cum melle, galla, balauſtrium arida cum mulſa. hæc eadem calamo, aut penna, aut craſſo, & oblongo caulæ, quo medicamina ad vlcera perueniant inſpiranda ſunt. Optimè ſanè eſt chalcitis vſta cum trita cadmia, & rhei radix cum aliquo humore. ſic ille. ab hac ſententia minime diſceſſiſſe Iuniores admodum quam multos perſuaſum habeo, qui in oris fauciumque vlceribus acrioribus hiſce medicamentis vſi ſunt. Vidius ergo Iunior lib. 4. de morb. memb. cap. 19. vlcera oris depaſcentia curaturus cauſtica iſthæc medicamina comprobat, cuiuſmodi eſt chalcanthum, chalcitis, miſy; vel etiam vlcera ipſa tangenda præcepit ſulphuris oleo, & chalcanthi. Et Vidius Senior part. 2. de morb. gener. lib. 10. cap. 16. oris vlcera ex morbo gallico contracta attingi voluit goſſipio madefacto in aqua plantaginis, in qua tabuerint alumen, & arſenicum: ſeu in aqua aluminis, quam Fallop. componebat ad rebellia vlcera exiccanda, aut oleo ſulphuris, atramenti ſutorij, & ſtibij. & Maſſar. lib. 1. pract. cap. 36. & 37. in cruſtoſis oris vlceri-

bus,

bus, aphtiſq. malignis fortioribus hiſce medicaminibus vtitur, quale eſt, miſy, ſory, chalcitis, atramentum ſutorium, aqua erodens, oleum ſulphuris, vitrioli, vnguentum ægyptiacum: & alia claſſis eiuſdem. At de vlceribus faucium clarius eſt locutus Amat. Luſit. centur. prima curatione 74. dum vlcus fauces depaſcens aqua forti tangendum mandauit, & gargariſmate vtendum, in quo ægyptiacum vnguentum admixtum ſit, & hanc opinionē disertè confirmat Lud. Merc. lib. 2. de morbo gallico cap. 8. vbi ad fortiora medicamenta cum deueniendum eſt, quibus faucium, & palati vlcera curanda ſunt ex morbo gallico contracta, hæc eſſe commemorauit, aquam argentariorum, vnguentum ægyptiacum, oleum ſulphuris, & puluerem mercurij. quibus ex omnibus varia parat pharmaca hiſce vlceribus accommodata. Quare, licet idem auctor alibi in faucium vlceribus curandis oleum vitrioli reprobaſſe viſus ſit, nihilominus illius opinio refellitur ex ijs, quæ ex eodem auctore mox retulimus, & tanquam ratum decernitur malignioribus faucium vlceribus chalcanthinum oleum prodeſſe poſſe.

Digitized by Google

Dyſentericis an atramentum ſutorium cum clyſtere inijciendum ſit. Cap. XVIII.

SVnt, inquit Vidius lib. 9. de morb. memb. cap. 24. qui auri pigmentum, ſandaracam, chalcanthum, aliaq. eius generis medicamenta diligenter prius vſta, permiſcent (cum enematibus ſcilicet pro dyſenteria curanda, de qua illi ſermo eſt) ad cruſtam in vlceribus excitandam: præſertim, cum timent ne ea depaſcantur inteſtina, & in dies maius ſpatium occupent; quæ, quoniam veterum fuit opinio, idcirco mordicus illam tuetur Maſſar. lib. 3. pract. cap. 22. quam neque ipſe prorſus damnare auſerim opinionem. Notandum tamen volui Maſſar. huius ſententiæ patronum aperte fateri, neminem reperiri hodie, qui huius medendi methodi imitator eſſe voluerit, quibus aperte confeſſus eſt, à medentium vſu receſſiſſe penitus methodum vſurpandi chalcanthum, aliaq. eius generis medicamenta, eaq. admiſcere in dyſentericorum clyſteribus. quamquam, neque ipſum Maſſar. cenſeo remedia hæc vſurpaſſe vnquam, alioquin ſanationis exépla non prætermjſiſſet, quæ deſideramus nos

Digitized by Google

ad hanc ſubſtinendam opinionem. Quandoquidem nocumenta afferre, quæ ex his prodeunt medicaminibus, difficillimum non eſt, ſanationis verò exempla non tã promptum. Aetius ergo lib. 9. cap. 49. dyſentericorũ hęc recenſendo medicamẽta, vniuersè de omnibus perhibuit, quæ cruſtas inducunt, ſi infundantur, & ſtomachum & caput offendere cõſueuerunt. &, quamuis huic incommodo occurendum velit, ſi hora vna ante ſtomachus oleo mirtino, & vino veteri irrigetur, itemq. caput largo oleo, nihilominus probare, iſtud cum effectu contingere, adeò vt nulla conſequatur noxa, hoc opus hic labor eſt. Ad hæc Gal. lib. qui dicitur medicus, cap. 13. apertè teſtatus eſt, cũ huiuſcemodi generis medicamenta ſanas inteſtinorum partes cõtingunt, perniciem afferre. Attamen inteſtinorum partes nonnullas ſanas eſſe, vel ex Cælio colligitur, qui in omnibus inteſtinis eodem tẽpore vlcerationem minime poſſe fieri tradidit lib. 4. tard. paſs. cap. 6. Itaq. inteſtinorum partes eò quod non omnes exulcerantur in dyſenteria, ſequitur vt vſu horum medicaminum ineuitabile conſequatur detrimentum: & ſpe dubiæ ſanationis exulceratarum partium. ſanæ ledantur, & morbo

morbus

Digitized by Google

morbus addatur. Hinc factum cenſeo, vt Iuniores Medici complures, quibus in locis de his præſidijs orationem aggrediuntur, potius recitatores ſint veteris opinionis, quam illius conſultores. Quamquam non defuit Rondel. qui hanc opinionem penitus damnauit lib. 3. meth. cap. 20. cum dixit: non imitandi veteres, qui ſandaracam, auripigmentum, calcem viuam, & alia eiuſmodi inijciebant in reliquas inteſtinorum partes omnes æquè agentia, ac ea, quæ exulcerata eſt. Hæc omnia eo conſilio commemorare volui, vt liqueat, fortè melius conſultum dyſentericis, ſi, his prætermiſſis medicaminibus, curationem illorum aliter proſequatur Medicus, quam illis cum clyſtere infuſis.

ERRATA.

Pagina 13 verſu 18. *addendum eſt*, calidam, & humidam. 23. 19. neque illis orationibus, *lege* neque vllis rationibus. 48. 6. dicitur, *l.* dum. & verſu 11. tract. *l.* tomo. & verſ. 16. vi, *l.* vim. 49. 15. qui, *l.* quod. 50. 18. vſtiora, *l.* vſtoria. & verſ. 26. vſtiora, *l.* vſtoria. 51. 7. exceſſus ſunt, *addendum*, quiddam hic. 57. 23. ſumma, *l.* ſummam. 67 8 perticam, *l.* perſæam. 73. 26 initio, *l.* intro. 73 3. ceniſſæ, *l.* ceruſſæ. & verſ. 24. refrigendi, *l* refringendi. 80. 21. reactis, *l.* redactis. 85. 14. remedium, *l.* remedijs. & verſ. 18. xirodinis, *l.* oxirhodinis. 124. ſupra, *delenda hæc particula, & addendum*, ſic 1. prob. 12. bile dixit recaleſcente febres acutæ inuadunt. 103. 6. quos, *l.* quod. 104 23. 2. meth. *l.* 12. meth. 109. 23. talem, *l.* tabem. 115 3. ſanguine, *l.* ſanguinem. 119. 8. geſtatur, *l.* geſtatum. 122. 19 lib 2. *l.* 11. & verſ 27. text. 2. text. 11. 125. 5. calorem, *l.* calore. 126. 16. frigiditate, *l.* frigiditatem. 128. 9 cap 2. *l.* cap. 11. 129. 22. quam, *l.* quanquam. 133. 11. quartanarij, *l.* quartanarijs. 134. 3. cap. 20 *addendum*, itaq proponentes Auer, & Halliab. 138. 5. gitur, *l.* agitur. 142 13. chalcanthi, *l.* chalcantho. & verſ 26. potius, *l.* ſed potius. 146 8. ſectare, *l.* ſedare. 153. 5. curan. *l.* duran. 156. 19. noſtri, *l.* noſtræ.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

70
BIBLIOTECA